

Existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen

Afstudeeronderzoek binnen het lectoraat

Aukelien van Stam
en
Mary van Dorland

Opdrachtgever: Danielle van de Koot
Opleiding: Maatschappelijk werk en dienstverlening
Afstudeerbegeleider: Jaap de Jong
Eerste beoordelaar: Layla van der Pol

© Christelijke Hogeschool Ede

Ede, mei 2013

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgenomen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In dit onderzoek staat de vraag centraal welke rol de existentiële loyaliteit speelt bij pubers met gedragsproblemen binnen de context gezinshuizen. Het doel van dit onderzoek is het analyseren van de manier waarop gezinshuisouders omgaan met de existentiële loyaliteit van pubers. Existentiële loyaliteit wordt gezien als de onverbreekelijke band tussen kind en ouder. Existentiële loyaliteit is op zichzelf onzichtbaar, maar de uitwerking en het effect hiervan zijn wel zichtbaar.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag, is er literatuur onderzoek verricht en zijn er interviews afgenomen.

Naar de volgende onderwerpen is literatuuronderzoek gedaan: de betekenis van existentiële loyaliteit, ontwikkeling van pubers, de kenmerken van gezinshuizen, loyaliteit bij pubers en loyaliteit bij pleegkinderen.

Daarnaast is er document onderzoek gedaan naar de richtlijnen die door organisaties worden gegeven aan gezinshuisouders m.b.t. existentiële loyaliteit.

Naast literatuur en documentonderzoek, zijn er interviews afgenomen. Er zijn interviews afgenomen met gezinshuisouders en met vier deskundigen. Door het transcriberen, fragmenteren en labelen werd het mogelijk om conclusies te trekken uit de afgenomen interviews.

Uit het onderzoek blijkt dat gezinshuisouders kennis hebben van het begrip existentiële loyaliteit. Uit de interviews met gezinshuisouders zijn een aantal belangrijke onderwerpen naar voren gekomen betreffende de omgang met de existentiële loyaliteit. Een van deze onderwerpen is het belang van een goede samenwerking tussen de biologische ouder en de gezinshuisouder. Het stimuleren van contact met de biologische ouder, en het kind leren omgaan met de biologische ouder werd door de gezinshuisouders ook verschillende keren genoemd. Een ander aspect is het belang van instemming door de biologische ouder met de plaatsing binnen een gezinshuis. De uitkomsten en de analyse van deze interviews worden in de analyse beschreven.

Uit de interviews met deskundigen blijkt dat er op verschillende manieren gekeken kan worden naar existentiële loyaliteit. Een belangrijk aspect is dat existentiële loyaliteit een zijnsgegeven is en dat een kind het nodig heeft om open loyaal te kunnen zijn. Daarnaast kwam naar voren dat het van groot belang is om het oorspronkelijke systeem te betrekken binnen het gezinshuis.

Het begrip meerzijdige partijdigheid wordt hierbij genoemd. Dit is een belangrijke basishouding vanuit het contextuele gedachtegoed voor de gezinshuisouders om op een goede manier om te gaan met existentiële loyaliteit.

Op basis van het onderzoek werden er geen uitspraken gedaan over de manier waarop pubers persoonlijk omgaan met existentiële loyaliteit. Het onderzoek gaat wel over pubers, maar is gericht op de omgang door de gezinshuisouder met de puber. Hierbij is alleen gekeken naar de kant van gezinshuisouders, hoe zij omgaan met de existentiële loyaliteit van de pubers.

In het onderzoeksverslag kunt u hier meer over lezen.

Inhoud

Samenvatting	3
Voorwoord	7
Hoofdstuk 1 Inleiding en verantwoording.....	8
1.1 Inleiding.....	8
1.2 Vraagstelling.....	9
1.3 Doelgroep, doelstelling, resultaten en afbakening	9
1.4 Inhoudelijke oriëntatie	10
1.5 Onderzoeksmethoden.....	10
1.5.1 Literatuurstudie.....	10
1.5.2 Documentonderzoek.....	11
1.5.3 Interviews.....	11
1.6 Relatie met de verdiepingsminor	13
1.7 Taakverdeling	13
1.8 Opbouw onderzoeksverslag	14
Hoofdstuk 2 Literatuurstudie	15
2.1 Existentiële loyaliteit	15
2.1.1 Geschiedenis contextueel	15
2.1.2 Vier dimensies	15
2.1.3 Loyaliteit	16
2.1.4 Kritieken op het contextueel gedachtegoed	17
2.2 Algemene informatie gezinshuizen	20
2.2.1 Ontstaan van gezinshuizen.....	20
2.2.2 Kenmerken gezinshuis.....	21
2.2.3 Verschil pleeggezin en gezinshuis.....	21
2.3 Loyaliteit binnen gezinshuizen	22
2.3.1 Wat er bekend is over existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen	22
2.4 Loyaliteit in de adolescentie.....	23
2.4.1 Algemene ontwikkeling in de adolescentie.....	23
2.4.2 Communicatie binnen de adolescentie	24
2.4.3 Loyaliteit binnen de adolescentie.....	25
2.5 Existentiële loyaliteit bij pleegkinderen	26
2.5.1 Existentiële en verworven loyaliteit	26

2.5.2 De rol van de pleegouder in de band tussen pleegkind en biologische ouder.....	27
2.6 Conclusie en beantwoording deelvraag	28
Hoofdstuk 3 Omgang met existentiële loyaliteit in de praktijk.....	30
3.1 Documentonderzoek.....	30
3.1.1 Contextuele benadering.....	30
3.1.2 Contact biologische ouders	31
3.1.3 Relatie gezinshuisouder en kind.....	32
3.1.4 Conclusie vanuit het documentonderzoek.....	32
3.2 Wat verstaan deskundigen onder existentiële loyaliteit?	33
3.2.1 Omgang met existentiële loyaliteit.....	33
3.2.2 Houding meerzijdige partijdigheid door gezinshuisouder.....	34
3.2.3 Scholing gezinshuisouders.....	35
3.2.4 Conclusie vanuit de interviews met de deskundigen	35
3.3 Hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?	36
3.3.1 De invloed van de biologische ouders binnen gezinshuizen	36
3.3.2 Omgang met existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen.....	39
3.3.3 Professie gezinshuisouder in omgang existentiële loyaliteit.....	45
3.3.4 Omgang met losmaking/ instroming puber	45
3.3.5 Omgang met bezoek van de biologische ouders.....	46
3.3.6 Omgang gezinshuisouder en biologische ouder.....	48
3.3.7 Conclusie analyse gezinshuisouders.....	50
3.4 Conclusie en beantwoording deelvraag 2	51
Hoofdstuk 4: Consequenties voor het dagelijks handelen.....	53
4.1 Consequenties vanuit de literatuur.....	53
4.2 Consequenties vanuit het documentonderzoek	55
4.3 Consequenties vanuit de deskundigen.....	57
4.4 De visie op en het handelen met existentiële loyaliteit door gezinshuisouders	58
4.5 Conclusies en beantwoording deelvraag 3.....	59
Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	61
5.1 Conclusies.....	61
5.1.1 Deelvraag 1.....	61
5.1.2 Deelvraag 2.....	61
5.1.3 Deelvraag 3.....	62
5.2 Antwoord op de hoofdvraag	63

5.3 Aanbevelingen.....	63
5.3.1 Aanbevelingen voor vervolg onderzoek.....	63
5.3.2 Aanbeveling voor de gang van zaken binnen gezinshuizen	63
5.4 Discussie	64
5.5 Evaluatie	64
Bibliografie	67
Inhoudsopgave Digitaal Bronnenboek	69
Bijlagen.....	70
Bijlage 1 Topiclijst Lauteslager en Pinkepank.....	71
Bijlage 2 Topiclijst Alice van der Pas.....	72
Bijlage 3 Topiclijst Jan van Lieshout	73
Bijlage 4 Krantenartikel	74

Voorwoord

Het verslag wat voor u ligt, is het resultaat van ons onderzoek, uitgevoerd in opdracht van het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede. Het verslag is gebaseerd op kwalitatief onderzoek dat is verricht gedurende de periode van februari tot en met mei.

Dit onderzoek is onderdeel van een groter onderzoek van het lectoraat Jeugd en Gezin van de CHE, naar de vroegtijdige uitval van pubers binnen gezinshuizen. Binnen dit onderzoek is de omgang van de gezinshuisouders met de existentiële loyaliteit beschreven. Met dit onderzoek leveren wij een deelonderzoek aan, als bijdrage aan het grotere onderzoek.

Dit voorwoord willen we gebruiken om een aantal mensen te bedanken die ons hielpen bij de uitvoering van ons onderzoek.

Danielle van de Koot, onze opdrachtgever, willen we bedanken voor het geven van feedback op ons afstudeerverslag. Zij heeft ons verschillende keren op weg geholpen door het geven van nieuwe ideeën. Bedankt hiervoor.

Daarnaast willen we onze afstudeerbegeleider, Jaap de Jong bedanken voor de samenwerking. Ook van hem hebben we verschillende keren feedback gehad en van hem hebben we veel geleerd. Hij heeft ons gedurende het hele onderzoek begeleid in het proces. Door zijn kritische houding leerden wij veel over onderzoek doen en het schrijven van een goed onderzoeksverslag.

We bedanken de mensen die mee wilden werken aan de interviews en ons zo data verstrekt hebben. Hierbij denken we aan Alice van der Pas, Ilse Siebesma, Marjolein Lauteslager, Iris Pinkepank, Jan van Lieshout en de gezinshuisouders.

Zonder de hulp en medewerking van hen hadden wij dit onderzoek niet uit kunnen voeren.

Hoofdstuk 1 Inleiding en verantwoording

1.1 Inleiding

Aanleiding onderzoek

Het lectoraat jeugd en gezin is in september 2012 een onderzoek gestart in samenwerking met gezinshuis.com, JOOZT LSG-Rentray en de Rudolphstichting. JOOZT LSG Rentray en de Rudolphstichting zijn initiatiefnemers van gezinshuis.com. Gezinshuis.com is een masterfranchisevorm (Besten den, 2007, p. 24). In de formule is de zorgaanbieder de masterfranchisenemer, dat zijn JOOZT LSG Rentray en de Rudolphstichting. Gezinshuis.com is de masterfranchisegever. Zij maken samenwerking mogelijk. Zij zorgen ervoor dat de formule van hoogwaardige kwaliteit blijft. Zij bouwen aan kennisontwikkeling en zo dragen ze bij aan de professionalisering van gezinshuizen in het bijzonder, en jeugdzorg in het algemeen. Het onderzoek draait om uithuisgeplaatste jongeren met een complexe geschiedenis, die noodgedwongen in een gezinshuis moeten wonen. Gezinshuizen zijn bedoeld om een kind tot de volwassenheid een veilige plek te bieden. Het lectoraat onderzoekt waarom het sommige professionele opvoeders wel lukt om tot een opvoedrelatie te komen met deze jongeren en waarom dit anderen niet lukt. Zit dat in de aard van de problematiek van de jongeren, de invloed van de gedragsproblemen van de jongere op de rest van het gezin of heeft het ook te maken met de vaardigheden van de professionele opvoeder?

Loyaliteit

Binnen dit afstudeeronderzoek richtten we ons op de rol van de existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen. Dit onderzoek zal een bijdrage leveren aan het onderzoek wat binnen het lectoraat wordt uitgevoerd. De werkdefinitie die we hanteren is existentiële loyaliteit. Dit is de verticale band tussen de biologische ouders en het kind. Deze band bestaat en is onverbreekbaar. We hebben van nature een onomkeerbare band met diegene waar we biologische banden mee hebben. Dit noemen we de verticale loyaliteit (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 23).

We onderzochten hoe professionele opvoeders binnen gezinshuizen omgaan met de existentiële loyaliteit in de relatie tussen de puber met gedragsproblemen en zijn/haar biologische ouders. Dit thema kozen we omdat dit een interessant onderwerp is dat relevant is voor het onderhavige onderzoek. Het onderhavige onderzoek kijkt waarom het sommige professionele opvoeders wel lukt om tot een opvoedrelatie te komen met jongeren en waarom dit anderen niet lukt. Vanuit de lessen contextuele hulpverlening weten we dat de existentiële loyaliteit ontzettend belangrijk is. Daarom wilden we kijken hoe dit thema binnen de relatie tussen de professionele opvoeder en de puber met gedragsproblemen tot zijn recht komt. Het hele onderzoek richt zich op de relatie tussen de professionele opvoeder en de puber met gedragsproblemen. In ons onderzoek is er onderzocht hoe er ruimte wordt gegeven aan existentiële loyaliteit binnen deze relatie.

Probleembeschrijving

Vanuit de professionele opvoeders speelt de vraag, hoe zij aansluiting kunnen vinden bij deze jongeren. Er is vaak wantrouwen ten opzichte van volwassenen. Zowel voor de jongeren als voor de professionele opvoeders is het een hele klus om een opvoedingsrelatie te ontwikkelen waarin de jongere richting de volwassenheid groeit en tot zelfstandigheid komt. Helaas gebeurt het nog regelmatig dat er jongeren uithuisgeplaatst moeten worden in verband met problemen die ontstaan tussen de professionele opvoeder en de jongere. De jongere wordt dan overgeplaatst naar een ander gezinshuis of naar een woongroep. Het lectoraat onderzoekt wat de oorzaak hiervan kan zijn. De focus die we legden is gericht op existentiële loyaliteit.

Ons doel is om duidelijk te krijgen wat gezinshuisouders verstaan onder existentiële loyaliteit, hoe er mee om wordt gegaan en of er handelingsverlegenheid bestaat.

Existentiële loyaliteit is de band tussen ouder en kind die onverbreekbaar is en dus bestaat. Als een kind uit huis geplaatst wordt, en nieuwe opvoeders krijgt is het hierbij van belang dat er aandacht blijft voor de existentiële loyaliteit.

Wij onderzochten op welke manier er wordt omgegaan met de existentiële loyaliteit van pubers binnen gezinshuizen.

1.2 Vraagstelling

Hoofdvraag

Hoe gaan professionele opvoeders binnen gezinshuizen om met de existentiële loyaliteit in de relatie tussen de puber met gedragsproblemen en zijn/haar biologische ouders?

Deelvragen

1. Wat zegt de literatuur over existentiële loyaliteit en wat betekent dit voor de betrokkenen? (puber, gezinshuisouders en aansturende organisaties)?
2. Welke richtlijnen geven deskundigen als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit en hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?
3. Wat zijn de consequenties vanuit de literatuur en praktijk voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. existentiële loyaliteit?

1.3 Doelgroep, doelstelling, resultaten en afbakening

Doelgroep

De doelgroep (de beoogde lezers) is het lectoraat van Jeugd en Gezin. Zij hebben het onderzoek gestart met gezinshuis.com en JOOZT LSG – Rentray.

Doelstellingen

Aan het eind van onze afstudeerperiode heeft het lectoraat de volgende producten in handen:

- Literatuur onderzoek naar existentiële loyaliteit en de betekenis hiervan voor de betrokkene. (professionele opvoeder, de puber met gedragsproblemen en de biologische ouder).
- Een beschrijving wat er door gezinshuisouders en verschillende professionals verstaan wordt onder existentiële loyaliteit en hoe er mee om wordt gegaan binnen gezinshuizen en organisaties die deze vorm van jeugdzorg organiseren.
- Een analyse en conclusie van de consequenties voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. existentiële loyaliteit.

Het doel van dit onderzoek is om duidelijk te krijgen wat gezinshuisouders verstaan onder existentiële loyaliteit en hoe gezinshuisouders omgaan met existentiële loyaliteit. Het doel is om dit project af te ronden en in te leveren op 17 mei 2013.

Resultaten

Dit onderzoek is uitgevoerd in dienst van het lectoraat jeugd en gezin van de CHE. Danielle van de Koot is de opdrachtgever. Het uiteindelijke resultaat is een analyse waarin we beschrijven wat gezinshuisouders en deskundigen verstaan onder existentiële loyaliteit, en hoe gezinshuisouders omgaan met de existentiële loyaliteit, in relatie met de puber met gedragsproblemen.

Afbakening

In dit onderzoek staat de rol van existentiële loyaliteit bij pubers, gezinshuisouders en aansturende organisaties beschreven. We richtten ons niet op de ervaring van de biologische ouders maar we richtten ons op de manier waarop gezinshuisouders omgaan met de existentiële loyaliteit. Wij spreken hierover geen pubers die in gezinshuizen wonen of hebben gewoond.

1.4 Inhoudelijke oriëntatie

Literatuurverkenning

Er is weinig bekend over de rol van existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen in de relatie tussen de puber en de biologische ouder. Uit literatuuronderzoek, en het raadplegen van diverse bronnen is gebleken dat er niet eerder onderzoek is gedaan naar de combinatie van existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen.

We splitsen de kernbegrippen en zoeken vervolgens een verband om antwoord te krijgen op de vraag, hoe de existentiële loyaliteit is binnen gezinshuizen in relatie tot de puber en de biologische ouder. Gezinshuizen en existentiële loyaliteit zijn kernbegrippen binnen het onderzoek. Existentiële loyaliteit komt uit de theorie van Nagy, die het de onzichtbare loyaliteit heeft genoemd. Naast de visie van Nagy is er ook gekeken naar andere visies over existentiële loyaliteit.

Gezinshuis is een kernbegrip, dit is de context is van het onderzoek. Een gezinshuis is een huis waar jeugdigen wonen die niet meer thuis kunnen wonen. Gezinshuizen zijn bedoeld om een kind tot de volwassenheid een veilige plek te bieden. Volgens de literatuur is er niet eerder empirisch onderzoek gedaan naar hetzelfde onderwerp of een vergelijkbare vraagstelling. Wel is er door gezinshuis.com een onderzoek gedaan, *'Wat werkt in gezinshuizen?'* (Baat, Berg-le Clercq, & van der Steege, 2012). De volgende aspecten vanuit het onderzoek door gezinshuis.com zijn voor ons onderzoek van belang geweest: de geschiedenis van gezinshuizen en belangrijke kenmerken van gezinshuizen.

Binnen de Christelijke Hogeschool Ede is eerder onderzoek gedaan naar de vormgeving door adolescenten van de existentiële loyaliteit in hulpverleningsgesprekken. Dit is een onderzoek dat is uitgevoerd binnen de Christelijke Hogeschool Ede en waar informatie in staat wat voor ons onderzoek relevant is geweest (Jagersma, 2012). Dit onderzoek is gebruikt als bron voor informatie over de existentiële loyaliteit bij adolescenten.

De conclusie is dat er veel bekend is over existentiële loyaliteit en dat er ook veel te vinden is over gezinshuizen, wat gezinshuizen zijn en hoe er wordt gewerkt binnen gezinshuizen. Er is weinig bekend over de combinatie van existentiële loyaliteit en gezinshuizen met hierbij de puber centraal. We lazen daarom verschillende stukken zoals boeken, documenten, artikelen. Aan de hand van deze stukken wordt er een analyse beschreven en conclusies getrokken.

1.5 Onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek zijn er drie onderzoeksmethoden gebruikt; literatuurstudie, documentonderzoek en interviews. In paragraaf 1 wordt de literatuurstudie beschreven, in paragraaf 2 het documentonderzoek en in paragraaf 3 de interviews.

1.5.1 Literatuurstudie

Dit onderzoek begonnen we met een literatuurstudie. Dit werd gedaan om een theoretisch kader te schetsen. Ook werd dit gedaan om goede interviewvragen op te stellen. Er is literatuurstudie gedaan naar de volgende onderwerpen: de betekenis van existentiële loyaliteit, ontwikkeling van pubers, kenmerken van gezinshuizen, loyaliteit bij pubers en loyaliteit bij pleegkinderen.

Door middel van de literatuurstudie is er antwoord gegeven op deelvraag 1: *Wat zegt de literatuur over existentiële loyaliteit en wat betekent dit voor betrokkenen?*

Zoekstrategie

Op verschillende manieren zochten we naar literatuur. We hebben gezocht op verschillende zoektermen.¹ Dit leverde nuttige literatuur op.

We stelden de zoektermen vast door te kijken naar kernbegrippen binnen ons onderzoek. In maart is er een contextuele bibliografie gestart. We hebben de maker hiervan benaderd. Op deze manier kwamen we op voor ons onbekende literatuur, en op literatuur dat voor ons al bekend was. We concludeerden dat we op een goede manier zochten. Dit omdat de maker van de bibliografie verschillende titels noemden, die al in de literatuurlijst opgenomen waren. Over de contextuele theorie en over de algemene ontwikkeling bij pubers is veel literatuur beschikbaar. We kozen ervoor om literatuur te bestuderen van kernauteurs binnen het werkveld. Daarnaast gebruikten we de sneeuwbalmethode; door verwijzingen en aanbevelingen in de eerder gevonden literatuur en handboeken vonden we nieuwe literatuur. Bij het zoeken op Picarta op de term gezinshuizen kwamen verschillende boeken en artikelen naar voren. Hieruit hebben we een selectie gemaakt op grond van voorkomende namen binnen het onderzoek, jaartal en relevantie.

Deskundigen

Via onze opdrachtgever ontvingen we verschillende artikelen en onderzoeken naar gezinshuizen:

“Wat werkt in gezinshuizen?” van het NJI, *“Alliantie kind en gezin”* van Stichting Alexander en *“Wat werkt in de pleegzorg”* van het NJI.

Daarnaast raadpleegden we deskundigen voor het vinden van relevante literatuur.

Met Ilse Siebesma hadden we een gesprek. Zij is een deskundige op het gebied van het contextueel gedachtegoed. Ilse Siebesma heeft een bibliografie opgesteld, op contextueel gebied. Haar vroegen we om literatuurtips, specifiek gericht op loyaliteit bij pubers.

1.5.2 Documentonderzoek

Binnen dit onderzoek bestudeerden we naast literatuur, ook documenten vanuit de hulpverlening. Het gaat hier om methodiekbeschrijvingen van JOOZT LSG- Rentray en gezinshuis.com. Als zoekmethode naar geschikte documenten gebruikten we dezelfde strategie, als bij het vinden van geschikte literatuur. We gebruikten een document waarin beschreven staat wat er werkt binnen gezinshuizen. Ook gebruikten we documenten die door aanbieders van gezinshuizen verstrekt worden aan gezinshuisouders m.b.t. existentiële loyaliteit. Dit om tot beantwoording te komen van het eerste gedeelte van deelvraag 2: *Welke richtlijnen geven experts als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit?*

1.5.3 Interviews

Voor dit onderzoek interviewden we twee groepen; gezinshuisouders in focused interviews en deskundigen in half gestructureerde interviews.

Focused interviews

De gezinshuisouders zijn geïnterviewd in focused interviews. Dit zijn gespreksgroepen van gezinshuisouders die over een specifiek topic gaan: namelijk pubers binnen gezinshuizen. Deze interviews waren gericht op de relatie tussen de puber met gedragsproblemen en de gezinshuisouders.

Het doel van deze interviews was om duidelijk te krijgen, waar in deze relatie voor de gezinshuisouders handelingsverlegenheid zit.

¹ Zoektermen; contextuele benadering, loyaliteit, verschillende loyaliteiten, loyaliteit bij pubers, ontwikkeling van pubers, adolescentie, gezinshuizen, loyaliteit binnen gezinshuizen, pubers binnen gezinshuizen.

Er zijn acht focused interviews afgenomen. Wij waren bij twee van de acht interviews aanwezig als secundant. De hoofdonderzoekers namen voor het grootste gedeelte de interviews af. Tijdens de twee interviews waarbij wij aanwezig waren, stelden we onze eigen vragen.

Interviewleidraad

Van te voren zijn de onderwerpen van deze interviews vast gelegd. Ook de vragen die gesteld werden over existentiële loyaliteit. In overleg met de opdrachtgever zijn de volgende twee vragen over existentiële loyaliteit gesteld:

- Hoe gaan jullie om met de biologische ouders, als die op bezoek komen?
- Hoe praten jullie met de kinderen over hun biologische ouders?

Door de antwoorden op deze vragen konden we voor een gedeelte antwoord geven op deelvraag 2; hoe de gezinshuisouders de existentiële loyaliteit tussen puber en biologische ouders zien en hoe zij hiermee omgaan.

Opvallend om te zien was, dat het onderwerp existentiële loyaliteit gedurende de interviews verschillende keren terug kwam. Niet alleen als antwoord op deze twee vragen. Dit zorgde er voor dat we veel informatie kregen over de rol van existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen en hoe de gezinshuisouders daarmee omgaan.

Uitwerking/analyse van de focused interviews

De focused interviews zijn gefilmd en opgenomen. Na afname van deze interviews, zijn ze letterlijk getranscribeerd. Nadat deze video's getranscribeerd zijn, is de data geanalyseerd.

De data is verwerkt door de informatie te labelen. Hierdoor werd de data gereduceerd en inzichtelijk voor ons als onderzoekers. We labelden alleen de data die voor ons relevant is. De data die iets zegt over de existentiële loyaliteit van de puber met gedragsproblemen en hoe de gezinshuisouders met deze existentiële loyaliteit omgaan.

We labelden niet alleen de data uit de twee focused groepen waar wij aanwezig waren, maar ook de data vanuit de focused groepen waarbij wij niet aanwezig waren. Dit om voldoende data te verzamelen om conclusies te trekken.

Interviews met deskundigen

Naast de focused interviews, interviewden we verschillende deskundigen.

We interviewden twee deskundigen die gespecialiseerd zijn op het gebied van existentiële loyaliteit bij pubers. Dit deden we om antwoord te geven op deelvraag 2.

We interviewden de deskundigen Iris Pinkepank en Marjolein Lauteslager. Zij zijn beiden werkzaam als gezinsbegeleider binnen gezinshuizen, bij verschillende organisaties. Deze interviews namen wij af om informatie te verzamelen over de manier waarop aansturende instanties tegen existentiële loyaliteit aankijken en welke informatie/ richtlijnen gezinshuisouders hierover krijgen.

Ook interviewden we Alice van der Pas. Van der Pas heeft een aantal maanden les gehad van Nagy. Zij heeft haar eigen visie ontwikkeld. Zij schreef veel over ouderbegeleiding, en schrijft nog regelmatig over ouderbegeleiding. Ook heeft ze verschillende commentaren geschreven op de contextuele theorie. Door het interviewen van, van der Pas, betrokken we andere visies bij ons onderzoek en bekeken we de theorie van een andere kant. Hierdoor konden we goede aanbevelingen doen en ons onderzoek onderbouwen.

Verder interviewden we Jan van Lieshout. Hij heeft het volgende boek over gezinshuizen geschreven: *Gezinshuizen, model en methodiek*.

We kozen voor interviews boven enquêtes vanwege de uitgebreidere mogelijkheden tot het stellen van vragen. Ook zijn het specifieke onderwerpen en zijn er niet veel deskundigen op dit gebied. Dit zorgde ervoor dat we maar een aantal interviews konden afnemen.

Voor het afnemen van de interviews maakten we een topiclijst. In deze topiclijst stonden onderwerpen en vragen, die we beantwoord wilden hebben. We kozen voor een half gestructureerd interview boven een gestructureerd interview, dit gaf de vrijheid om door te vragen.

1.6 Relatie met de verdiepingsminor

Mary volgde de minor Relatie en Gezin. Deze minor sluit bij uitstek aan op dit onderzoek, omdat deze minor is gericht op de dialoog tussen individuen, de gezinssystemen en de problemen die zich tussen relaties en gezinnen voor kunnen doen.

Aukelien heeft de minor Pedagogiek gevolgd. Deze minor sloot aan binnen dit onderzoek omdat het onderzoek zich richt op de opvoedrelatie met jongeren met ernstige gedragsproblemen. Binnen de minor Pedagogiek wordt er in gegaan op de ontwikkeling en opvoeding van kinderen en jongeren. Ook wordt er ingegaan op jongeren en op kinderen met gedragsproblemen. Onze minors sluiten goed op elkaar aan, en in deze minors deden we kennis op die we binnen dit onderzoek in kunnen zetten.

1.7 Taakverdeling

Binnen dit onderzoek verdeelden we de taken. Op deze manier waren we beide hoofdverantwoordelijk voor verschillende onderdelen. Beiden waren we betrokken bij alle onderdelen van dit onderzoek. We deden dit door het geven van feedback op elkaars stukken.

De taken werden als volgt verdeeld:

Samenvatting: Aukelien

Voorwoord: Mary

Hoofdstuk 1

- Paragraaf 1.1 tot en met 1.4: Aukelien
- Paragraaf 1.5 tot en met 1.8: Mary

Hoofdstuk 2

- Paragraaf 2.1 tot en met 2.3: Aukelien
- Paragraaf 2.4 tot en met 2.6: Mary

Hoofdstuk 3

- Paragraaf 3.1 en 3.2: Aukelien
- Paragraaf 3.3: Mary
- Paragraaf 3.4: Beiden

Hoofdstuk 4

- Paragraaf 4.1 tot en met 4.3: Aukelien
- Paragraaf 4.4 en 4.5: Mary

Hoofdstuk 5

- Paragraaf 5.1 en 5.2: Aukelien
- Paragraaf 5.3 tot en met 5.5: Mary

Bibliografie: Aukelien

Bronnenboek: Aukelien

Krantenartikel: Mary

1.8 Opbouw onderzoeksverslag

Dit onderzoeksverslag is opgedeeld in verschillende hoofdstukken. In dit hoofdstuk werd de methodische verantwoording van dit onderzoek beschreven. Hierin werden de aanleiding van het onderzoek, de onderzoeksvragen, de onderzoeksmethode en de doelstellingen beschreven.

In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de literatuurstudie weergegeven.

Er is literatuurstudie gedaan naar de contextuele theorie, kritieken op deze theorie, gezinshuizen, de adolescentie, loyaliteit binnen de adolescentie en loyaliteit bij pleegkinderen. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt deelvraag 1 beantwoordt.

In hoofdstuk 3 wordt de analyse van het documentonderzoek, van de interviews met de deskundigen en de interviews met gezinshuisouders weer gegeven. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op deelvraag 2. In hoofdstuk drie wordt er regelmatig verwezen naar bijlages waar de interviews instaan. Deze bijlagen zijn opgenomen in het digitale bronnenboek. In hoofdstuk 4 wordt er beschreven wat de consequenties zijn vanuit de literatuur. Ook worden in dit hoofdstuk de consequenties vanuit de analyse van de interviews, voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen, beschreven. De consequenties vanuit de literatuur, en de consequenties vanuit de interviews worden hier vergeleken.

Hoofdstuk 2 Literatuurstudie

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten beschreven van het literatuuronderzoek. Het hoofdstuk is in verschillende paragrafen opgebouwd. In paragraaf 1 wordt de context beschreven van existentiële loyaliteit en er worden er visies beschreven op het contextuele gedachtegoed. In paragraaf 2 wordt er uitleg gegeven van de betekenis van gezinshuizen. Naast de uitleg van de betekenis van gezinshuizen, worden er een aantal belangrijke kenmerken genoemd. In paragraaf 3 wordt er een brug gemaakt naar loyaliteit in gezinshuizen en de rol van de existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen. In paragraaf 4 wordt er ingegaan op de fase van de adolescentie en rol die existentiële loyaliteit speelt binnen deze fase.

2.1 Existentiële loyaliteit

Inleiding

In deze paragraaf wordt de geschiedenis en de inhoud van het contextuele gedachtegoed beschreven. Hier gaan we voornamelijk in op de betekenis van loyaliteiten binnen de contextuele theorie. De visie van Nagy is hierbij uitgangspunt. Daarnaast gaan we in op andere visies op het contextuele gedachtegoed.

2.1.1 Geschiedenis contextueel

Ivan Borszormenyi – Nagy werd geboren in Boedapest in het jaar 1920. Nagy koos er op jonge leeftijd voor om een medicijnstudie te gaan doen omdat hij psychiater wilde worden. Nagy heeft in de jaren dat hij in de psychiatrie werkte, zich laten inspireren door Gyarfas die altijd in termen van relaties dacht. Nagy heeft zich door deze denkbeelden van Gyarfas laten inspireren. Later heeft Nagy zich laten inspireren door Martin Buber. Hij is een belangrijke bron geweest voor de ontwikkeling van gezinstherapie (Dillen, 2004, p. 23). Een standpunt van Buber is dat ieder mens actief kan bijdragen aan een rechtvaardige verhouding tussen mensen. Volgens Buber is voor een werkelijke dialoog de relatie onmisbaar voor het individu. Nagy en Buber zijn het er over eens dat de mens een relationeel wezen is. Vandaar ook de contextuele therapie. Met het begrip context bedoelt Nagy de huidige relatie, de relatie uit het verleden en uit de toekomst (Onderwaater, 2003, pp. 38 - 39).

Nagy verwijst hier naar “de dynamische verbondenheid van de mens met zijn betekenisvolle relaties over verschillende generaties. Ieder mens maakt deel uit van een familiaal netwerk van verhoudingen, waarin iedereen met iedereen verbonden is in een dynamische balans van geven en nemen” (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 19). In deze relaties onderscheidt Nagy vier dimensies.

2.1.2 Vier dimensies

Nagy onderscheidt in zijn theorie vier dimensies. De dimensie van de feiten, van de psychologie, van de interactie en van de relationele ethiek. Per dimensie wordt er een beknopte beschrijving gegeven van de betekenis van iedere dimensie.

Eerste dimensie: de feiten

Nagy heeft deze dimensie ontwikkeld om op deze manier feitelijk naar iemands levensverhaal te kijken. Belangrijk binnen deze dimensie zijn de feiten die iemands bestaan beïnvloeden. Een aantal voorbeelden hiervan zijn: ziekte en gezondheid, financiële problemen en werkloosheid, scheiding en adoptie enzovoort.

Tevens zijn het aspecten van de werkelijkheid die worden beïnvloed door de oorsprong van de persoon. Voorbeelden hiervan zijn sekse, ras, nationaliteit, religie en gezin. Deze feiten werken door in relaties en worden bekeken vanuit de huidige en vorige generaties.

Tweede dimensie: psychologie

Deze dimensie heeft betrekking op het innerlijke individu. In deze dimensie worden de behoeften, afweermechanismen, fantasieën en leerprocessen in beeld gebracht (Onderwaater, 2003, pp. 40-41). De feiten die hierboven beschreven zijn, hebben mensen op een bepaalde manier verwerkt. Niet de feiten staan binnen deze dimensie centraal, maar de manier waarop het individu deze feiten waarneemt. De gebeurtenissen uit het leven van de mens hebben gevolgen voor de persoonlijkheidsontwikkeling (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, pp. 20-21).

Derde dimensie: interactie

Deze dimensie is gericht op de communicatiepatronen en de onderlinge beïnvloeding tussen mensen. Essentiële aspecten van relaties worden in de volgende termen beschreven: systeem, transacties, coalities, hiërarchie, homeostase, circulaire beïnvloeding, machtsstructuren enzovoort (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 21).

Vierde dimensie: relationele ethiek

Deze dimensie vormt de hoeksteen van Nagy's benadering. Deze dimensie is overkoepelend richting de andere dimensies. Belangrijke begrippen die onder deze dimensie vallen zijn: loyaliteit, vertrouwen, het volste recht, dialoog, exploitatie, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid en zelf validatie (Onderwaater, 2003, pp. 40 - 41). Relationele ethiek gaat over de balans tussen datgene wat mensen geven in relaties, ten opzichte van wat zij verdienen of gerechtigd zijn van anderen te ontvangen. De relationele ethiek vraagt van ieder mens om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn daden en mee te bouwen aan het wederzijds vertrouwen binnen elke relatie (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 22). De balans van geven en nemen, en het wederzijdse vertrouwen worden overgedragen van de ene generatie op de andere. Het begrip 'loyaliteit' is van groot belang binnen deze dimensie. Kinderen en ouders zijn existentieel verbonden aan elkaar door het feit dat het kind het leven kreeg van zijn ouders.

Hierdoor is er tussen hen een onomkeerbare band van wederzijdse rechten en verplichtingen.

2.1.3 Loyaliteit

Binnen de contextuele benadering is loyaliteit een centraal begrip. Het is een fenomeen dat mensen verbindt en van onze wereld een sociale wereld maakt. Nagy zelf zegt het volgende over loyaliteit: *"Loyalty commitments are like invisible but strong fibers which hold together complex pieces of relationship "behavior" in families as well as in larger society. To understand the functions of a group of people, nothing is more crucial than to know who are bound together in loyalty and what loyalty means for them (Krasner & Nagy, 1973, p. 39)"*. Loyaliteit betekent dat men rekening houdt met de belangen en verwachtingen van de ander. Als kernbegrip van het contextuele denken plaatst loyaliteit zich binnen de relationele dimensie (Dillen, 2004, p. 51). In deze paragraaf wordt het verschil tussen existentiële loyaliteit en verworven loyaliteit beschreven en het verschil tussen verticale loyaliteit en horizontale loyaliteit.

Existentiële en verworven loyaliteit

De band tussen ouder en kind wordt de existentiële loyaliteit genoemd. Deze band bestaat en is onverbreekbaar. Doordat het kind het leven krijgt van zijn ouders, ontstaat er een onomkeerbare band van wederzijdse rechten en verplichtingen, verdiensten en schulden, die verder in de relatie vorm krijgt. Nagy benadrukt hier de balans tussen geven en nemen.

Of de relatie nu positief of negatief wordt ervaren: hij bestaat en kan niet meer worden verbroken. Loyaliteit is een zijnsgegeven (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, pp. 23-24). Existentiële loyaliteit wordt door Nagy de onzichtbare loyaliteit genoemd (Krasner & Nagy, 1973).

Als het kind door anderen dan de biologische ouders wordt opgevoed, ontstaat er een splitsing: zijn existentiële loyaliteit ligt bij de biologische ouders, terwijl de mensen die hem opvoeden (pleeg/adoptie ouders, e.a.) door hun dagelijkse investering verdiensten verwerven tegenover het kind. Zij verdienen hierdoor loyaliteit. Dit wordt verworven loyaliteit genoemd (Onderwaater, 2003, p. 119). Binnen de verworven loyaliteit is het een kwestie van geven en nemen. Doordat adoptie- of pleegouders dagelijks in het kind investeren ontstaat er een band: de verworven loyaliteit. Het essentiële verschil is dat de existentiële loyaliteit er is als het kind wordt geboren, en altijd zal blijven bestaan. Bij verworven loyaliteit wordt de band opgebouwd met belangrijke mensen die het kind later in zijn leven leert kennen.

Deze band kan vervolgens ook weer verbroken worden of verdwijnen. Meerzijdige partijdigheid is binnen de contextuele theorie een belangrijke interventie. Door meerzijdig partijdig te zijn wordt er geen oordeel gegeven over het oorspronkelijke systeem. Dit is een basishouding binnen de contextuele theorie. Meerzijdige partijdigheid is een houding die begrip laat zien voor de investering van ieder persoon (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 31). Meerzijdige partijdigheid is ook een belangrijke houding als het gaat om existentiële loyaliteit. Door de houding meerzijdige partijdigheid wordt er aandacht besteedt aan het hele systeem en wordt hier met respect en begrip naar gekeken. Als er vanuit deze houding om wordt gegaan met existentiële loyaliteit, kan een persoon open loyaal zijn.

Horizontale en verticale loyaliteit

We hebben van nature een onomkeerbare band met diegene waar we biologische banden mee hebben. Dit noemen we de verticale loyaliteit (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 24).

De balans is asymmetrisch. Dit houdt bijvoorbeeld in dat het kind in eerste instantie gerechtigd is meer te ontvangen dan te geven. Ouders hebben in deze balans meer verantwoordelijkheid voor het kind dan andersom. De verticale loyaliteit bestaat en verdwijnt nooit meer. Of je dit nu wilt of niet, het is een feit. De horizontale loyaliteit is symmetrisch en wederkerig. Deze loyaliteit ontwikkelt zich in gekozen relaties. Voorbeelden hiervan zijn vrienden, kennissen, klasgenoten, oppas enz.

Beide partijen dragen evenveel verantwoordelijkheid voor een rechtvaardige balans binnen een relatie (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 24).

Verborgene loyaliteit

Loyaliteit wordt onzichtbaar als een kind niet open loyaal kan zijn. Als het kind niet openlijk loyaal kan zijn, wordt de loyaliteit ontkend en gaat deze loyaliteit een verborgen weg zoeken (Michielsen, van Mulligen, & Hermkes, 2010, p. 26). Dit kan bijvoorbeeld voorkomen als een kind van een van de ouders, niet over de andere ouder mag praten. Of als een van de ouders, negatief over de andere ouder praat. Binnen gezinshuizen kan dit voor komen als een kind niet de ruimte krijgt om loyaal te blijven naar de biologische ouders. De existentiële loyaliteit zal dan onzichtbaar zijn. Deze loyaliteit zal niet verdwijnen.

2.1.4 Kritieken op het contextueel gedachtegoed

De contextuele theorie van Nagy is populair in Nederland. Door zijn herkenbaarheid en aantrekkingskracht, wordt het contextuele gedachtegoed vaak als bruikbaar beschouwd voor de hulpverleningspraktijk (Dillen, 2004, p. 23). Toch zijn er ook kritieken op het gedachtegoed van Nagy. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de kritieken op de theorie van Nagy. Eerst worden de kritieken op zijn taalgebruik beschreven, daarna de kritieken op de inhoud van het contextuele gedachtegoed.

Taalgebruik van Nagy

Omdat Nagy opgegroeid is in een gezin waar zijn familieleden rechten studeerden lijkt het erop dat veel termen die Nagy gebruikt uit de wereld van het financieel recht komen. Dit denkend aan termen als eerlijkheid, rechtvaardigheid en verdiensten. Dit taalgebruik is erg verschillend van de gangbare psychologische termen die gevoelens centraal stellen. Daardoor klinkt het sommige mensen vreemd en afstandelijk in de oren (Dillen, 2004, p. 109). Daarbij komt dat het boek dat Nagy heeft geschreven *Invisible Loyalties*, een boek is waar bijna niet doorheen te komen is. Dit is jammer omdat dit het boek is wat Nagy zelf heeft geschreven en waar zijn eigen theorie correct staat beschreven (Van der Pas, 2009, p. 1). Het taalgebruik van Nagy klinkt soms vreemd in de oren voor mensen. Het spreken over ethiek wordt al snel geassocieerd met moraliserend, voorschrijvend gedrag en klinkt niet onmiddellijk bevrijdend. Het verbindend werken is soms erg confronterend voor mensen die onder veel problemen gebukt gaan. Naast deze weerstanden die over Nagy geschreven zijn, is er ook veel empathie voor de contextuele benadering. Er zijn veel mensen die zich kunnen vinden in het contextuele gedachtegoed (Dillen, 2004, p. 106).

Kritiek op meerzijdige partijdigheid en het geven en ontvangen

Meerzijdige partijdigheid is een basishouding binnen de contextuele therapie. Het betekent dat de hulpverlener oog heeft voor alle partijen van het systeem en geen oordeel uitspreekt. Het is een belangrijke, maar ook een ingewikkelde term. De houding van meerzijdige partijdigheid wordt door een aantal mensen niet gewaardeerd. Wat opvallend is binnen de literatuur, is dat deze term zowel voor hulpverleners als voor cliënten een ingewikkelde houding kan zijn. Zo haalt Annemie Dillen in het boek *Ongehoord vertrouwen* een artikel van Marthe Kosian aan. Hierin beschrijft Kosian hoe erg ze worstelt met de houding meerzijdige partijdigheid (Dillen, 2004, p. 112).

Kosian stelt in haar artikel dat er naast de aandacht voor het slachtoffer, geen partijdigheid kan zijn voor de dader. Ze stelt dat dit fundamenteel in gaat tegen het respect voor het slachtoffer.

Meerzijdige partijdigheid is een term uit de relationele ethiek net zoals de term geven en ontvangen. Van der Pas schrijft in een artikel over parentificatie, een belangrijk kritiekpunt over het geven en ontvangen. Nagy ziet het kind als het meest kwetsbare, terwijl van der Pas de ouder ziet als het meest kwetsbare. Juist omdat de ouder de meest verantwoordelijke persoon is. Nagy beschrijft in zijn theorie dat het een kwestie is van geven en ontvangen tussen ouder en kind. Dit geven en ontvangen houdt de relatie in balans.

Van der Pas, die de ouderschapstheorie heeft ontwikkeld, is van mening dat ouders in balans blijven zolang ze zich als goede ouder ervaren. Wat het kind de ouder geeft speelt hierin geen doorslaggevende rol (van der Pas, 2009, p. 11).

Het wezenlijke verschil is dat van der Pas binnen de ouderbegeleiding de aandacht bij de ouder legt, en dat Nagy binnen zijn contextuele theorie de aandacht bij beiden legt. Bij het kind en bij de ouder.

Een andere visie op loyaliteitstheorie

We interviewden Alice van der Pas waarin we de loyaliteitstheorie van Nagy hebben besproken. Van der Pas heeft met andere deskundigen de ouderbegeleiding ontwikkeld. Zij heeft een andere visie dan Nagy als het gaat om de band tussen de ouder en het kind. In het interview werd ons duidelijk dat Van der Pas zich niet kan vinden in de loyaliteitstheorie. Dit is mede omdat de theorieën lastig te vergelijken zijn. De theorie van Nagy is een levensleer en de theorie van, Van der Pas een methodiek. In het interview zijn wel een aantal opmerkelijke kritiekpunten besproken.

Nagy stelt dat er tussen ouder en kind een onverbrekelijke band is en dat deze altijd blijft bestaan. Van der Pas gaat daar tegenin door de woorden 'besef van verantwoordelijk zijn' te gebruiken. Daarmee zegt ze dat ouders feitelijk het beste willen voor hun kind. In het interview kwam naar voren dat binnen de ouderbegeleiding de ouder een besef heeft van verantwoordelijk zijn (bijlage 15, R19, R36).

De ouder is loyaal naar het kind, maar hoe kan het kind loyaal zijn naar de ouder als het kind nog geen besef heeft van verantwoordelijk zijn? Een onverbrekelijke band vanaf de geboorte is dus niet realistisch volgens Van der Pas (bijlage 15, R228).

Tussen de contextuele benadering, en de theorie over de ouderbegeleiding zijn ook een aantal overeenkomsten. Van der Pas zegt dat het kind zich niet meer los kan maken van de ouder als het kind eenmaal contact heeft gehad met de ouder. Nagy zegt dat dit al in de zwangerschap gebeurt. We concluderen dat beiden van mening zijn dat als er eenmaal hechting tot stand is gekomen, het kind niet meer loskomt van de ouder. Het grote verschil hierin is dat Nagy uitgaat van een onverbrekelijke band vanaf de geboorte. Van der Pas is van mening dat deze band pas ontstaat als het kind eenmaal contact heeft gehad met de ouder.

Beperkte aandacht voor maatschappelijke context

Vanuit verschillende hoeken wordt kritiek gegeven op het feit dat Nagy aanspraak maakt op een universeel geldende theorie. Mensen stellen dat Nagy de westerse levenshouding te eenzijdig als uitgangspunt neemt om van een universele theorie te kunnen spreken.

Volgens sommigen heeft Nagy te weinig aandacht besteed aan andere tradities van niet – westerse samenlevingen (Dillen, 2004, p. 115).

Volgens feministen heeft Nagy te weinig aandacht besteed aan de zwakken in de samenleving en heeft hij zich voornamelijk gericht op de machtigen in de samenleving. Op deze manier heeft Nagy te weinig aandacht besteed aan de machtsstrijd die zich in de maatschappij afspeelt.

Feministen stellen dat Nagy zich richt in zijn ethiek naar familiale relaties en toont te weinig belangstelling voor de maatschappelijke context. Annemie Dillen haalt de schrijvers "Fowers en Wenger" (1997) aan die de feministen hierin aanvullen door te menen dat families ondraaglijk belast worden door hen voor te stellen als de belangrijkste bron van steun. De relatie tussen ouder en kind is immers een weerspiegeling van de maatschappij in het algemeen.

Vragen vanuit het werkveld

Heylen & Janssens (2005) geven handreikingen aan hulpverleners in het werkveld met hun boekje '*Het contextuele denken, een methodiekontwikkeling voor het welzijnswerk*', waarin de meerzijdige partijdigheid als methodisch handelen en het genogram als methodisch instrument uitgebreid worden besproken.

Het werken met duplo poppetjes is een voorbeeld van een uitgewerkte methodiek, gebaseerd op het gedachtegoed van Nagy. Door het gebruik van duplo poppetjes worden de relationele dynamieken visueel.

In het boekje van Heylen & Janssens (2005) komt heel duidelijk naar voren dat Nagy theoretisch sterk is, maar dat Nagy weinig aandacht besteed aan de praktijk. Daar komt nog bij dat de theorie moeilijk te begrijpen is. Hulpverleners en veldwerkers lopen hier tegenaan. Er is een nood aan duidelijk omschreven concepten en begrippen uit het contextuele gedachtegoed. Hulpverleners hebben deze duidelijk omschreven concepten en begrippen nodig om de toepasbaarheid te bevorderen (Janssens, 2005, pp. 138 - 139).

Conclusie

Er zijn een aantal kritieken als het gaat om de existentiële loyaliteit.

Dillen heeft verschillende kritiek punten op de theorie van Nagy als het gaat om de context. Volgens Dillen heeft Nagy niet voldoende aandacht besteed aan de zwakkere in de samenleving en had Nagy hier meer oog voor kunnen hebben.

Van der Pas gaat vooral tegen Nagy in door van mening te zijn dat er pas binding ontstaat tussen ouder en kind na de geboorte. Ook noemt zij deze binding geen existentiële loyaliteit.

Van der Pas en Nagy hebben een belangrijke overeenkomst. Beiden zijn van mening dat het kind niet meer loskomt van de ouder, als het eenmaal met de ouder in contact is geweest.

Nagy is van mening dat deze loyaliteit in de moederschoot al ontstaat. Van der Pas is van mening dat deze binding later pas ontstaat en noemt dit geen loyaliteit.

Buiten de kritieken op de contextuele theorie om, zijn wij ervan overtuigd dat existentiële loyaliteit wel degelijk een rol speelt. Binnen dit onderzoek zijn verschillende bewijzen voor het contextuele gedachtegoed.

Uit de literatuur en uit de praktijk blijkt dat existentiële loyaliteit een band is tussen ouder en kind die bestaat. Een band die bestaat vanaf de geboorte en nooit meer verdwijnt. Vanuit verschillende literatuur m.b.t. pleeggezinnen en gezinshuizen blijkt dat de existentiële loyaliteit dus wel degelijk een rol speelt.

In deze paragraaf werd de definitie van existentiële loyaliteit beschreven. Naast een beschrijving van de definitie, werden de context van het begrip en een aantal visies van deskundigen beschreven.

In de volgende paragraaf wordt er ingegaan op de kenmerken van gezinshuizen. De context van dit onderzoek.

2.2 Algemene informatie gezinshuizen

Inleiding

In deze paragraaf worden belangrijke kenmerken van gezinshuizen beschreven. In paragraaf 1 wordt de geschiedenis van gezinshuizen beschreven, in paragraaf 2 de kenmerken van gezinshuizen. In paragraaf 3 worden de verschillen tussen een pleeggezin en een gezinshuis toegelicht. Dit onderzoek is uitgevoerd binnen gezinshuizen. Om onduidelijkheid betreffende gezinshuizen te voorkomen, is er binnen de literatuurstudie aandacht besteedt aan de kenmerken van gezinshuizen.

2.2.1 Ontstaan van gezinshuizen

Geschiedenis

Het sociaal agogisch centrum 'Het Burgerweeshuis' opende in 1971 het eerste gezinshuis.

Het gezinshuis werd een vorm van hulpverlening genoemd voor jongeren aan wie een tehuis niets meer te bieden had, maar voor wie het opgroeien in een gezin wel aantrekkelijk was. Wim Halm legde de basis. Hij was in die tijd directeur van het Sociaal agogisch Centrum het Burgerweeshuis.

Het gezinshuis werd een project wat deel uitmaakt van de jeugdhulpverlening (Lieshout van, 1984, p. 13). Aan het begin van de 21^e eeuw ontstonden er een aantal strubbelingen rondom de residentiële hulpverlening. Gezinshuizen werden onder de residentiële hulpverlening geplaatst waardoor er druk ontstond en het er naar uitzag dat gezinshuizen gedecentraliseerd gingen worden.

Andre Rouvoet schreef naar aanleiding hiervan een brief waarin beschreven stond dat kinderen de mogelijkheid moeten hebben om in een gezinssituatie op te groeien. Rouvoet is een voormalig politicus. Hij bracht het belang van de gezinshuizen onder de aandacht van de provincies. Hierdoor hielden gezinshuizen stand (Vries de, 2011, p. 3). Op dit moment is er een grote groei van gezinshuizen en heeft het zijn plek genomen in de Nederlandse samenleving.

Definitie gezinshuizen

Gezinshuizen zijn een kleinschalige vorm van residentiële zorg. Dit is zorg voor kinderen met een indicatie verblijf. Als de jeugdige een indicatie voor verblijf heeft, heeft hij recht op 24-uurs zorg. Gezinshuizen worden residentieel genoemd, omdat de jeugdige woont in een gezinsetting waar sprake is van 24-uurs zorg. Het kind wordt ondersteund door een professional, de gezinshuisouder. Gezinshuisouders werken voor een zorgaanbieder die deze vorm van zorg levert.

De zorgaanbieder is verantwoordelijk voor de kwaliteit (Gezinshuis.com, 2009, p. 4).

Aantal gezinshuizen in Nederland

In Nederland zijn ongeveer 62 regionale zorginstellingen die gezinshuizen aanbieden. Gemiddeld hebben deze aanbieders ruim 6 gezinshuizen per aanbieder. Naar aanleiding van deze berekening komt Nederland uit op 389 gezinshuizen.

Gemiddeld wonen er 3 a 4 kinderen in een gezinshuis wat in het totaal neerkomt op 1362 gezinshuis plaatsen in Nederland. Deze uitkomsten zijn gebleken uit een onderzoek dat in 2011 gedaan is door gezinshuis.com (Vries de, 2011, p. 3).

2.2.2 Kenmerken gezinshuis

Kinderen in gezinshuizen

Kinderen die om verschillende redenen niet meer thuis kunnen wonen, krijgen de mogelijkheid om in een gezinsverband op te groeien binnen een gezinshuis. Voor een groot deel vinden kinderen hun plek binnen pleeggezinnen, maar voor een aanzienlijke groep is er meer nodig (Besten den, 2007, p. 24). Kinderen die in aanmerking komen voor een gezinshuis hebben complexe problematiek zoals ADHD, autisme, hechtingsproblematiek en verwaarlozing. Deze kinderen hebben net wat meer aandacht nodig en er is professionele begeleiding nodig. Uit onderzoek is gebleken dat er gemiddeld genomen ongeveer net zoveel meisjes als jongens in een gezinshuis wonen. De gemiddelde minimum leeftijd waaraan het gezinshuis opvang biedt is 3 á 4 jaar, de gemiddelde leeftijd is 18 jaar. De leeftijd van het kind varieert van 3 tot 12 jaar.

Achtergrond

Het is heel wisselend waar kinderen in gezinshuizen vandaan komen. Het kind komt rechtstreeks uit het biologische gezin, uit een ander pleeggezin/ gezinshuis of van een woongroep. .

Het komt bij gezinshuizen regelmatig voor dat kinderen moeten vertrekken. Uit het onderzoek van gezinshuis.com is gebleken dat 65% van de gezinnen heeft meegemaakt dat een kind moest vertrekken en overgeplaatst werd naar een ander gezinshuis (Vries de, 2011, p. 3).

Duur plaatsing en matching

Per provincie is het verschillend hoelang een plaatsing duurt. De provincie bepaalt de duur van een plaatsing. De matching tussen gezinshuisouders en het kind is een cruciaal moment.

Bij een matching wordt gekeken of het kind in het gezinshuis past en of het kind de begeleiding kan krijgen die het kind nodig heeft binnen het gezinshuis. Het is een cruciaal moment omdat er op deze manier een eventuele overplaatsing voorkomen kan worden (Gezinshuis.com, 2009, pp. 5 - 8). Vanuit de literatuur wordt er geen aandacht gegeven aan existentiële loyaliteit bij de matching en plaatsing.

Kwaliteiten gezinshuisouder

Uit het onderzoek van gezinshuis.com is gebleken dat gezinshuisouders een gemiddelde leeftijd hebben van 47 jaar. De leeftijd van de gezinshuisouders hebben een variatie tussen de 29 en 65 jaar. Meer dan de helft van de gezinshuisouders hebben een pedagogische of didactische achtergrond. Doorslaggevend voor de zorgaanbieder zijn de persoonlijke competenties waar de gezinshuisouder over moet beschikken. Daaruit zal blijken of hij/zij geschikt is om effectief om te gaan met jongeren en kinderen.

2.2.3 Verschil pleeggezin en gezinshuis

Een essentieel verschil tussen een pleeggezin en een gezinshuis is het verschil in perspectief. In beide situaties worden kinderen opgevangen in het gezinsleven. Bij een gezinshuis zijn meer partijen betrokken dan bij een pleeggezin. (Besten den, 2007)

In een gezinshuis zijn de kinderen, de gezinshuisouders, de begeleider, en de eigen ouders partijen die samen een evenwicht moeten vinden. Binnen een pleeggezin is dit niet het belangrijkste aspect. Binnen een pleeggezin is wel begeleiding maar in mindere mate.

Nog een essentieel verschil is de langdurigheid in een pleeggezin. Er zijn twee soorten plaatsingen: er kan voor een crisisplaatsing gekozen worden of voor een langdurige plaatsing. Binnen gezinshuizen is het laatste van toepassing. Er vinden alleen langdurige plaatsingen plaats (Besten den, 2007, pp. 103-104).

In deze paragraaf zijn een aantal belangrijke kenmerken beschreven van een gezinshuis. In de volgende paragraaf gaan we in op de existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen.

2.3 Loyaliteit binnen gezinshuizen

Inleiding

In deze paragraaf wordt er een beknopte beschrijving gegeven over wat er bekend is over existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen.

2.3.1 Wat er bekend is over existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen

Contact gezinshuisouder en biologische ouder

In een rapport van gezinshuis.com en de Rudolphstichting komt sterk naar voren dat het van groot belang is dat er een goede samenwerkingsrelatie is tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder. Voor het kind is dit belangrijk omdat het kind zich vervolgens veilig kan hechten in het gezinshuis en weet dat de biologische ouders goed contact hebben met de gezinshuisouders.

De loyaliteit van kinderen is namelijk enorm, de bloedband is heel sterk, dit is de onverbreekelijke band tussen de ouder en kind. Om als kind goed te kunnen ontwikkelen in het gezinshuis is het van belang dat beide partijen, de gezinshuisouders en de biologische ouders een goed contact hebben (gezinshuis.com & rudolphstichting, 2012, p. 10). Helaas is uit het onderzoek gebleken dat dit lang niet altijd het geval is. In de factsheet komt naar voren dat de gezinshuisouders een score van 52% geven als het gaat om de samenwerking met biologische ouders. Er lijkt dus vaak geen goede samenwerking te zijn tussen de gezinshuisouders en de biologische ouders, wat ten koste kan gaan van de ontwikkeling van het kind. Wel geven gezinshuisouders aan dat de ouder een belangrijke steunbron is (gezinshuis.com & rudolphstichting, 2011, p. 9).

Band eigen ouders

Een voorschrift aan gezinshuisouders is dat zij zich niet positioneren als de nieuwe ouder. De gezinshuisouder blijft benadrukken dat de biologische ouders, de ouders van het kind blijven.

De taak van een gezinshuisouder is om de biologische ouder bovenaan de hiërarchie te laten staan. Ook al hebben ze niet de dagelijkse zorg voor het kind (gezinshuis.com & rudolphstichting, 2012, p. 12).

Bezoek ouder en kind

Als het gaat om existentiële loyaliteit en hoe dit er uit ziet binnen gezinshuizen, is het van belang om te kijken naar het contact tussen de biologische ouder en het kind. In gezinshuizen is dit op verschillende manieren geregeld. Kinderen kunnen op bezoek gaan bij hun ouders, ouders komen bij de kinderen op bezoek in het gezinshuis en het komt voor dat er alleen belcontact is.

Daarnaast is het verschillend welke ouder nog in beeld is, soms zijn beide ouders in beeld en soms is alleen de moeder of alleen de vader in beeld. Als het gaat om het contact zijn er veel kinderen die belcontact hebben. Het is wisselend per gezinshuiskind hoe de bezoekenregeling is geregeld (gezinshuis.com & rudolphstichting, 2011, p. 9). In een factsheet van gezinshuis.com en de Rudolphstichting, waar een aantal kenmerken over gezinshuizen beschreven staan, komt naar voren dat er over het algemeen meer contact is met moeder dan met vader.

In dit onderzoek richten we ons op de adolescent. In de vorige paragraaf is beschreven wat voor rol loyaliteit heeft binnen gezinshuizen. In de volgende paragraaf wordt er beschreven hoe existentiële loyaliteit een rol speelt in de adolescentie.

Voordat er wordt beschreven wat voor rol existentiële loyaliteit heeft binnen de adolescentie, worden er een aantal belangrijke kenmerken van de fase adolescentie beschreven.

2.4 Loyaliteit in de adolescentie

Inleiding

Deze paragraaf begint met een beschrijving van de algemene ontwikkeling bij pubers en wat in deze ontwikkeling centraal staat. Daarnaast wordt de rol van loyaliteit binnen de adolescentie beschreven.

2.4.1 Algemene ontwikkeling in de adolescentie

Adolescentie

De adolescentie is een periode van overgang tussen de kindertijd en de volwassenheid. In deze periode doen zich in het leven van een jongere ontwikkelingen voor op verschillende terreinen. Jongeren krijgen met uitdagingen te maken en doen nieuwe ontdekkingen en ervaringen op. Tijdens deze periode zijn de adolescenten kwetsbaar. Dit komt door de ontwikkelingen die er plaatsvinden. Ook kunnen deze nieuwe ontwikkelingen met moeilijkheden gepaard gaan. Voor de ene jongere is de adolescentie een prettige periode, zonder veel extra moeilijkheden. Voor de andere jongere is dit een moeilijke periode (Wit, Slot, & Aken, 2004, p. 11).

Periode in de adolescentie

De adolescentie is op te delen in drie perioden. De vroege adolescentie, de midden adolescentie en de late adolescentie. De vroege adolescentie duidt op de periode waarin het lichamelijke rijpingsproces, de seksuele ontwikkeling en het losmakingproces van de ouders op gang komt. De periode van de midden adolescentie wordt gekenmerkt door experimenteren met verschillende keuze mogelijkheden. Tijdens de late adolescentie beginnen jongeren maatschappelijke verplichtingen aan te gaan en vormen zij relaties (Delfos, 2012, p. 33). Deze perioden kunnen door elkaar lopen en zijn niet per leeftijd vast te leggen. Ook is er geen duidelijk eindpunt weer te geven van een bepaalde periode, het loopt in elkaar over. Er zijn verschillende ontwikkelingen die als karakteristiek worden gezien voor de perioden van de adolescentie;

- Het vormen van een eigen identiteit en het bereiken van autonomie t.o.v. de ouders.
- Het ontwikkelen van manieren van omgaan met innerlijk beleefde conflicten (bijvoorbeeld i.v.m. ambivalente gevoelens ten opzichte van ouders).
- Verandering op het niveau van cognitief functioneren (bijv. wat betreft denken over politiek, verschijnselen in de maatschappij (Slot & Aken, 2010, p. 19).

Deze drie punten worden gezien als terugkerende verschijnselen binnen de adolescentie. Op deze drie gebieden maakt de adolescent een ontwikkeling door en met deze drie gebieden moet hij leren omgaan.

Ontwikkelingstaken in de adolescentie

Binnen de ontwikkelingspsychologie wordt er verschillend gedacht over ontwikkelingstaken in de adolescentie. Een veel gebruikte omschrijving van de ontwikkelingstaken, betreft de uitwerking van Wim Slot. Hij heeft op basis van verschillende onderzoeken zeven ontwikkelingstaken opgesteld:

- Vormgeven van veranderende relaties binnen het gezin
- Zorg dragen voor de gezondheid en het uiterlijk
- Zinvol invullen van vrije tijd
- Vormgeven aan seksualiteit en intimiteit
- Participeren in onderwijs of werk
- Vriendschappen en sociale contacten onderhouden
- Omgaan met autoriteit (Slot & Aken, 2010, p. 20)

Niet iedereen volbrengt de ontwikkelingstaken op hetzelfde moment in de levensloop. Ook is niet zeker dat er een vaste volgorde in zou zitten of dat alle taken doorlopen moeten worden.

Verskillende omstandigheden spelen een rol in hoeverre ontwikkelingstaken uitgevoerd kunnen worden.

Te denken valt aan persoonlijk, sociaal- economisch, historische en geografische omstandigheden. Het begrip ontwikkelingstaak wordt gezien als een begrip waarbij een verwachting wordt uitgesproken. Het gaan niet om een vaststaande volgorde van te doorlopen fasen (Delfos, 2012, p. 97).

Centrale ontwikkelingstaak

Als centrale ontwikkelingstaak in de adolescentie wordt het ontwikkelen van een eigen identiteit gezien. Deze ontwikkelingstaak omvat de eerder genoemde taken.

Erik Erikson heeft met het omschrijven van de identiteitsvorming het kenmerkende van de adolescentie beschreven. Sindsdien is algemeen aanvaard dat de vorming van de identiteit kenmerkend is voor de puberteit. Het is niet zo dat de mens na de puberteit weet hoe hij in elkaar zit en wie hij is. De identiteitsvorming vindt het hele leven plaats. Wat wel zo is, is dat tijdens de puberteit de veranderingen in lichaam en hersenen zodanig zijn, dat ze om een zelfreflectie vragen om zichzelf te kunnen beoordelen, te positioneren en te begrijpen.

Het is de zoektocht naar zichzelf die tijdens de adolescentie centraal staat. Deze zoektocht vindt op verschillende gebieden plaats: van het zoeken naar zichzelf in letterlijke zin, maar ook het zelf in relatie tot anderen. Op grond daarvan scheidt de adolescent een zelfbeeld en daarmee samenhangend zelfwaardering. Het zelfbeeld en de zelfwaardering ontstaan in interactie met de ander en door vergelijking met anderen. Hierdoor wordt de eigen identiteit bepaald en gevormd (Delfos, 2012, p. 97). Door te experimenteren ontdekken adolescenten nieuwe mogelijkheden en de beperkingen van deze mogelijkheden. Belangrijk hierin zijn de reacties van de mensen die dicht bij de jongeren staan. Tijdens de adolescentie zijn jongeren op zoek naar erkenning en herkenning van belangrijke personen in hun omgeving. De jongeren komen tot keuzes en gaan verplichtingen aan in interactie met de ander. Deze keuzes en verplichtingen hebben betrekking op persoonlijke relaties, levensovertuiging en maatschappelijke positie. Hierdoor ontstaat geleidelijk een besef van een eigen identiteit (Wit, Slot, & Aken, 2004, pp. 11,12).

Onder identiteit wordt door de Wit, Slot en van Aken het volgende verstaan:

“Dat wil zeggen dat de persoon zichzelf beleeft als iemand met een herkenbare levensstijl die, ondanks allerlei veranderingen, consistent is en voor de mensen om hem heen als zodanig herkenbaar is.”

Conclusie m.b.t. gezinshuizen

De adolescentie is voor elke jongere een periode waarin veel gebeurt: lichamelijk en op het gebied van identiteit. Een jongere gaat zichzelf ontdekken en vormgeven aan veranderende relaties binnen het gezin. Het kan zijn dat een jongere op latere leeftijd in een gezinshuis komt: als puber. Er wordt dan eigenlijk ontzettend veel van zo' n jongere gevraagd. Hij moet zijn eigen identiteit ontwikkelen, maar wordt uit zijn eigen omgeving gehaald. Erkenning en herkenning van belangrijke personen in de omgeving zijn belangrijk, maar een jongere wordt uit zijn veilige omgeving weggehaald. Aan de ene kant wil hij zich losmaken van zijn ouder, zichzelf ontdekken. Aan de andere kant moet hij inburgeren in een ander gezin. Een moeilijke en een tegenstrijdige taak voor een jongere.

2.4.2 Communicatie binnen de adolescentie

Communicatie binnen de adolescentie

Martine Delfos schreef veel over de communicatie met pubers. Ze meent dat pubers in de communicatie met anderen bot kunnen zijn. Ze kunnen overal tegen in gaan en kritisch zijn. Hierdoor hebben ze de reputatie dat er slecht met hen te communiceren valt. Deze reputatie is niet altijd terecht. De communicatie met een puber is vaak moeilijk omdat pubers scherp zien wat er misgaat in de communicatie en dit benoemen. Kinderen passen zich aan, aan de volwassenen om hen heen.

Volwassen mensen zijn meer sociaal wenselijk: ze zijn te beleefd of te bang om eerlijk en direct te zijn. Pubers zijn vaak wel eerlijk en direct. Door deze kritische/botte houding is het vaak niet duidelijk hoe gevoelig pubers zijn en hoe snel ze gekwetst kunnen raken.

Een puber maakt in korte tijd een grote ontwikkeling door. Door de rijping op cognitief gebied krijgen pubers in korte tijd meer intellectuele mogelijkheden. Pubers zijn hier trots op en willen dit inzetten. In de communicatie met volwassenen is dat niet altijd mogelijk. Ze krijgen veel te horen van de volwassene, maar krijgen weinig ruimte om hun eigen ideeën te uiten.

Dialoog is ontzettend belangrijk binnen de communicatie met een puber. De adolescent beschikt over veel kennis en ervaring, maar dit moet geactiveerd worden zodat de adolescent vanuit deze kennis kan functioneren. Dit kan geactiveerd worden door de puber aan het denken te zetten en door een gesprek met de puber aan te gaan.

Adolescenten zijn hun denken volop aan het vormen. Ze maken een grote ontwikkeling door, ook op cognitief gebied. Daarom is het belangrijk binnen de communicatie om dit denkproces te stimuleren en te begeleiden. Hierdoor kunnen adolescenten zich verder ontwikkelen.

Gelijkwaardige communicatie is hierin belangrijk; beide gesprekspartners leveren een bijdrage, beide kunnen van het gesprek leren en beide kunnen van de ander leren.

Het is niet zo dat de communicatie met een puber zonder conflicten kan zijn. Conflicten zijn noodzakelijk in het proces van losmaking wat de puber doormaakt (Delfos, 2012, pp. 275, 276).

Wat heel belangrijk is binnen de communicatie met pubers is de dialoog; het gesprek aangaan op een gelijkwaardige manier waarbinnen de puber uitgedaagd wordt om na te denken en verder wordt geholpen in zijn ontwikkeling op cognitief niveau.

Rol van de omgeving binnen de adolescentie

Als centrale ontwikkelingsstaak binnen de adolescentie, wordt het ontdekken van de eigen identiteit gezien. Bij het ontdekken van de eigen identiteit speelt het kennen en begrijpen van de eigen afstamming een rol. In deze periode gaan pubers die hun biologische ouders niet kennen, naar hen op zoek. Pubers willen weten wie hun ouders zijn en hoe ze zijn.

Binnen het ontwikkelen van een eigen identiteit spelen de reacties van mensen met wie jongeren een relatie hebben een belangrijke rol. De jongere wil zich erkend en herkend voelen door volwassenen en jongeren die belangrijk zijn vanuit zijn omgeving.

2.4.3 Loyaliteit binnen de adolescentie

Inleiding

In alle leeftijdsfasen van de mens spelen de verschillende loyaliteiten een rol. Deze rol kan per leeftijd en overgangsfase verschillen.

Bij de geboorte van een kind, het aangaan van nieuwe relaties, of het verlies van ouders krijgen de banden met dierbaren opnieuw vorm. Een van deze overgangsfase is de adolescentie; de overgang van kind naar volwassene (Jagersma, 2012, p. 10).

Tijdens deze periode maken jongeren veel ontwikkelingen door op verschillende gebieden. Hierdoor veranderen ook de loyaliteiten in hun leven. De adolescent gaat op zoek naar zijn eigen identiteit. In deze paragraaf wordt de rol van de loyaliteit in de adolescentie beschreven.

Balansen

Tijdens de adolescentie ontstaan er, in contextuele termen gesproken, nieuwe balansen tussen puber en ouder.

De adolescentie is een periode waarin zich in toenemende mate loyaliteitsconflicten voordoen. De puber blijft niet langer afhankelijk van de volwassene. Ze gaan meer en meer zelf kiezen met wie ze verbonden willen zijn. Dit betekent dat er naast de bestaande verticale loyaliteit t.o.v. ouders en opvoeders, steeds meer horizontale loyaliteit ontwikkelt wordt. Er is een toenemend belang van leeftijdsgenoten. Deze loyaliteiten kunnen met elkaar botsen (Hoet, 2012, pp. 3,4).

De existentiële loyaliteit kan door meningsverschillen met ouders onder druk komen te staan. Pubers kunnen opstandig zijn naar hun ouders en negatief praten over hen naar anderen. De grenzeloze trouw van puber naar ouders is dan niet zichtbaar, aan de oppervlakte lijkt er weinig over van de onverbreekelijke trouw aan elkaar (Kummeling, 1990, p. 72).

Dit kan ver gaan, bijv. dat pubers zeggen hun biologische ouders nooit meer te willen zien. Opvallend hierbij is dat de puber hiertoe het alleenrecht heeft. Een ander moet deze uitspraken niet doen.

Wij zien dit als een mooi voorbeeld van existentiële loyaliteit. De puber zelf mag schelden op zijn ouders, maar een ander moet dit niet proberen. Doet de ander dit wel, dan zal de puber of zijn ouders gaan verdedigen, of zich op een later moment tegen deze persoon keren.

Dit zegt iets over het belang van de biologische ouder voor een puber in een gezinshuis. Hieruit concluderend is het belangrijk dat gezinshuisouders niet op een negatieve manier over de biologische ouders praten, maar de puber wel ruimte geven om over zijn ouders te praten. Ook als het niet positief is.

Dit zegt iets over de dubbele taak waar gezinshuispubers voor staan: aan de ene kant moeten zij zich losmaken van de biologische ouders en aan de andere kant moeten ze wel verbinding maken met de gezinshuisouders.

In deze paragraaf is de fase van adolescentie uitgediept en is er in gegaan op de rol van existentiële loyaliteit binnen deze fase. In de volgende paragraaf wordt er ingegaan op de rol van existentiële loyaliteit bij pleegkinderen.

2.5 Existentiële loyaliteit bij pleegkinderen

Inleiding

In deze paragraaf worden de resultaten beschreven vanuit het literatuuronderzoek naar de rol van de existentiële loyaliteit bij pleegkinderen. Wat doet het met de existentiële loyaliteit als een kind uit huis wordt geplaatst en wat wordt hierin gevraagd van pleegouders?

Dit onderzoek richt zich niet op existentiële loyaliteit binnen pleeggezinnen, maar binnen gezinshuizen. Een verschil tussen een pleeggezin en een gezinshuis is dat ouders in gezinshuizen over het algemeen professionele opvoeders zijn. Ook worden in gezinshuizen over het algemeen kinderen met zwaardere problematiek geplaatst.

Gezinshuizen zitten tussen residentiële zorg en pleegzorg in, maar liggen dichterbij de pleegzorg. Dit omdat kinderen in een gezinshuis ook in een gezinssituatie opgevangen worden.

Daarom wordt de rol van existentiële loyaliteit bij pleegkinderen beschreven. Over de rol van existentiële loyaliteit bij kinderen binnen gezinshuizen, is weinig geschreven.

Pleegkinderen en gezinshuis kinderen hebben een belangrijke overeenkomst: beide kunnen niet bij hun biologische ouders wonen en worden opgevangen binnen huiselijke setting.

2.5.1 Existentiële en verworven loyaliteit

Als we kijken naar de betekenis van de existentiële loyaliteit volgens Nagy, dan kunnen we er niet om heen dat er iets met deze loyaliteit tussen kind en biologische ouder gebeurt als een kind in een pleeggezin komt. Deze loyaliteit staat vast. Hierbij gaat het niet om je loyaal voelen, maar om een zijns-loyaliteit die direct verbonden is met de oorsprong (Schlüter, 1990, pp. 87,88).

Een pleegkind moet een balans zien te vinden tussen de horizontale loyaliteit naar de pleegouders, en de verticale loyaliteit naar zijn biologische ouders. Loyaliteit is ook aanwezig tussen pleegouders en pleegkinderen (Schlüter, 1990, pp. 82,83).

Doordat de pleegouders zorgen voor het pleegkind, een veilige plaats aanbieden waar hij zich kan ontplooiën en door een gezamenlijke geschiedenis op te bouwen, ontstaat er verworven loyaliteit. Wat er ook gebeurt, hij blijft mijn vader, is een voorbeeld van een uiting van zijnsloyaliteit. Door er voor mij te zijn is mijn pleegvader mijn vader, een voorbeeld van verworven loyaliteit (Weterings, Pleegzorg in balans, 1998, p. 78).

Het kan gebeuren dat een volwassen pleegkind contact zoekt met zijn eigen ouders, en tegelijkertijd zijn pleegouders de rug toekeert en geen contact meer wil. Meestal komt dit voort uit het feit dat een kind niet weet hoe hij zich moet verhouden tot beide ouderparen. Het kind heeft ervaren dat het niet mogelijk is tegelijkertijd van beide ouderparen te houden: hij moet kiezen voor zijn ouders of tegen zijn pleegouders (Weterings, Pleegzorg in balans, 1998, pp. 78,79). In zo' n situatie is er sprake van een gespleten loyaliteit; de verworven loyaliteit naar de pleegouders, en de existentiële loyaliteit naar de biologische ouders kunnen niet meer tegelijkertijd onderhouden worden.

Deze keuzesituatie of dit loyaliteitsconflict zal zich sterker voordoen wanneer de omgang tussen de pleegouder en de eigen ouder moeizaam gaat (Kummeling, Kolk, & Nieuwenbroek, 1985, pp. 79,80).

De existentiële loyaliteit is sterker dan de verworven loyaliteit. Als een kind niet openlijk loyaal kan zijn met ouders, moet de loyaliteit ondergronds gaan en wordt deze onzichtbaar of indirect. Dit heeft altijd een negatieve uitwerking op de relatie met de pleegouders en de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind (Weterings, Pleegzorg in balans, 1998, p. 95).

2.5.2 De rol van de pleegouder in de band tussen pleegkind en biologische ouder

Vormgeven van existentiële loyaliteit

Pleegouders hebben een belangrijke rol in de mate waarop een pleegkind open zijn loyaliteit kan tonen naar zijn biologische ouders. Pleegouders zullen te allen tijde moeten beseffen, dat zij nooit de rol van de natuurlijke ouders over kunnen nemen.

Als het de pleegouders lukt om ruimte te laten voor de existentiële loyaliteit van het pleegkind naar zijn biologische ouders, dan lijkt dat een goede basis voor een betrouwbare, op vertrouwen gerichte verhouding tussen pleegouders en pleegkind. Als dit de pleegouders niet lukt, dan is een loyaliteitsconflict het onvermijdelijke gevolg (Schlüter, 1990, pp. 84,85).

Een plaatsing werkt voor het kind het beste wanneer de pleegouders hun pleegkind steunen in het vormgeven van zijn relatie met zijn ouders en dus ook in het vormgeven van zijn loyaliteit naar zijn ouders. Het kind gedijt het beste wanneer hij toestemming van zijn ouders heeft om bij zijn pleegouders te zijn en van hen te houden, en wanneer hij van de pleegouders toestemming heeft om loyaal te zijn met de ouders. De pleegouders helpen het kind als hij van hen handvatten krijgt om te houden van zijn ouders, trots op hen te zijn en naar contactmomenten uit te kunnen zien (Weterings, Pleegzorg in balans, 1998, p. 81).

Een plaatsing heeft de meeste kans van slagen in een klimaat waarin de ouders aan de top van de affectieve hiërarchie blijven staan. Dit betekent dat zij beslissen wat er met het kind gebeurt en inspraak blijven hebben.

Pleegouders moeten zich bewust zijn van het feit dat een kind met een achtergrond bij hen in huis komt. Een achtergrond waarin de jongere met andere normen en waarden opgevoed werd.

Als een kind in een pleeggezin, geen ruimte krijgt om loyaal te blijven naar deze normen en waarden, kan een kind hierdoor in een loyaliteitsconflict komen.

Het kind kan zich dan deloyaal voelen naar de eigen ouders en zich gaan afzetten tegen de pleegouders. Daarom is het van belang om de loyaliteit van kinderen ten opzichte van ouders als uitgangspunt te nemen van je denken en handelen (Kummeling, 1995, pp. 86,87).

Identiteitsontwikkeling; Ontschuldigen

Voor de identiteitsontwikkeling van een kind is het van groot belang dat pleegouders positief over de ouders praten en dat zij de pogingen tot investeren van de biologische ouders zien. Als zij dit niet doen, kan het kind al snel in een gespleten loyaliteit terecht komen.

Daarnaast kan negatief praten over de biologische ouders er ook voor zorgen dat het kind de conclusie kan trekken dat de pleegouders ook bij hem alleen zijn falen zullen opmerken, en zijn pogingen tot geven niet laten meetellen. Ontschuldiging van de ouders houdt in dat kinderen de ruimte krijgen om te onderzoeken wat ouders hebben proberen te geven, waarom dit mislukt is en wat zij nog wel proberen te geven.

Als een kind moet leven met de overtuiging dat zijn ouders vreselijke mensen zijn en blijven, zal het kind moed en vertrouwen ontnomen worden om zelf een andere ontwikkeling doormaken. Het kind kan dan haast niet anders dan de gevolgtrekking maken dat hij zelf ook een vreselijk mens is. De mogelijkheden die iemand heeft om te verkennen waar zijn wortels liggen, hebben rechtstreeks invloed op zijn vermogen om te zien dat de wereld zijn vertrouwen waard is (Nagy, 2000, p. 153). Ontschuldiging is nodig voor een kind om positief naar zichzelf te kijken, en van belang voor een gezonde identiteitsontwikkeling.

Als de pleegouders regelmatig aan het kind vertellen wat zijn ouders proberen te investeren in de relatie, kan het kind vertrouwen in zijn ouders opbouwen. Daarnaast kan het kind dan vertrouwen opbouwen in de pleegouders. Dit omdat hij de ruimte krijgt loyaal te zijn met de biologische ouders. Ontschuldiging is hierin nodig om de weg vrij te maken voor het uiten van loyaliteit (Weterings, Pleegzorg in balans, 1998, pp. 92- 95).

2.6 Conclusie en beantwoording deelvraag

Deze literatuurstudie werd uitgevoerd om antwoord te geven op de volgende deelvraag:

Wat zegt de literatuur over existentiële loyaliteit en wat betekent dit voor de betrokkenen? (puber, gezinshuisouders en aansturende organisaties)

Aan het eind van dit hoofdstuk worden er een aantal conclusies getrokken.

Volgens Nagy is existentiële loyaliteit een zijnsloyaliteit die niet verbroken kan worden. De existentiële loyaliteit duidt op de onverbreekelijke band tussen ouder en kind. Een kind is verbonden met zijn ouders. Dit is een zijnsgegeven en kan nooit veranderen.

Kan een kind deze loyaliteit niet openlijk uiten, dan ontstaan hier problemen mee.

Binnen dit hoofdstuk is ook de kritiek op de visie van Nagy beschreven. Alice van der Pas heeft een andere visie op existentiële loyaliteit dan Nagy. Van der Pas bekijkt het van een andere kant: door het besef van verantwoordelijk zijn van de ouder, ontstaat er een band tussen moeder en kind.

Wat Van der Pas zegt is dat het gevolgen heeft voor een kind als hij bij zijn ouders heeft gewoond en dan uithuisgeplaatst wordt. Hierin zien wij een overeenkomst tussen de visie van Nagy en die van Alice van der Pas.

Voor ons onderzoek gaan wij uit van de visie van Nagy: de onverbreekelijke band tussen biologische ouder en kind. De existentiële loyaliteit die een kind binnen een gezinshuis vorm moet geven. Krijgt deze existentiële loyaliteit geen ruimte, dan ontstaan er problemen.

Binnen de adolescentie gebeurt er veel in het leven van een jongere. Een centrale ontwikkelingstaak is het ontwikkelen van een eigen identiteit. Loyaliteiten veranderen.

Een jongere maakt zich los van zijn ouders en kiest zelf uit met wie hij om wil gaan. Belangrijk voor een jongere hierin is erkenning en herkenning van belangrijke mensen om hem heen.

Een gezinshuis jongere woont niet meer bij zijn biologische ouders. Hij moet een relatie opbouwen met gezinshuisouders.

Zo' n jongere staat dus voor een dubbele taak: aan de ene kant past het bij de ontwikkeling van een adolescent dat hij zich los gaat maken van volwassene, en zich meer richt op leeftijdsgenoten. Aan de andere kant wordt van hem verwacht een relatie op te bouwen met volwassenen.

Het kan ook zijn dat een jongere al van kind af aan in een gezinshuis woont. Dan ligt dit anders, maar nog steeds staat de jongere voor een moeilijke taak.

Uit het literatuuronderzoek naar existentiële loyaliteit binnen pleeggezinnen kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Het is belangrijk voor een uithuisgeplaatst kind om ruimte te krijgen om loyaal te zijn aan de biologische ouders. Pleeg/ gezinshuisouders moeten er rekening mee houden dat zij een kind met een eigen achtergrond in huis krijgen.
- Het is belangrijk voor een uithuisgeplaatst kind om toestemming te krijgen om van zijn ouders in een pleeggezin/ gezinshuis te mogen wonen.

- Pleeg/ gezinshuisouders kunnen een kind helpen als zij ouders een belangrijke plaats geven en goed contact met hen onderhouden.
- Pleeg/ gezinshuisouders helpen een kind als zij laten zien wat ouders hebben gegeven. Dit helpt een kind om vertrouwen op te bouwen in zijn biologische ouders, en helpt een kind om op een positieve manier naar zichzelf te kijken. De mogelijkheden die iemand heeft om te verkennen waar zijn wortels liggen, heeft rechtstreeks invloed op zijn vermogen om te zien dat de wereld zijn vertrouwen waard is.

Voor gezinshuisouders ligt een taak op het gebied van existentiële loyaliteit. Namelijk de ruimte geven hieraan en het kind helpen om zijn wortels te verkennen.

Voor instellingen ligt hier een taak om gezinshuisouders hiervan bewust te maken en hen hierin te begeleiden.

De vraag is hoe gezinshuisouders hier mee omgaan, wat er binnen instellingen hierover bekend is en hoe gezinshuisouders hierin begeleidt worden.

In het volgende hoofdstuk wordt dat onderzocht en beschreven.

Hoofdstuk 3 Omgang met existentiële loyaliteit in de praktijk

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten beschreven vanuit het documentonderzoek en vanuit de interviews met de deskundigen en met de gezinshuisouders. Dit hoofdstuk is in verschillende paragrafen opgebouwd. In paragraaf 1 wordt de analyse vanuit het documentonderzoek weer gegeven. In paragraaf 2 wordt de analyse van de interviews met de deskundigen beschreven. In paragraaf 3 worden de uitkomsten van de interviews met de gezinshuisouders beschreven. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op deelvraag 2.

In dit hoofdstuk wordt er verwezen naar de interviews met de deskundigen en met de gezinshuisouders. Deze bijlagen zijn opgenomen in een digitaal bronnenboek. In het digitaal bronnenboek zijn naast de gefragmenteerde en gelabelde interviews, ook de labelboeken opgenomen. Hierbij staat een verantwoording van de labelmethode.

3.1 Documentonderzoek

Inleiding

Vanuit de organisatie worden er richtlijnen gegeven over de manier waarop gezinshuisouders om moeten gaan met existentiële loyaliteit. Deze richtlijnen staan beschreven in een methodiek. De methodiek van de organisaties JOOZT LSG- Rentray en gezinshuis.com is leidend geweest in dit documentonderzoek. In deze paragraaf worden vanuit de methodiek de richtlijnen beschreven die betrekking hebben op de existentiële loyaliteit.

Methodiekbeschrijving

De methodiek die voor dit stuk gebruikt is, is een methodiek die kort geleden is opgesteld. Voordat deze methodiek officieel is geïntroduceerd, werd deze methodiek al gebruikt door de organisatie. Het is een methodiek die geschreven is vanuit de organisatie. Het zijn richtlijnen en handvatten voor gezinshuisouders over de belangrijke aspecten binnen het runnen van een gezinshuis.

3.1.1 Contextuele benadering

Systeemgerichte benadering

De systeemgerichte benadering is een benadering die wordt gebruikt in de methodiekbeschrijving. Het is een benadering die wordt toegepast in de gezinshuizen, en waar gezinshuisouders trainingen en cursussen over krijgen. Binnen de systeemgerichte benadering valt volgens gezinshuis.com en JOOZT LSG – reentray de contextuele benadering. De contextuele benadering is daarom een theorie die wordt gebruikt in de methodiekbeschrijving. In de methodiek komt naar voren dat de houding meerzijdige partijdigheid een basishouding is voor de gezinshuisouder. Deze houding van meerzijdige partijdigheid komt vanuit het contextuele gedachtegoed.

Meerzijdige partijdigheid

De relatie tussen de puber en de biologische ouder is verstoord als de puber in een gezinshuis woont. Aan de gezinshuisouder de taak om rekening te houden met alle partijen. Door rekening te houden met alle partijen, neemt de gezinshuisouder een houding van meerzijdige partijdigheid aan. Door deze houding aan te nemen, houdt de gezinshuisouder rekening met de existentiële loyaliteit. In de methodiekbeschrijving wordt meerzijdige partijdigheid genoemd als basishouding voor de gezinshuisouder. Het gaat er bij deze houding om dat de gezinshuisouder geen partij kiest en erkenning geeft aan iedereen die een positie heeft binnen het systeem (Jongepier, 2012, p. 25).

De gezinshuisouder houdt door deze houding rekening met de behoeftes van de biologische ouder en met de behoeftes van de puber.

Leven in twee families

In de methodiekbeschrijving wordt het model 'Leven in twee families' gebruikt. Uitgangspunt van dit model is dat uithuisgeplaatste kinderen altijd een existentiële band hebben met hun biologische ouders. Deze band wordt op verschillende manieren geuit in het gezinshuis.

In de methodiekbeschrijving wordt genoemd dat kinderen die uithuisgeplaatst zijn, een sterke overlevingskracht. Deze overlevingskracht uit zich in nieuwsgierigheid en betrokkenheid. In de methodiekbeschrijving staat beschreven dat het voor de gezinshuisouder van belang is om zich op deze positieve gevoelens te richten om in contact te blijven met het kind. Tegelijk is het als gezinshuisouder belangrijk om te kunnen gaan met de negatieve gevoelens die het kind heeft (Jongepier, 2012, p. 26).

Presentietheorie

Onder de systeemgerichte benadering valt volgens de methodiekbeschrijving ook de presentietheorie. De presentietheorie is een theorie die zich richt op betrokkenheid. Sleutelbegrippen uit de theorie zijn betrokkenheid, aandacht en er - zijn - voor- de -ander. Deze sleutelbegrippen duiden op het present zijn (Jongepier, 2012, p. 27). Kenmerkend voor de presentietheorie is dat er niet fasegewijs om wordt gegaan met bepaald gedrag. De presentietheorie is geen methode. De theorie kenmerkt zich door trouw te zijn. De gezinshuisouder neemt een houding van belangeloosheid en onvoorwaardelijkheid aan.

Loyaliteit

De presentietheorie sluit aan op de omgang met existentiële loyaliteit. Door de presentietheorie neemt de gezinshuisouder een open houding aan naar de puber en heeft de gezinshuisouder oog voor gevoelens van de puber. De gezinshuisouder past niet een bepaalde methodiek toe. Hij is er voor de puber en toont betrokkenheid. Op deze manier krijgt de puber de ruimte om de existentiële loyaliteit vorm te geven in het gezinshuis.

3.1.2 Contact biologische ouders

Een goede samenwerking tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder is belangrijk. Het is belangrijk omdat het ten behoeve is van de ontwikkeling van het kind. In de methodiekbeschrijving staat dit bovenaan als het gaat om het contact.

Wat in de methodiekbeschrijving naar voren komt is het belang van het onderhouden van een goed contact. Hierbij wordt genoemd dat de gezinshuisouders, de biologische ouders informeren over de ontwikkeling van het kind. Hierbij hebben de gezinshuisouders een actieve betrokkenheid en stimuleren de gezinshuisouders een positief contact tussen ouder en kind (Jongepier, 2012, p. 34).

Houding gezinshuisouder

Een essentieel aspect in een gezinshuis is de band tussen het kind en de biologische ouder. Het is een taak van de gezinshuisouders om optimale betrokkenheid tussen kind en het gezin van herkomst te bewerkstelligen. In de methodiekbeschrijving wordt dit uitvoerig beschreven. Van belang is dat de gezinshuisouder de binding tussen ouders en kind erkent en ruimte biedt voor de manier waarop de biologische ouders het ouderschap willen invullen.

In de methodiekbeschrijving wordt het op de volgende manier verwoord: '*De gezinshuisouder heeft te allen tijde een niet veroordelende houding naar de biologische ouders en respecteert hun ouderrol. Naar het kind toe erkent de gezinshuisouder dat positieve en de negatieve gevoelens gepaard kunnen gaan met binding van het kind naar de ouders (Jongepier, 2012, p. 49).*' De gezinshuisouder geeft dit een voor het kind hanteerbare plek, door emoties te benoemen en er over te praten.

Ouders betrekken

Uitgangspunt van het gezinshuis is dat de biologische ouders optimaal betrokken worden bij de zorg voor hun kind. Dat vergroot de acceptatie van de biologische ouders met de plaatsing.

In de methodiekbeschrijving wordt er gezegd dat het belangrijk is dat de biologische ouders zich welkom voelen in het gezinshuis. Door de ouders optimaal te betrekken in de ontwikkeling van het kind kunnen er bijvoorbeeld regelmatig foto's gestuurd worden. Welke afspraken hierover gemaakt zijn, is per situatie verschillend (Jongepier, 2012, p. 49).

3.1.3 Relatie gezinshuisouder en kind

Een belangrijk aspect is het opbouwen van een band met het kind. Dat is niet altijd eenvoudig vanwege de vaak traumatische achtergrond van het kind. Er kunnen problemen zijn op het gebied van hechting waardoor het opbouwen van een relatie niet altijd vanzelfsprekend is. Een citaat uit de methodiekbeschrijving: *'Ze missen vaak het basisvertrouwen in volwassenen en in zichzelf (Jongepier, 2012, p. 45).'*

Houding gezinshuisouder

In de methodiek staat beschreven dat het duidelijk is dat een gezinshuisouder nooit de relatie kan evenaren tussen het kind en de biologische ouder. Volgens de methodiekbeschrijving kan de gezinshuisouder wel een hechtingsfiguur worden. Zoals we al eerder hebben genoemd, wordt dit verworven loyaliteit genoemd. Als gezinshuisouder is het belangrijk om het vertrouwen te winnen en veilige omgeving te bieden. Belangrijk hierbij is dat het kind een gevoel van zekerheid krijgt, en dat het kind op de gezinshuisouder kan rekenen. In de methodiek beschrijving van JOOZT en LSG - Rentray staan een aantal tips over het opbouwen van een relatie met het kind (Jongepier, 2012, p. 46). Wat hierin duidelijk naar voren komt is dat het inleven in het kind een erg belangrijk aspect is als het gaat om het opbouwen van een relatie.

3.1.4 Conclusie vanuit het documentonderzoek

Binnen de methodiekbeschrijving wordt op verschillende manieren aandacht gegeven aan existentiële loyaliteit. De volgende onderwerpen komen binnen de methodiekbeschrijving terug m.b.t. existentiële loyaliteit:

- Het is een taak van gezinshuisouder om de biologische ouder optimaal te betrekken binnen het gezinshuis. Dit vergroot de acceptatie van de biologische ouder met de plaatsing. Vanuit de methodiek is het optimaal betrekken een richtlijn.
- Aan de gezinshuisouder de taak om rekening te houden met alle partijen. Door rekening te houden met alle partijen neemt de gezinshuisouder een houding van meerzijdige partijdigheid aan. Doordat de gezinshuisouder meerzijdig partijdig is, heeft het oog voor existentiële loyaliteit en ziet de uitingen ervan door het kind.
- Door de presentietheorie neemt de gezinshuisouder een open houding aan naar de puber. Door een open houding aan te nemen, kan de gezinshuisouder open staan voor de gevoelens van de puber. De gezinshuisouder is er voor de puber en toont betrokkenheid. Op deze manier krijgt de puber de ruimte om de existentiële loyaliteit vorm te geven in het gezinshuis.
- In de methodiek staat beschreven dat de biologische ouder altijd op de eerste plek blijft staan. De gezinshuisouder moet weten dat hij de relatie tussen de biologische ouder en het kind niet kan evenaren.

In de volgende paragrafen worden de uitkomsten vanuit de interviews beschreven. In deze interviews komen aspecten uit het documentonderzoek terug.

In de volgende paragraaf beschrijven we de analyse vanuit de interviews met de deskundigen.

3.2 Wat verstaan deskundigen onder existentiële loyaliteit?

Inleiding

In deze paragraaf wordt de analyse van de interviews met de deskundigen beschreven. De deelvraag gaat over de hantering van existentiële loyaliteit. Er zijn vier interviews afgenomen met deskundigen. Uit de interviews zijn een aantal opvallende punten naar voren gekomen. Over deze opvallende punten is een analyse geschreven. Er zijn vier deskundigen gesproken. Er zijn twee deskundigen gesproken met dezelfde werkachtergrond. Bij deze interviews gebruikten we dezelfde topiclijsten. Met de andere twee deskundigen zijn andere topiclijsten gebruikt en is er op andere onderwerpen doorgevraagd. Dit omdat deze deskundigen een andere achtergrond hebben. Hierdoor konden niet dezelfde topiclijsten gebruikt worden.

3.2.1 Omgang met existentiële loyaliteit

Er vallen een aantal dingen op uit de interviews met deskundigen. Er zijn thema's die er uit springen als het gaat om existentiële loyaliteit. Deze thema's zijn in deze analyse weergegeven.

Erkenning van existentiële loyaliteit

Allereerst is het belangrijk dat gezinshuisouders weten wat existentiële loyaliteit is volgens Lauteslager. Als gezinshuisouders niet weten wat existentiële loyaliteit is, hoe kunnen ze er dan op een goede manier mee omgaan? Lauteslager zegt hierover het volgende: *'Maar wat we net al zeiden die existentiële loyaliteit is natuurlijk echt een gegeven, een zijnsgegeven. Dus dat is er. En dat verandert niet, ook niet op een moment als een kind in een gezinshuis komt te wonen of in een pleeggezin of waar dan ook. Alleen moet je daar rekening mee houden. Dat moet je weten. Daar moet ruimte voor zijn. Dat een kind die loyaliteit heeft(bijlage 13, R62).'*

Erkenning van existentiële loyaliteit

In het interview met Pinkepank wordt een duidelijk voorbeeld genoemd van verschillende aspecten over de omgang met existentiële loyaliteit. Het erkennen van existentiële loyaliteit is een manier. Pinkepank beschrijft hier een situatie van een gezinshuisouder. Hoe de gezinshuisouder met respect kijkt naar de biologische ouder, maar ook welke rol de biologische ouder speelt bij het kind (bijlage 14, R212). Hier zien we de houding meerzijdige partijdigheid naar het kind, en de naar de biologische ouder.

Instemming biologische ouder

Een punt wat terug komt in de interviews met deskundigen, is het thema instemming. In de interviews komt terug dat het nodig is dat het kind instemming krijgt van de biologische ouder om in een gezinshuis te wonen (bijlage 13, R87 en bijlage 14, R181). Dit is een belangrijke conclusie uit het interview als het gaat om het slagen van de uithuisplaatsing. Pinkepank zegt hierover het volgende: *'Dus als dat kan, dan zullen kinderen en ook jongeren, want die willen dat graag, die willen ergens een plekje kunnen hebben. En zich kunnen voeden en is er geen loyaliteitsproblematiek en de weg is open en het kind heeft toestemming (bijlage5, R87).'*

Doordat de biologische ouders achter de plaatsing staan, krijgt het kind de ruimte om open loyaal te zijn. Het kind wordt erkend in zijn/haar loyaliteit.

Gezinshuisouder bij naam noemen

Er zijn verschillende manieren om rekening te houden met de existentiële loyaliteit. Een belangrijke manier wordt in het interview met Van der Pas besproken. Zij noemt dat gezinshuisouders ruimte kunnen geven aan de existentiële loyaliteit, door zich niet als papa en mama te laten noemen door het kind.

Van der Pas zegt het hierover het volgende: *‘Je loopt het risico dat het kind op een gegeven ogenblik zegt: “Ik heb nog een andere papa”. Misschien heeft het ergens nog een herinnering aan de biologische ouders, en die mag je daarom niet wegduwen’* (bijlage 15, R126). Het kind kan een verworven loyaliteit ontwikkelen ten aanzien van de gezinshuisouders. Daarnaast heeft de existentiële loyaliteit naar de biologische ouders een belangrijke plek. Op deze manier wordt hier aandacht aan geschonken.

Aandacht voor het netwerk

In het interview met Van Lieshout komt naar voren dat er aandacht moet zijn voor het oorspronkelijke systeem. Van Lieshout zegt het volgende: *‘Wat helpt is hen steeds bij de werkelijkheid terug te brengen: hun werkelijkheid. Dat betekent, dat je hun vrienden, hun familie, enzovoort, waardeert en er bij haalt (bijlage 16, R97).’* Drie van de vier geïnterviewde geven aan dat het erg belangrijk is dat er aandacht moet zijn voor het netwerk. Naast de aandacht voor het oorspronkelijke systeem is het belangrijk dat deze aandacht ook positief is. Dit is een punt wat niet onbelangrijk is (bijlage 16, R286 en bijlage 14, R107). Een goed contact tussen de gezinshuisouders en de biologische ouders is belangrijk. Er wordt door Lauteslager en Pinkepank gezegd dat het belangrijk is dat beide partijen het met elkaar eens zijn. Dan kan er een samenwerking ontstaan. Als het contact positief is, dan krijgt het kind de mogelijkheid om zich op een veilige manier te ontwikkelen. In het interview met Pinkepank wordt het woord verbonden genoemd. Als de betrokkenen met elkaar verbonden zijn, alleen dan is er een grote kans tot een succesvolle gezinshuis plaatsing (bijlage 14, R107).

3.2.2 Houding meerzijdige partijdigheid door gezinshuisouder

Meerzijdige partijdigheid is een houding die ontwikkeld is vanuit het contextuele gedachtegoed. In het literatuurverslag zijn hier een aantal voorbeelden van genoemd. Ook in de interviews is dit een houding die regelmatig wordt genoemd.

Met respect kijken naar de biologische ouder

Als een gezinshuisouder meerzijdig partijdig is, dan staat de gezinshuisouder neutraal tussen de biologische ouder en het kind. Als de gezinshuisouder neutraal staat, dan kan het kind open loyaal zijn binnen het gezinshuis.

Een belangrijk punt is dat de gezinshuisouder ruimte geeft aan loyaliteit. Een voorbeeld hiervan is dat de gezinshuisouder oog heeft voor het oorspronkelijke systeem. Doordat de gezinshuisouder oog heeft voor het oorspronkelijke systeem en hier open voor staat, krijgt het kind de ruimte om zich tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder te bewegen. Pinkepank verwoorde het volgende in haar interview: *‘Met respect en met liefde naar het oorspronkelijke systeem opvoeden, anders ontstaat er een loyaliteitsprobleem (bijlage 14, R222).’* Met loyaliteitsprobleem wordt bedoeld, dat het kind zich niet vrij kan voelen tussen beide partijen. Kinderen komen in een spagaat terecht als het kind niet duidelijk heeft welke rol de gezinshuisouders vervullen. In het interview met Lauteslager wordt het woord vertegenwoordiging genoemd.

Lauteslager zegt hierover het volgende: *‘Nou moet ik weer van de ene wereld naar de andere wereld. Ja. Begrip. En ook respect voor die andere wereld.*

Voor dat stuk wat dat kind natuurlijk vertegenwoordigt (bijlage 13, R193).’ Zowel Lauteslager, als Pinkepank geeft hier aan dat het belangrijk is dat er oog is voor het oorspronkelijke systeem.

3.2.3 Scholing gezinshuisouders

Training gegeven aan gezinshuisouder

Om de gezinshuisouders het begrip existentiële loyaliteit kenbaar te maken wordt er op dit gebied scholing geboden. In de interviews is de vraag gesteld wat voor trainingen en cursussen de gezinshuisouders krijgen. Het gaat om scholing die geboden wordt vanuit de organisaties JOOZT LSG-Rentray en gezinshuis.com. Pinkepank en Lauteslager zijn in dienst bij deze organisaties.

Uit de interviews blijkt dat de gezinshuisouders een training krijgen over systeem gericht werken (bijlage 13, R217 en bijlage 14, R223).

Binnen de training 'systeem gericht werken' valt het contextueel werken. Naast deze training krijgen de gezinshuisouders andere trainingen. Onder andere competentiegericht werken en de presentie benadering. Dit staat tevens in de methodiekbeschrijving beschreven. In het interview met Van Lieshout hebben we dit onderwerp kort besproken. Van Lieshout werkt niet vanuit de organisaties die net beschreven zijn, maar heeft wel een mening over de begeleiding die gezinshuisouders moeten krijgen. Van Lieshout benadrukte in zijn interview: *'De begeleiding van gezinshuisouders hoort contextueel te zijn, een begeleider voor het complete systeem, ouders en gezinshuisouders (bijlage 16, R106).'* Van Lieshout geeft hier aan dat de begeleiding voor de gezinshuisouder en de begeleiding voor de biologische ouder niet apart moet zijn. Zijn mening is dat deze partijen samen een begeleider behoren te krijgen. Dit om ervoor te zorgen dat alle partijen rondom het kind in een samenwerking treden en hierbij systeemgerichte begeleiding krijgen.

3.2.4 Conclusie vanuit de interviews met de deskundigen

Vanuit de analyse vallen een aantal punten op:

- Uit de bovenstaande paragraaf blijkt dat het belangrijk is om op een goede manier om te gaan met existentiële loyaliteit. Met een goede manier wordt bedoeld dat de gezinshuisouders weten wat existentiële loyaliteit is, en dat zij hier ruimte voor geven binnen het gezinshuis. Dit kan op verschillende manieren.
- Als er loyaliteitsproblemen ontstaan, kan een kind niet open loyaal zijn. Daarnaast kunnen kinderen in een spagaat terecht komen, omdat het kind bijvoorbeeld niet weet welke rol de gezinshuisouder heeft in zijn/haar leven. Dit heeft consequenties voor het kind. De uithuisplaatsing kan hierdoor mislukken of kinderen kunnen zich niet veilig voelen in een gezinshuis.
- Instemming van biologische ouders is een belangrijk punt. In het interview wordt genoemd dat de plaatsing mislukt als ouders niet instemmen met de plaatsing. De plaatsing kan mislukken omdat het kind vanwege die reden niet open loyaal kan zijn. Het kind voelt zich niet vrij in het gezinshuis omdat het kind weet dat de biologische ouders het niet eens zijn met de plaatsing.
- Vanuit de interviews kan geconcludeerd worden dat het oorspronkelijke systeem een grote rol speelt in het leven van een kind, en dat gezinshuisouders hier hun weg in moeten vinden. Dit oorspronkelijke systeem is belangrijk, omdat het kind existentieel loyaal is aan het systeem. Volgens de deskundigen kunnen gezinshuisouders dit doen door de houding meerzijdige partijdigheid aan te nemen.

In de volgende paragraaf wordt dieper in gegaan op de rol van gezinshuisouders ten aanzien van existentiële loyaliteit. De ervaringen van gezinshuisouders worden beschreven en situaties die zich voordoen in gezinshuizen als het gaat om existentiële loyaliteit.

3.3 Hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?

Inleiding

Om antwoord te kunnen geven op bovenstaande vraag, namen we 8 focus interviews af. Totaal werkten hier circa 35 gezinshuisouders aan mee. Deze interviews zijn niet allemaal door ons afgenomen, maar zijn afgenomen in samenwerking met de onderzoekers van het Lectoraat Jeugd en Gezin. Binnen deze interviews werden vragen gesteld over verschillende onderwerpen, een van deze onderwerpen ging over de omgang met de existentiële loyaliteit.

Opvallend was dat het onderwerp, ook buiten deze vragen om terug kwam. Dit zorgt ervoor dat we data verzameld hebben m.b.t. omgang met biologische ouders en existentiële loyaliteit.

In bijlage 8 leggen we de manier uit waarop de data gelabeld en geanalyseerd is. De data is verwerkt in een analyse. Het geeft geen compleet beeld van de werkelijkheid. Hiervoor zijn er te weinig mensen geïnterviewd. Daarnaast zorgden de focus interviews ervoor dat er niet in alle interviews op dezelfde manier doorgevraagd werd.

De analyse begint met een beschrijving van de manier waarop existentiële loyaliteit door gezinshuisouders wordt herkend. Daarnaast wordt er beschreven op welke manieren gezinshuisouders met de existentiële loyaliteit omgaan.

3.3.1 De invloed van de biologische ouders binnen gezinshuizen

In de interviews werd er doorgevraagd op de manier waarop gezinshuisouders de existentiële loyaliteit herkennen binnen de gezinshuizen. In deze eerste paragraaf wordt beschreven wat hierover door de gezinshuisouders is gezegd in de interviews.

Invloed van biologische ouders op de band tussen de puber en de gezinshuisouder

In drie van de acht interviews gaven gezinshuisouders aan dat de band tussen de puber en de gezinshuisouder, wordt beïnvloed door de biologische afkomst van een jongere.

In een van de interviews gaven gezinshuisouders aan dat de band die met een puber opgebouwd kan worden, afhangt van de rol die ouders nog spelen in het leven van de puber (Bijlage 22, EmEv9). Dit kwam ook in een ander interview naar voren (Bijlage 24, Ge11).

Ook als een biologische ouder, negatief praat over de gezinshuisouder heeft dit gevolgen voor de band die opgebouwd kan worden (Bijlage 24, Ga39).

In interview G beaamden alle (5) gezinshuisouders dat het investeren in het contact met de biologische ouders de band versterkt die de gezinshuisouder met de jongere heeft. Hier wordt bij genoemd dat het dan niet alleen om de biologische ouders gaat, maar ook om andere mensen die voor de jongere belangrijk zijn (Bijlage 24, GyGiGaGeGr110).

In een van de interviews wordt genoemd dat de band die een kind heeft met bijv. de biologische moeder, er ook voor kan zorgen dat een kind meer naar de mannelijke of naar de vrouwelijke gezinshuisouder toetrekt. Kinderen trekken dan meer naar een vaderfiguur of naar een moederfiguur toe (bijlage 24, GyGiGe147). De gezinshuisouders noemen hier het voorbeeld van een meisje die altijd is afgewezen door haar biologische moeder. Binnen het gezinshuis, trok zij vooral naar de mannelijke gezinshuisouder toe. Nu een heel aantal jaar later, woont zij daar niet meer, en nog steeds trekt zij vooral naar de mannelijke gezinshuisouder toe.

De band met de biologische ouders kan er voor zorgen dat het moeilijk wordt als vrouw of als man om een band met die jongere op te bouwen. Hierin merk je aan kinderen hoe de situatie thuis is geweest (Bijlage 24, GyGiGe147).

Belang van biologische afkomst

In hoeverre benoemen gezinshuisouders het belang van biologische afkomst? In vier van de acht interviews werd dit genoemd, zonder dat hier expliciet naar gevraagd werd. Zo werd in interview A genoemd dat je hele belangrijke mensen hebt en dat deze mensen de biologische ouders zijn.

Ook wordt hierbij genoemd dat een kind loyaal blijft aan zijn biologische ouders en dat dit binnen een gezinshuis voor een extra dimensie zorgt (Bijlage 18 AnAs15).

Daarnaast wordt in interview A genoemd dat de biologische ouders vaak het enige houvast zijn voor kinderen (bijlage 18, AlAn80).

In interview F wordt genoemd dat het belangrijk is om er als gezinshuisouder voor te zorgen dat er vanuit dat biologische netwerk, draagkracht is (bijlage 23, Fr343).

In interview G wordt ook door verschillende gezinshuisouders benoemd dat zij de biologische ouders belangrijk vinden (bijlage 24, Gy24, Ga38, Gr128, Gy193).

Ook hier wordt genoemd dat het belangrijk is om ervoor te zorgen dat het contact met het biologische netwerk goed is. Dit omdat kinderen uitstromen als zij achttien zijn, en er dan vaak weinig netwerk om hen heen is. Biologische ouders zijn hierin belangrijk (bijlage 24, Gy92).

In interview G benoemd een van de gezinshuisouders dat de biologische ouders heel belangrijk zijn voor het kind. Deze gezinshuisouder heeft het idee dat het belang van de biologische ouder, voor de gezinshuisouders duidelijk is (bijlage 24, Gr128).

In interview H wordt benoemd dat het belangrijk is om de loyaliteit van een jongere naar de biologische ouders toe, altijd te accepteren (bijlage 25, Hi46).

De invloed van de biologische ouders op het slagen van de plaatsing

In de interviews was het opvallend dat er verschillende keren naar voren kwam dat een plaatsing weinig kans van slagen heeft, als de biologische ouders er niet mee instemmen. Dit is in vijf van de acht interviews genoemd.

Een van de gezinshuisouders gaf aan dat hij het als een voorwaarde ziet dat biologische ouders toestemming geven voor een plaatsing. Deze gezinshuisouder is van mening dat een kind alleen geplaatst kan worden, als de biologische ouders hier openlijk instemming voor geven (bijlage 21, DL247).

In interview E komt dit ook verschillende keren naar voren. Er wordt genoemd dat als de biologische ouders de plaatsing niet steunen, je een goed verloop wel kunt vergeten (bijlage 22, EmEvELEw18).

Later in het interview komt naar voren dat de ervaring is dat een plaatsing echt misgaat als de ouders het niet steunen. Dit omdat het kind dan onvermijdelijk in een loyaliteitsconflict terecht komt (bijlage 22, EIEsEmEw53).

In interview F wordt genoemd dat je een groot probleem hebt als de biologische ouders er niet achter staan. Deze gezinshuisouders noemen het geen voorwaarde dat de ouders achter de plaatsing moeten staan. Wel noemen ze dat het een stuk makkelijker is als de biologische ouders achter de plaatsing staan (bijlage 23, FIFr328).

In interview G wordt genoemd dat een plaatsing kan mislukken als ouders er niet achter staan. Dit kan ervoor zorgen dat een kind verscheurd wordt (bijlage 24, Ge47).

Hoe gaan gezinshuisouders hiermee om? In interview E wordt gezegd dat hierin wordt samen gewerkt met het begeleidingsteam. In samenwerking met het begeleidingsteam moet aan moeder duidelijk gemaakt worden dat het niet de bedoeling is om het kind af te pakken, maar om moeder te ondersteunen (bijlage 22, EIEv63).

In interview H wordt een voorbeeld genoemd, waarbij de biologische ouders niet meewerkten aan de plaatsing. Dit heeft ervoor gezorgd dat het kind weer uit het gezinshuis geplaatst moest worden (Bijlage 25, He18). Een andere gezinshuisouder noemde in dit interview dat zijn ervaring was, dat als de biologische ouders achter de plaatsing staan, je al 80% gewonnen hebt. Dat je, doordat de biologische ouders erachter staan, een redelijke kans hebt om een plaatsing succesvol te laten verlopen (bijlage 25, Ha65).

Een valkuil wordt hierbij genoemd dat de biologische ouders binnen het gezinshuis zeggen akkoord te zijn met de plaatsing, terwijl zij naar het kind toe iets anders laten merken (bijlage 25, HaHiHy75).

Een van de gezinshuisouders gaf aan het als voorwaarde te stellen dat de biologische ouders voor de plaatsing, hun kind openlijk toestemming gaven om in het gezinshuis te wonen. Een nadeel van deze voorwaarde werd ook genoemd, namelijk dat als de ouders het niet zo voelen, je als nog een probleem hebt (bijlage 25, HiHaHy95).

Er wordt benoemd dat het een groot effect heeft op een kind als de ouders openlijk instemmen met de plaatsing (bijlage 25, HaHeHi190).

In interview H wordt later door alle vijf de gezinshuisouders bevestigd dat het belangrijk is dat de biologische ouders achter de plaatsing staan. Een van de gezinshuisouders noemt dit van wezenlijk belang, een ander noemt dit heel belangrijk (bijlage 25, HyHeHuHiHa278).

De invloed van de biologische afkomst op gedrag puber

Gezinshuisouders zien op verschillende manieren hoe het gedrag van de pubers wordt beïnvloedt door de biologische afkomst.

Zo wordt in interview A benoemd dat de gezinshuisouder de puber beter kan begrijpen door het contact met de biologische ouders. Hierbij wordt het volgende voorbeeld genoemd:

“En het is wel door het contact met de ouders dat je veel beter het kind begrijpt. Ja, ouders lossen bijvoorbeeld alles op door heel agressief te reageren. Dat zie je bij het kind ook (bijlage 18, AS103).”

Een soortgelijk voorbeeld wordt genoemd in interview E. Daar wordt als voorbeeld gesteld dat kinderen vaak boos zijn op hun biologische netwerk, maar dit uiten naar de gezinshuisouder. Het is dan voor gezinshuisouders behulpzaam om meer te weten over de achtergrond van een kind (bijlage 22, EI181). In interview G komt dit terug. Hier wordt genoemd dat kinderen eigenlijk boos zijn op hun biologische ouders, maar hier heel voorzichtig mee omgaan. Deze boosheid uiten ze dan naar de gezinshuisouder. Er wordt benoemd dat dit iets is, wat heel duidelijk speelt in het gedrag van een jongere (bijlage 24, GeGaGi173).

Daarnaast zorgen de biologische ouders er soms voor dat er dingen in een gezinshuis gebeuren, die de gezinshuisouders niet willen. Dit als een kind van zijn biologische ouders bijv. 18+ films krijgt of geld. Dit beïnvloedt het gedrag van een jongere, en het is voor een gezinshuisouder moeilijk om daarmee om te gaan (bijlage 21, DaDe172).

In interview E wordt benoemd dat het contact tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder, het gedrag van een jongere beïnvloedt (bijlage 22, EI87). In interview E wordt ook genoemd dat het kind beïnvloedt wordt door hoe het met de biologische ouder gaat (bijlage 22, Es98).

Later in ditzelfde interview wordt door alle gezinshuisouder bevestigend gereageerd op de vraag of de opvoeding wel eens wordt verstoord door de biologische ouders (bijlage 22, EIEwEmEvEs235).

Loyaliteitsconflict van een jongere tussen gezinshuis/ biologische ouders

In de interviews komt verschillende keren terug dat gezinshuisouders zien dat een jongere in een loyaliteitsconflict zit, tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder. In interview A wordt genoemd dat je als gezinshuisouders snel op de vaardigheden kan gaan zitten. Hierdoor kunnen de worstelingen van een jongere, zoals een loyaliteitsconflict tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder, snel vergeten worden (bijlage 18, Ar20).

In interview C wordt genoemd dat het goed gaat als er weinig contact met de biologische moeder is, op de momenten dat er meer contact is, ontstaat hierin een spanningsveld. De jongere is dan heel erg aan het worstelen waar ze haar gezinshuismoeder en haar biologische moeder neer moet zetten. Deze gezinshuisouder verwoordt de strijd van de jongere als volgt:

“Ja dan vindt zij, ‘mijn moeder is mijn moeder en Carla’, zij noemt mij pleegmoeder, ‘dat is mijn pleegmoeder. En je hoort toch dingen te delen met je moeder’. Alleen sommige dingen wil ze niet met haar moeder delen. Maar ja zij vindt dan dat, dat zo hoort en komt dan voor zichzelf in een ontzettend loyaliteitsdilemma. Ja, eigenlijk wil ik het met Carla bespreken, maar dat is niet mijn moeder. En al mijn vriendinnen bespreken dit soort dingen met hun moeder dus ja. En ik heb wel een moeder en heb contact met mijn moeder, ja wat moet ik nu?” (bijlage 20, Ca14, Ca31). Een gezinshuismoeder gaat hiermee om door haar de ruimte te geven en de keuze bij haar te laten (bijlage 20, Ca41).

In interview E benoemd een van de gezinshuisouders dat je uit de strijd moet blijven met de biologische ouder (bijlage 22, EI31).

In interview F wordt genoemd wat er gebeurde bij een kind die in het weekend door zijn biologische ouders tegen de gezinshuisouder opgezet werd. Het kind kwam hierdoor continu in een spagaat: *“Ja, dan krijg je zulke spanningen en het kind stond continu in een spagaat. Je merkte eigenlijk, op het moment dat hij weer was geaard bij ons dat die zei van, oh wat het is het hier eigenlijk leuk. Dan ging die maar gek lopen doen, want hij mocht het helemaal van zichzelf niet leuk vinden bij ons. Hij mocht zich niet thuis voelen, na ja weetje dat breekt bij mij dan mijn hart. Weetje dit werkt niet, dit is niet goed (bijlage 23, FR338).”*

In interview H benoemt een gezinshuisouder dat hij de strijd ziet bij een jongere, iedere keer als de jongere terugkomt van een weekend bij zijn biologische ouder. Een jongere zit tussen twee werelden in, en dat kan ingewikkeld zijn (bijlage 25, Hi47).

Een ander voorbeeld wordt genoemd in interview F: “

“Een jongen uit ons gezinshuis, die kreeg een maand voordat die achttien was een kaartje van zijn vader. Daar stond in: houdt moed, de bevrijding is nabij. Dus die ouder heeft altijd in een soort oorlogssituatie met ons verkeerd. Eigenlijk met de situatie dat zijn kinderen uit huis waren. En altijd geprobeerd om op die kinderen in te praten. En dat is moeilijk, want daar raken kinderen van in de war (bijlage 23, FL239).”

Dit geeft weer hoe ver een loyaliteitsconflict kan gaan.

3.3.2 Omgang met existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen

In deze paragraaf wordt de manier beschreven waarop gezinshuisouders zeggen met de existentiële loyaliteit van jongeren binnen gezinshuizen om te gaan.

Benoemen van het belang van de biologische familie

In interview A wordt genoemd dat een gezinshuisouder ervaart dat het heel erg belangrijk is om naar een kind te laten merken dat de ouders er mogen zijn. Wat hierbij genoemd wordt is dat het belangrijk is om aan het kind te laten merken dat ze als gezinshuisouders niet boven de biologische ouder staan, maar eigenlijk onder de biologische ouder (bijlage 18, An35).

In interview C noemt een gezinshuisouder dat het bij de kinderen voor het gevoel zorgt dat ze er mogen zijn, als je benoemt dat je niet hun moeder bent (bijlage 20, Ca63).

In interview D wordt genoemd dat de boodschap naar de gezinshuiskinderen is, dat de gezinshuisouders passanten zijn en de biologische ouders de mensen waar de kinderen hun hele leven mee om moeten gaan (bijlage 21, DL133). Later in dit interview geeft dezelfde ouder aan dat het belangrijk is om te blijven zeggen tegen de kinderen dat hun ouders het belangrijkste zijn in hun leven. Daarbij noemt deze gezinshuisouder dat het belangrijk is om duidelijk te maken wat daarbij je rol als gezinshuisouder is.

In interview G benoemt een gezinshuisouder dat hij op het moment dat een jongere weggaat uit het gezinshuis, tegen deze jongere zegt dat hij zich niet verplicht moet voelen om contact met hen op te nemen. Daarbij zegt deze ouder dat de biologische familie nog altijd belangrijker is dan de gezinshuisouders (bijlage 24, Ge18).

Gezinshuisouder bij voornaam noemen

Een andere manier die gezinshuisouders noemen om ruimte te geven aan de existentiële loyaliteit, is de aanspreekvormen. Verschillende gezinshuisouders laten zich daarom bij de voornaam noemen.

In interview F wordt genoemd dat de gezinshuisouders zich bij voornaam laten noemen. Dit om te benadrukken dat een kind maar één papa en mama heeft. Dit zijn dit de biologische ouders. Daarom laten deze gezinshuisouders zich in eerste instantie bij hun voornaam noemen.

Alleen als het kind zelf graag papa en mama wil zeggen, dan laten zij dit toe (bijlage 23, FL36). In interview G noemen gezinshuisouders ook dat zij zich met de voornaam aan laten spreken (bijlage 24, Gy25).

Meerzijdige partijdigheid

Opvallend is dat er in 7 van de 8 interviews genoemd wordt dat het belangrijk is om meerzijdig partijdig te zijn. Deze definitie wordt er niet altijd aan gegeven, maar het komt in de uitleg naar voren dat het duidt op dit begrip.

In interview A noemt een gezinshuisouder dat het belangrijk is om de ouder niet te veroordelen, ook al is het niet mis wat biologische ouders hun aangedaan hebben.

En aan het kind laten merken dat de ouder er mag zijn. Dit is belangrijk vanwege de loyaliteit van het kind.

Deze ouder verwoordt dit als volgt:

“ We ervaren wel steeds dat het heel belangrijk is dat je de eigen ouders, kinderen die bij ons wonen, zijn heel erg loyaal aan de eigen ouders. Terwijl er echt flink wat gebeurd is en af en toe nog gebeurt. Wat ik merk dat heel belangrijk is, is naar het kind steeds laten merken dat de ouders er toch voor ons mogen zijn. En dat wij niet boven de ouders staan, maar eigenlijk onder de ouders. En dat we ouders steeds meenemen in beslissingen. Ja, ik denk dat, dat heel belangrijk is. Dat je niet vervalt in van, ik bedoel het is af en toe niet mis wat een eigen ouder het kind aan heeft gedaan. Maar dat je dat eigenlijk niet veroordeelt... (bijlage 18, An37). ”

Een andere ouder noemt dat ze een jongere in het gezinshuis hebben, die haar moeder heel erg afkraakt. De gezinshuisouders proberen dit binnen proportie te houden en de jongere voor ogen te houden dat een foute opmerking niet gelijk betekenen dat de moeder niet deugt (bijlage 18, As90).

In interview B wordt gezegd dat de biologische ouders, de ouders blijven. Als gezinshuisouders kun je deze niet afvallen. Deze gezinshuisouders proberen de ouders in hun waarde te laten. Ze noemen als dit niet kan, of als dit in het nadeel is van het kind, dit een taak voor een voogd is (bijlage 19, Be51).

In interview C verteld een gezinshuisouder dat ze naar het kind toe benoemd dat ze haar biologische moeder en haar gezinshuismoeder allebei lief mag vinden. Ook al doet mama dingen anders, daarmee is het niet goed of fout (bijlage 20, Ca21).

In ditzelfde interview verteld een ouder hoe ze in de biologische moeder hebben geïnvesteerd:

“ Maar we hebben continue maar in moeder geïnvesteerd in van: ‘Jij bent wie je bent en wat je ook doet en al heb je de meest rare bizarre dingen gedaan. Geeft niet, je bent de moeder van de kinderen die bij ons wonen’. En ik heb altijd tegen haar gezegd en ik denk daar veel genuanceerder over dan dat ik dat tegen haar zeg. ”Als ik in jou lichaam geboren was en jij in de mijn lichaam dan was de situatie omgedraaid en dan had ik ook gewild dat jij ervoor me stond’. En elke keer zeg ik dat weer. Ik zeg feiten en omstandigheden, je hebt wel eens pech. Je doet het naar beste kunnen en we gaan het nu gewoon we opnieuw proberen. En ik doe het op deze manier en ik ben hier voor jouw kinderen moeder. Op het moment dat jij daar staat en jij het kan, dan mag jij het doen. Dan mag jij tot die tijd ben ik hier. Ik ben niet hun moeder. Ik sta hier, ik doe dit en jij gaat door en als jij er bent (bijlage 20, Ca64). ”

In interview D wordt benoemd dat het belangrijk is om naar het kind toe geen waardeoordeel te uiten over de biologische ouder. Om hier vandaan te blijven en tegen het kind te zeggen dat ze een goede vader en een goede moeder hebben. Alleen doen ze het anders dan de gezinshuisouders het doen. In ditzelfde interview wordt ook genoemd dat het lastig is om er geen waardeoordeel in te leggen. Dit wordt door alle gezinshuisouders beaamd (bijlage 22, ElEwEmEvEs294).

In interview F geeft een gezinshuisouder aan dat het lastig is om een kind te helpen op een goede manier loyaal te blijven als het kind zwaktes ziet bij de ouder. Deze gezinshuisouder wil graag dat ze haar moeder blijft zien als moeder. Ze vindt het lastig hoe ze het beste met dit kind over de ouder kan praten (bijlage 23, Fr195). Deze gezinshuisouder benoemde dat zij hierover contact heeft gezocht met een deskundige.

Ze vond het moeilijk hoe ze ruimte kon geven aan de loyaliteit aan de ene kant, en erkenning voor het onrecht aan de andere kant (bijlage 23, Fr196). Daarom heeft ze om hulp hierbij gezocht.

In interview F benoemt een andere gezinshuisouder dat ze proberen om bij het kind voor beide ouders begrip te kweken (bijlage 23, Fl206).

In interview G wordt genoemd dat de gezinshuisouders er nog wel iets aan proberen te doen als de biologische ouders tegen werken, namelijk proberen om de kant van de ouders te begrijpen (bijlage 24, Ga53).

Een andere kant van meerzijdige partijdigheid komt in interview G ook naar voren. Namelijk bij een conflict, naast de kant van de biologische ouders, ook de kant van de gezinshuisouders uit leggen aan het kind (bijlage 24, Ga60).

In interview G wordt een voorbeeld genoemd van een biologische moeder die in eens vier maanden lang wegbleef. De dochter was erg boos op haar biologische moeder. De gezinshuisouder noemt, dat ze het dan belangrijk vindt om de dochter een beetje gelijk te geven, maar ook de kant van de biologische moeder te bekijken.

Hierin wordt het spanningsveld aangegeven van aan de ene kant de ruimte geven voor het verhaal van de jongere, en aan de andere kant voor ogen blijven houden dat het wel de biologische ouder is en blijft (bijlage 24, GaGe312).

In interview H komt de meerzijdige partijdigheid ook terug. Daar zegt een gezinshuisouder er het volgende over:

“Ergens heb ik altijd nog wel respect voor ouders. Wat voor streken ze soms ook leveren, ook zo de onmacht die je bij de eigen beschadigde kinderen ziet. Die zijn ook zo geweest weet je. Die ouders zijn vaak net zo beschadigd, net zo zwakbegaafd of wat dan ook. Een rits aan problemen. En gewoon beseffen dat een kind, ja niet los komt van die ouder.

Ik vind dat altijd wel heel erg moeilijk. Ook in hoeverre nou, denk je inderdaad nog mee voor die ouders of niet. Nou ik vind dat een groot probleem. Een van de grootste moeilijkheden (bijlage 25, Hu159).”

Als gezinshuisouder uit de existentiële loyaliteit blijven

Iets anders wat terugkomt in de manier waarop gezinshuisouders met de existentiële loyaliteit omgaan, is wegblijven uit de loyaliteit tussen de jongere en de biologische ouder.

In interview B noemt een gezinshuisouder dat het belangrijk is om niet tussen kind en biologische ouder in te gaan staan (bijlage 19, Be52).

In interview E wordt genoemd dat je als gezinshuisouder weg moet blijven bij het doen van een waardeoordeel over de biologische ouder. Dat het belangrijk is om te benadrukken dat de jongere een goede vader en een goede moeder heeft en op deze manier uit de loyaliteit van een jongere blijft (bijlage 22, EIEwEmEvEs293).

In interview G wordt genoemd dat je bij problemen niet in de loyaliteit moet gaan, maar daaruit moet blijven (bijlage 24, Ga65).

In interview G wordt een voorbeeld genoemd hoe een gezinshuisouder uit de loyaliteit blijft:

“ En ik denk dat het allerbelangrijkste, dat het heel belangrijk is dat je eerlijk bent, maar dat je nooit negatief bent over die ouder. Dus dat je het kind wel laat zien van kijk dat doet inderdaad je moeder en dat is helemaal niet fijn. Maar dat je eigen oordeel, want soms denk je van mens wat vreet je toch uit. Maar dat zeg je niet (bijlage 24, GiGe344).

Contact met de biologische ouder stimuleren

In de interviews komen verschillende manieren terug waarop gezinshuisouders het contact met de biologische ouders stimuleren. In 7 van de 8 interviews is dit onderwerp terug gekomen.

In interview A geeft een van de gezinshuisouders aan het contact te stimuleren door veel tijd in ouders te investeren, en door ouders zoveel mogelijk bij het kind te betrekken. Als voorbeeld wordt het betrekken van de biologische ouders bij het afzwemmen, of bij de tien minuten gesprekjes genoemd.

Door de ouder serieus te nemen krijg je een beter uitgangspunt om samen voor het kind te zorgen (bijlage 18, An48). In interview B noemt een van de gezinshuisouders dat ze zoveel mogelijk contact proberen te houden met de ouders (bijlage 19, Be42).

In interview C noemt een van de gezinshuisouders dat het belangrijk is om de biologische ouders zoveel mogelijk te betrekken bij de gang van zaken binnen het gezinshuis. Dit omdat je niet de vervangende ouder voor het kind bent, maar de vervangende opvoeder.

De gezinshuisouder is van mening dat het in het belang van het kind is, om zo goed mogelijk contact na te streven en de biologische ouders zoveel mogelijk te betrekken bij de gang van zaken binnen het gezinshuis (bijlage 20, Ch78).

In interview D noemt een gezinshuisouder dat hij het belangrijk vindt om de band tussen kind en biologische ouder te koesteren, en deze band alle ruimte te geven. Deze ouder doet dat door onderscheid te maken tussen de emotionele band tussen biologische ouder en kind, en de functionele band tussen gezinshuisouder en kind. Dit om ruimte te geven aan de relatie tussen kind en biologische ouder (bijlage 21, DL113).

In interview E noemt een gezinshuisouder dat het belangrijk is om het contact met de biologische ouders te stimuleren. Dit omdat de kinderen als ze 18 zijn weer in dit netwerk terecht komen. De ouders horen hierbij (bijlage 22, Ev242).

In interview F noemt een gezinshuisouder dat ze proberen om de ouders van de kinderen zoveel mogelijk in beeld te houden. En dat ze om deze relatie te stimuleren, zichzelf bij de voornaam laten noemen (bijlage 23, Fl42).

In interview G noemt een gezinshuisouder dat het belangrijk is dat het kind netwerk heeft als ze uitstromen en dat hierbij de ouders een belangrijke rol hebben (bijlage 24, Gy93).

Een andere gezinshuisouder noemt in interview G dat ze zoekt per kind en ouder, wat helpt deze ouder om in contact te kunnen blijven met het kind (bijlage 24, Ga357). Op deze manier stimuleert zij het contact en kijkt wat past bij moeder en kind.

Betrouwbaar zijn

In 3 van de 8 interviews komt naar voren dat betrouwbaarheid van belang is binnen de omgang met de existentiële loyaliteit bij jongeren. In de overige interviews is dit niet aan de orde geweest.

In interview D noemt een gezinshuisouder dat het belangrijk is om als gezinshuisouder te laten zien dat je te vertrouwen bent, dat je er altijd bent voor de jongeren. Dat dit de basis is van het opbouwen van een band.

In interview F wordt betrouwbaar zijn, de sleutel van succes genoemd. De gezinshuisouder noemt dat je jongere weet wat hij heeft aan de gezinshuisouder, als de ouder betrouwbaar is. Je reageert elke keer weer op dezelfde manier. Eigenheid is volgens deze gezinshuisouder hierbij belangrijk.

“Eerlijk zijn en jezelf zijn. Ben je dat niet, dan prikken jongeren dwars door je heen (bijlage 23, FIFr48).”

In interview G wordt genoemd dat het belangrijk is om te laten zien dat je te vertrouwen bent als gezinshuisouder, vooral als je met de puber in gesprek gaat over de biologische ouder. Dat de jongeren weten dat ze dingen kunnen bespreken met de gezinshuisouder zonder dat dit wordt besproken met anderen. Vertrouwen is hierin, volgens deze gezinshuisouder, heel erg belangrijk (bijlage 24, GeGa311).

Kind leren omgaan met biologische ouder

In vijf van de acht interviews komt naar voren dat gezinshuisouders het als hun taak zien om het kind om te leren gaan met de biologische ouder.

In interview A verwoordt een gezinshuisouder dit als volgt:

“ Van huis uit heb ik de neiging om de kinderen te beschermen tegen ouders. Ook telefonische contacten die schadelijk zijn voor het kind. Maar toen ben ik wel in gaan zien dat, dat niet goed is. Het is belangrijk dat een kind met die ouders leert omgaan en door ze teveel te beschermen of teveel ertussenin gaan zitten, leert een kind dat niet (bijlage 18, AS96)”. ”

In interview D noemt een van de ouders dat hij probeert om een kind weerbaar te maken richting zijn ouder. Verschillende ouders beamen dat het nodig kan zijn om jongeren weerbaar te maken naar de biologische ouders (bijlage 21, DaDeDl193).

In interview E komt dit verschillende keren naar voren. Bijvoorbeeld dat gezinshuisouders in samenwerking met het zorgteam een jongere weerbaar maken om zo te kunnen omgaan met de biologische thussituatie. In dit interview wordt genoemd dat hier ook cursussen in zijn voor jongeren. Gezinshuisouders doen dit niet alleen, maar in samenwerking met een zorgteam (bijlage 22, EwE115).

In interview H noemt een gezinshuisouder dat hij het ziet als een taak van gezinshuisouders, om een kind om te leren gaan met de biologische ouders. Dat een kind een manier vindt om met de biologische ouders om te gaan. Dit omdat ouders soms gewoon niet veranderen. Dan kan een kind beter leren te accepteren dat zijn biologische ouders zo zijn, en een manier vinden om daarmee om te gaan (bijlage 25, Hi108).

“Maar ook heel goed beseffen dat het kind levenslang met die moeder en die vader verder moet. Dus je kunt wel zeggen en nu is het klaar. Moeder zal of vader zal waarschijnlijk niet kunnen veranderen. Dus ik vind het altijd, ja soms moet je bepaalde perken stellen. Maar soms moet je ook dat kind elke keer weer zeggen: dat is papa, en dat is ook een stukje van jouw papa (bijlage 25, HuHiHa147).”

Afstand/ nabijheid

In vijf van de acht interviews kwam het belang van het houden van afstand als gezinshuisouder tot de jongeren terug.

In interview B noemt een van de gezinshuisouders dat ze echt geleerd heeft om een bepaalde afstand te houden naar jongere:

“Nou ik heb geleerd van dat meisje wat dus wegliep, en nu niet meer bij ons woont, dat je inderdaad te nabij kan zijn en dat je ook een professionele houding moet aannemen. Maar je kunt dus te nabij raken en dat geeft weer onveiligheid. Ja, dus ik denk wel dat ik een goede band heb met de andere kinderen, maar ik houdt wel de professionele rol vast, meer dan ik aanvankelijk deed (bijlage 19, Bo15)”.

In interview D wordt genoemd dat kinderen zelf hun keuzes moeten maken en hun weg moeten vinden hierin. Een stukje afstand als gezinshuisouder is dan een gepaste houding.

In dit interview noemt een gezinshuisouder dat ze zich extra betrokken voelt bij een jongere als ze ziet hoeveel pijn het contact met haar biologische moeder doet. Juist daarom houdt zij ook de afstand: de biologische moeder blijft wel je moeder (bijlage 21, Da273).

In interview G wordt genoemd dat het afstand houden nodig is, om op een goede manier met de jongeren om te kunnen gaan *“Anders verzuip je erin (bijlage 24, gigyge388)”*.

Onderscheidt emotionele/ functionele band

In interview D wordt door een gezinshuisouder een manier genoemd van afstand houden naar een puber. In dit interview komt het onderscheid tussen een emotionele en een functionele band naar voren.

Een van de gezinshuisouders is van mening dat hij kinderen zou overvragen, als hij de emotionele band centraal zou stellen. De functionele band vindt hij wel belangrijk. Deze band noemt hij de voorwaarde om het losmakingsproces van een puber goed af te ronden (bijlage 21, DI57).

“DL: Onze boodschap en zeker naar pubers is, wij als gezinshuisouder zijn uiterst belangrijk, we zorgen dat je een schoon bed hebt, en je krijgt eten, je kun naar school gaan en verzin alles maar op wat je zeg maar wat kan. Maar wij zijn passanten in je leven. Maar je ouders, dat zijn mensen waar je, je hele leven mee moet omgaan. Daarmee maken we duidelijk dat wij er toch een beetje zeggen functionele band en de emotionele band (bijlage 21, DI133).”

Deze gezinshuisouder ziet een onderscheid tussen de emotionele en de functionele band. Later in dit interview noemt hij dat het niet zo hoeft te zijn dat er helemaal geen emotionele band kan ontstaan.

Alleen de volgorde is belangrijk:

“ Dat wil niet zeggen dat een emotionele band niet kan ontstaan, maar zelf vind ik de volgorde belangrijk. Dn dat is eerst te werken aan die functionele band, dat heeft te maken met vertrouwen, er altijd zijn. Dat, dat duidelijk is. En vervolgens ligt het bij het kind om de stap te zetten van, nou wat het kind met mij wil ten aanzien van een emotionele binding. Dus dan laat je de keuze volstrekt bij het kind (Bijlage 21, D193).” Dit wordt door verschillende gezinshuisouders beaamd.

Een andere gezinshuisouder benoemt dat hij het belangrijk vindt om het kind wel ruimte te geven om een emotionele band op te bouwen. Deze keuze ligt dus bij het kind (bijlage21, DeD1153).

Puber moet zelf keuzes maken m.b.t. biologische ouder

In vier van de acht interviews komt terug dat gezinshuisouders van mening zijn dat een puber zelf keuzes moet leren maken m.b.t. de biologische ouders.

In interview C noemt een gezinshuisouder het voorbeeld van een jongere die in een loyaliteitsconflict zit tussen de biologische ouder en de gezinshuisouder. Deze gezinshuisouder legt de keuze bij de jongere zelf met wie zij dingen bespreekt. Met de gezinshuismoeder of met de biologische moeder (bijlage 20, Ca41).

In interview D komt terug dat jongeren zelf hun weg moeten vinden in de omgang met hun biologische ouders.

Dit kan soms ook betekenen dat zij het contact met de biologische ouder verbreken (bijlage 21, Da272). Voor de houding van de gezinshuisouder betekent dit ruimte geven en afstand houden.

In interview E wordt een voorbeeld gegeven van een jongen die geen contact met zijn biologische ouder meer wil. De gezinshuisouder zegt hier het volgende over:

“Of je hebt een knul, het gaat thuis niet goed, dus die gaat niet naar zijn ouders toe. Is die gewoon zeven dagen bij ons in het gezinshuis, al twee maanden lang. Probeer je als gezinshuisouder die ouders wel te bellen, maar als je... Als ze meningen hebben, standpunten en de zienswijze dusdanig ver uit elkaar liggen. Ik ga niemand dwingen, je moet naar je ouders (bijlage 22, Ew247)”.

Later in dit interview vertelt deze gezinshuisouder dat ze wel heeft geprobeerd er wat aan te doen, maar dat ze geen bemiddelaar wil zijn. Deze gezinshuisouder vindt dat niet de taak van de gezinshuisouder. Wat ze wel heeft gedaan is bellen en op deze manier geprobeerd om contact te zoeken.

“Het is aan jou om daar stappen in te zetten of aan je vader om daar stappen in te zetten. Ik ga daar niet tussen zitten (bijlage 22, Ew269).

In interview F wordt genoemd dat het een goede manier is om meerdere standpunten naast elkaar te zetten, en de jongere uiteindelijk een eigen besluit te laten maken:

“ Aan de ene kant het standpunt van de biologische ouder, aan de andere kant het standpunt van de gezinshuisouder. Het ene is niet goed, en het andere is niet slecht. Zet ze maar naast elkaar (bijlage 23, FrF1257). ”

Omgang met existentiële loyaliteit wordt beïnvloedt door tijd dat kind in gezinshuis woont

In interview E wordt genoemd dat de omgang met de existentiële loyaliteit afhangt van de periode dat een kind in het gezinshuis woont. Twee gezinshuisouders geven aan dat de omgang met de existentiële loyaliteit verandert door de tijd heen dat een kind in het gezinshuis woont. In het begin houdt één van de gezinshuisouders het heel neutraal en noemt zij dat de ouder geweldig is en veel van het kind houdt. Na verloop van tijd verandert dat, en begint deze gezinshuisouder met dingen aangeven naar het kind toe (bijlage 22, Em305). Een andere ouder beaamt dit later in het interview. Zij benoemt dat ze nu drie jaar onderweg is en dat ze nu op moeilijke momenten een blik uit kan wisselen met de jongere over de biologische moeder. Er ontstaat dan meer openheid (bijlage 22, EsEm337).

3.3.3 Professie gezinshuisouder in omgang existentiële loyaliteit

Binnen de interviews komen verschillende dingen naar voren waarin gezinshuisouders aangeven professioneel om te gaan met de existentiële loyaliteit.

Binnen gezinshuis los beweging m.b.t. existentiële loyaliteit

In interview G noemde een gezinshuisouder dat zij het idee heeft, dat het voor gezinshuisouders heel duidelijk is dat de biologische ouders belangrijk zijn. Zij noemt dit een verschil tussen pleegouders en gezinshuisouders. Zij heeft als pleegzorgbegeleider gewerkt en zag daar meer concurrentie tussen de pleegouders en de biologische ouders. Een andere gezinshuisouder noemt dit in dit interview een heel belangrijk verschil tussen een pleeggezin en een gezinshuis, misschien wel het grootste verschil. Hij zegt dat je als gezinshuisouder veel losser hierin kunt bewegen, dan als pleegouder (bijlage 24, GeGrGi129).

Kennis over problematiek

Een andere gezinshuisouder noemt veel waarde te hechten aan het hebben van kennis over de problematiek: *Als je weet hoe het werkt, hoef je daar niet boos op te worden. Hoef je het ook niet persoonlijk te houden, is het gewoon een gegeven (bijlage 22, Es194).*

3.3.4 Omgang met losmaking/ instroming puber

In de interviews worden dingen gezegd over de omgang met pubers m.b.t. losmaking en loyaliteit. Het ruimte geven aan losmaking heeft indirect te maken met de omgang met existentiële loyaliteit. Wat wordt van de jongere hierin verwacht en in hoeverre is er ruimte voor losmaking en onderzoek naar eigen identiteit?

Dubbele taak: Losmaken en instromen

In twee interviews komt de dubbele taak van de pubers naar voren. Aan de ene kant het losmakingsproces wat in de puberteit doorloopt, en aan de andere kant het opbouwen van een band in een gezinshuis. Aan de ene kant moet een puber los laten, en aan de andere kant wordt er van de puber gevraagd om een band op te bouwen (bijlage 21, DeDI36). Dit speelt voornamelijk als een kind in de puberteit instroomt in een gezinshuis.

Ook in interview G komt dit naar voren. Deze gezinshuisouder is van mening dat het belangrijk is om deze dubbele taak te benoemen naar de jongere:

“ Ik benoem dat ook wel naar kinderen hè. Ik zeg joh eigenlijk vragen we dan van jou een hele moeilijke taak. Je bent twaalf. We hebben heel vaak toen we pubers hadden die in crisis zaten, ik zeg je bent twaalf. Eigenlijk moet je, je los beetje duwen naar je ouders, nou dat is niet leuk.

En wij verwachten nog dat je in gaat stromen. Hè, dat konden ze dan altijd wel oppakken (bijlage 24, Ga181)”.

Niet persoonlijk opvatten

In twee interviews wordt benoemd dat het belangrijk is om gedrag van een puber niet persoonlijk op te vatten. In interview D wordt dit als volgt benoemd:

“ Dus wat heel belangrijk is, wat net gezegd is, vind ik ook, is dat je het allemaal niet persoonlijk op moet vatten. Het is gewoon het kind wat zich onafhankelijk wil maken van, van volwassenen. En dat, dat moet ook hè (bijlage 21, DI17).”

Losmaken faciliteren

In interview D wordt genoemd dat het belangrijk is om het losmakingsproces als gezinshuisouder te faciliteren en te ondersteunen. Er wordt benoemd dat het losmaken pijnlijke kanten heeft. Maar dat je het ook kunt bekijken in de lijn van een kind wat geboren wordt naar volwassenheid.

Deze gezinshuisouder geeft aan, dat als je het zo bekijkt, dit eigenlijk een hele normale gang van zaken is (bijlage 21, DI23).

Loyaliteit in de puberteit

Over de loyaliteit in de puberteit worden door gezinshuisouders verschillende dingen gezegd.

In interview A waren de meningen en ervaringen hierover verdeeld. Eén gezinshuisouder was van mening dat de loyaliteit in de puberteit afbrokkelt (bijlage 18, As68). Deze gezinshuisouder heeft de ervaring dat de loyaliteit juist scheurtjes krijgt. Als voorbeeld noemt zij een jongere die haar moeder af gaat kraken als ze een foute opmerking maakt (bijlage 18, As89). Een andere gezinshuisouder was van mening dat de loyaliteit veel duidelijker wordt, dat jongeren gaan zoeken wie ben ik, en waar hoor ik bij (bijlage 18, An73).

In interview D komt terug dat jongeren hun wortels gaan onderzoeken en naar de biologische ouder toe gaan trekken. Dit wordt het tegenovergestelde genoemd van kinderen die bij biologische ouders wonen (bijlage 18, DkDI45).

3.3.5 Omgang met bezoek van de biologische ouders

In de interviews zijn vragen gesteld over de manier waarop gezinshuisouders omgaan met het bezoek van biologische ouders. Hoe verlopen de bezoeken en op welke manier sturen gezinshuisouders in bezoeken?

Plaats en tijd van bezoek door de biologische ouder

In drie van de acht interviews vertellen gezinshuisouders iets over de bezoeken. Zij geven aan dat de bezoeken heel verschillend zijn per kind. In interview E geeft een gezinshuisouder aan dat de kinderen regelmatig naar huis gaan (bijlage 22, Ev229). Deze gezinshuisouders geven aan dit belangrijk te vinden, omdat de jongeren als ze 18 zijn, ook weer in hun eigen netwerk terecht komen. In interview F wordt benoemd dat het allebei voorkomt: dat kinderen naar ouders thuis gaan of dat ouders in het gezinshuis op bezoek komen.

In dit interview wordt ook benoemd dat het helpend is om als gezinshuisouder soms ook even bij de biologische ouder thuis te zijn. Op die manier krijg je als gezinshuisouder een beeld van het biologische gezin: hoe zijn ze en hoe ziet het huis eruit. Dit zorgt ervoor dat je als gezinshuisouder het kind ruimte kunt geven als het terug komt. Een andere gezinshuisouder noemt in dit interview dat het voor het kind ook geruststellend kan zijn als de gezinshuisouder binnen komt bij de biologische ouder (bijlage 23, FrFI300).

In interview G wordt genoemd dat bezoeken veel in het gezinshuis zijn. Dat de ouders ook komen met verjaardagen e.d. (bijlage 24, Gy194). Binnen dit gezinshuis gaan kinderen ook regelmatig bij hun biologische ouders op bezoek (bijlage 24, Gi219).

Een andere gezinshuisouder benoemt in dit interview dat zij een ouder heeft die wel eens blijft slapen. Zij geeft aan dat dit per ouder verschilt. Met de ene ouder kan dit wel, met de andere ouder kan dit niet (bijlage 24, Ga286).

Sturing gezinshuisouders in bezoek

Als het gaat om de sturing in een ouderbezoek, geven een aantal gezinshuisouders aan dat ze faciliteren (bijlage 24, Gr254, FrFI109). Hierin wordt aangegeven dat ouder en kind samen de ruimte krijgen, maar dat de gezinshuisouder het wel in de gaten houdt. Een gezinshuisouder uit interview F. zegt het volgende: *'Je houdt het toch in de gaten op een of andere manier, maar zij hebben niet in de gaten dat jij hun weer in de gaten houdt'* (Bijlage 23, FrFI109).¹ Daarbij geven gezinshuisouders aan dat het creëren van een losse sfeer tijdens het bezoek belangrijk is. Dit omdat het spannend is voor de biologische ouder, maar ook voor de kinderen. Daarnaast geeft deze gezinshuisouder aan dat het belangrijk is om ervoor te zorgen dat de ouder niet op bezoek komt bij de gezinshuisouder. Zijn ervaring is dat biologische ouders vaak hun ei kwijt willen.

Voor de gezinshuisouder is het dan de taak om ervoor te zorgen dat het geen bezoek van de biologische ouder aan de gezinshuisouder wordt (Bijlage 23, F196). Daarnaast is het per gezinshuisouder erg verschillend hoe ze omgaan met het bezoek.

De ene gezinshuisouder organiseert wat leuks (bijlage 23, F196) en de andere gezinshuisouder heeft een kamer apart voor de ouderbezoeken (bijlage 24, Gr254). Vervolgens hangt het er dan ook vanaf wat de biologische ouder nodig heeft aan sturing (bijlage 24, GeGiGa376). In interview G wordt het voorbeeld genoemd van een moeder die heel erg wil knuffelen. Het kind wil het niet. En als gezinshuisouder moet je daar dan een beetje in sturen (bijlage 24, Gr254).

Binnen de interviews haalden gezinshuisouders verschillende keren aan dat het kind, in de omgang met de biologische ouders, centraal staat.

In interview H wordt benoemd dat ouders voor hulp niet bij de gezinshuisouder moeten zijn, maar bij andere instantie. Dat het nodig is, dat in het belang van het kind, daarin een scheiding wordt getrokken (bijlage 25, Hi122).

Later in ditzelfde interview benoemt deze gezinshuisouder het voorbeeld van een ouder die zich niet aan zijn afspraken houdt. De gezinshuisouder noemt dat deze ouder zeker met hem aan de stok krijgt.

Dit omdat deze ouder het in groot belang van het kind vindt, dat hier helderheid in is (bijlage 25, Hi137).

Omgang met bezoek verschilt per jongere en gaat in overleg

Hoe er om wordt gegaan met bezoeksregelingen, verschilt per ouder en per kind.

In interview B wordt aangegeven dat de omgang met bezoeksregelingen, door de gezinshuisouder verschilt per kind. Er wordt nagestreefd om 1x per week te bellen, 1x per maand op bezoek te gaan en 1x in de maand een weekend naar de biologische ouder te gaan (bijlage 19, Be41).

In interview F wordt aangegeven dat de omgang met het bezoek afhankelijk is van de fase waarin een kind zit. Als ouders bekend zijn, dan loopt het bezoek gemakkelijker. Als ze voor het eerst zijn is het meer zoeken (bijlage 23, FrF1109).

In ditzelfde interview wordt ook benoemd dat de sturing van de gezinshuisouder afhangt van de ouder- kind relatie (bijlage 23, Fr125).

In interview G en in interview F wordt benoemd dat de sturing van de gezinshuisouder ook afhangt van wat het kind zelf wil of wat de puber zelf prettig vindt.

In interview F benoemen twee gezinshuisouders dat het belangrijk is om de puber erbij te betrekken. Met hen kan overlegt worden wat ze willen. Bijvoorbeeld of ze met de biologische moeder thuis willen blijven, of naar de stad willen gaan. Wat belangrijk wordt gevonden in het overleg met de puber, is om het als gezinshuisouder niet te moeilijk te maken en niet eindeloos is details te vallen (bijlage 23, FrF1155).

In interview G wordt benoemd dat de sturing van de gezinshuisouder afhangt van wat het kind zelf wil, of wat de puber zelf prettig vindt. Het is niet zo dat dit het laatste woord heeft.

De gezinshuisouder noemt ook dat als de ouder en de jongere iets willen, dit niet betekent dat dit ook gebeurt (bijlage 24, GyGi207).

Later in ditzelfde interview wordt benoemd dat de bezoeksregelingen van het kind afhangen, maar ook van de ouder. Dit kan bijvoorbeeld beïnvloedt worden door psychiatrische problemen (bijlage 24, Ge269).

Contact met de voogd

Het vaststellen van een omgangsregeling en het organiseren van de bezoeken doen de gezinshuisouders niet alleen. De voogd speelt hierbij een rol. In verschillende interviews wordt de rol van de voogd genoemd.

In interview E wordt genoemd dat de voogd betrokken wordt bij meningsverschillen met de biologische ouders (bijlage 22, EsEIEw40).

In interview F wordt genoemd dat er samen met de voogd of de ambulante begeleider, afspraken worden gemaakt over de richting die je met het kind opgaat. Ook met betrekking tot de biologische ouder (bijlage 23, Fr135).

In interview G wordt genoemd dat er afspraken zijn gemaakt met de voogd over bezoekenregelingen (bijlage 24, Gi208). In interview G wordt ook een moeilijkheid genoemd in het contact met de voogd. Namelijk beslissingen die genomen moeten worden op bijvoorbeeld een tweede paasdag. In dit voorbeeld belt dan de biologische ouder of het kind nog een nachtje langer mag blijven. In principe moet daarover overlegd worden met de voogd. Op een tweede feestdag kan dat niet, dus nemen deze gezinshuisouders dan naar eigen inzicht een beslissing. Verder wordt hier genoemd dat deze voogd heel slecht bereikbaar is (bijlage 24, Gi235).

In interview H wordt genoemd dat je als gezinshuisouder afhankelijk kunt zijn van een doortastende voogd. In dit interview komt ook naar voren dat de samenwerking met voogden niet altijd soepel verloopt: ze nemen niet de verantwoordelijkheid of durven bijvoorbeeld geen schreeuwende moeder te woord te staan. Dit wordt herkend door andere gezinshuisouders. Een van de gezinshuisouders benoemt dat het dan als gezinshuisouder erg lastig is om rust te krijgen in een lastige situatie. De rol van de voogd is hierin belangrijk (bijlage 25, HiHaHy272).

Sturing na bezoek aan de biologische ouder

In interview F wordt de vraag gesteld wat er gebeurt binnen het gezinshuis als de biologische ouder geweest is. Beide gezinshuisouders geven aan dat het belangrijk is om het kind tijd te gunnen als het bij zijn/ haar ouders vandaan komt. De tijd om weer te wennen in het gezinshuis en de omschakeling te maken.

Hierbij wordt het voorbeeld genoemd dat een biologische ouder al zijn ellende op een kind projecteert. Als gezinshuisouder kun je dat niet altijd voorkomen.

Het kind heeft dan als het terugkomt iets te verwerken. Deze gezinshuisouder benoemt dat het per situatie en per kind verschillend is hoe het bezoek verwerkt wordt. Hierbij wordt er afgestemd op het kind. Heeft het kind het nodig om even op zichzelf te zijn, zoekt het kind andere kinderen op of wil het kind juist zijn verhaal kwijt (bijlage 23, FrFl171).

3.3.6 Omgang gezinshuisouder en biologische ouder

Hoe gaan gezinshuisouders met de biologische ouder om? Wat vinden zij hierin belangrijk?

Hoe geven zij in de omgang met de biologische ouder ruimte voor de existentiële loyaliteit tussen ouder en kind?

Open omgang

In drie van de acht interviews komt naar voren dat gezinshuisouders het belangrijk vinden om een open manier van omgang met de biologische ouder te creëren. In interview C wordt genoemd dat het belangrijk is om in de omgang met de ouder dingen te benoemen (bijlage 20, CaCh79).

In interview D noemt een gezinshuisouder een voorbeeld waarin het contact met de biologische ouder moeizaam gaat. Deze gezinshuisouder noemt dat ze heel open is naar de jongen en naar de moeder toe. Dat dit alles is wat ze kan doen (bijlage 21, De177).

In interview E noemt een gezinshuisouder een voorbeeld van een moeder die altijd boos op haar als gezinshuisouder gaat. Deze gezinshuisouder heeft dit benoemd. Dit is toen open besproken en hierna ging het een stuk beter (bijlage 22, El85).

Opvallend is dat al deze gezinshuisouders in het belang van het kind denken en hierbij de ouder een belangrijke rol geven.

Naar biologische ouder uitspreken dat hij belangrijk is

In twee interviews noemen gezinshuisouders iets wat zij belangrijk vinden voor de samenwerking, namelijk het uitspreken naar de biologische ouder dat hij belangrijk is.

In interview D noemt een van de gezinshuisouders dat het belangrijk is dat biologische ouders dat specifiek van de gezinshuisouder te horen krijgen. Dit omdat het benoemen hiervan, ervoor kan zorgen dat de biologische ouder de ruimte krijgt om tegen het kind te zeggen dat het goed is dat het binnen het gezinshuis woont. Deze gezinshuisouder noemt ook dat hierdoor een samenwerking ontstaat. De gezinshuisouder en de biologische ouder zitten dan eerder op een lijn. Door dit open naar de ouder aan te geven, wordt touwtrekken voorkomen (bijlage 21, DI234).

In interview E komt dit ook terug. Hier wordt het volgende voorbeeld genoemd:

“Ik had daar wel een hele mooie ervaring mee. Ik had een die moeder had een heel laag niveau. Die moeder was altijd maar boos op mij. En ik denk, waarom is zij nou altijd zo boos weet je wel. En dat kon ze ook eigenlijk niet zo goed uiten. Op een gegeven moment denk ik, ik ga het gewoon benoemen, ik zie wel wat er gebeurt. Ik zeg nou Elma waarom ben je nou altijd zo boos op mij? Ja, je gaat mijn kind afpakken, zei ze, echt zo letterlijk. Dat was natuurlijk heel laag niveau. En ik zeg hoe kom je daar nou bij? Ik zeg dat is wel het laatste wat ik wil. Het is jouw kind toch? Ik zeg nee hoor, ik zeg dit blijft, het is in jou, het blijft jouw kind. Ik zeg dat wil ik helemaal niet. Nou vanaf die tijd was het goed (bijlage 22, EI86).”

Belang van contact met biologische ouder

In vier van de acht interviews wordt expliciet verwoord dat samenwerking met de biologische ouders belangrijk is. In interview A verwoordt een gezinshuisouder dit als volgt:

“Kinderen die bij ons wonen, zijn heel erg loyaal aan de eigen ouders. Terwijl er echt flink wat gebeurt is en af en toe nog gebeurt. Wat ik merk dat heel belangrijk is, is dat, naar, het kind steeds laten merken dat de ouders er toch voor ons mogen zijn en dat wij niet boven de ouders staan. Maar eigenlijk onder de ouders en dat we ouders steeds meenemen in beslissingen (Bijlage 18, An36).”

Later in interview A verwoordt een gezinshuisouder dat het belangrijk is om de ouder te betrekken bij de dagelijkse dingen. Dit om de ouder het gevoel te geven dat hij bij het kind hoort, en dat de gezinshuisouders er niet alleen voor het kind willen zijn (Bijlage 18, AI63).

Een andere gezinshuisouder zegt het volgende over de samenwerking met de biologische ouder:

“Ja inderdaad, als je dan een goede relatie hebt met de ouders, dan is dat alleen maar voordeel voor de ontwikkeling van het kind (Bijlage 18, Ar77).”

In interview A, C, D en E wordt het belang van samenwerking verwoord. Opvallend is dat de gezinshuisouders de samenwerking met biologische ouders van groot belang vinden, en hier ook echt werk van willen maken (Bijlage 18, An35&An47, AI63, Are77) (Bijlage 20, Ch77) (Bijlage 21, DI235).

Een gezinshuisouder benadrukt dit op de volgende manier: *‘Ja zoveel mogelijk samenwerken, je probeert zoveel mogelijk de ouders zelf de te laten doen wat ze zelf kunnen. Ze zijn heel erg gewend om alle taken meteen over te willen nemen, dat moet je dus juist niet doen. Je moet zoveel mogelijk die ouders. Als de ouder mee naar school kan voor een 10 minutengesprek, laat ze maar gaan. Als ze mee kunnen naar zwembad, als het niet te ver weg is, laat ze maar gaan. Dat soort dingen.*

Want het blijven hun ouders. Dus je moet ze zoveel mogelijk blijven betrekken (Bijlage 22, EsEI209).’

Andere gezinshuisouders uit hetzelfde interview beaamen dit.

In interview D noemt een van de gezinshuisouders dat het grote gevolgen heeft voor een kind als de volwassenen om hem heen niet samenwerken:

“Dat sluit denk ik ook wel aan van waarom we hier zitten. Want het ging er over, waarom vallen er zoveel pubers uit hè?”

In gezinshuizen en als ik zo naar de tijd terug kijk, naar al de kinderen die we hebben gehad, die zijn gebleven en soms ook vroegtijdig weg zijn gegaan. Dan denk ik dat ik kan vaststellen dat het niet of nauwelijks was dat kinderen brutaal waren, niet naar je wilde luisteren, of wat dan ook. Dat kan ik me eigenlijk zo 1,2,3 niet zelf meer herinneren. Wat ik me wel kan herinneren is dat er pubers uitvallen, omdat het niet lukt om ouders in de goede samenwerking te krijgen.

Daarmee wil ik niet zeggen dat het aan biologische ouders zou liggen, in het geheel niet. Ik stel alleen vast, dat het uiteindelijk niet lukt om de volwassenen die om de kinderen heen staan. Om die met elkaar samen te laten werken (bijlage 21, DDe209).”

De grenzen van de gezinshuisouder

In een goede samenwerking met de biologische ouders zijn grenzen niet onbelangrijk volgens een aantal gezinshuisouders. In interview H. wordt dit op een duidelijke manier verwoord. Een gezinshuisouder benoemt hier dat de problemen die thuis plaatsvinden, niet de problemen moeten worden in het gezinshuis. Dat dit gescheiden moet blijven (Bijlage 25, HiHa 171). Dit wordt door een andere gezinshuisouder beaamd. Later in dit interview komt naar voren dat dit niet altijd eenvoudig is (Bijlage 25, Hu169).

Het verschil tussen een vrijwillig en een gedwongen plaatsing

In interview H komt naar voren dat de achtergrond van een plaatsing, de omgang tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder beïnvloed. Een van de gezinshuisouders noemt dat het heel bepalend is voor de omgang, of het een vrijwillige of een gedwongen plaatsing is. Een andere gezinshuisouder noemt dat ze eigenlijk geen vrijwillige plaatsing meer willen. Dit omdat de ouders dan veel invloed hebben (bijlage 25, HaHi226).

Later in dit interview wordt het voorbeeld genoemd van een moeder die haar kind op wil komen halen.

De biologische moeder maakte hier gebruik van het feit dat het kind op vrijwillige basis in het gezinshuis geplaatst was (bijlage 25, HaHi226).

Daar kon op dat moment weinig tegen gedaan worden. In ditzelfde interview wordt genoemd dat het niet altijd beter is als de plaatsing onvrijwillig is. Maar dat een onvrijwillige plaatsing er wel voor zorgt dat ouders het eerder geaccepteerd hebben en het een plaatsje kunnen geven (bijlage 25, HaHyHu252).

3.3.7 Conclusie analyse gezinshuisouders

Vanuit de analyse komen een aantal dingen naar voren die door de gezinshuisouders als belangrijk worden gezien. De belangrijkste worden in deze conclusie beschreven.

Invloed van de biologische ouder binnen het gezinshuis

Gezinshuisouders zien op verschillende manieren hoe de gang van zaken in een gezinshuis wordt beïnvloedt door de biologische ouders.

Opvallend hierin is dat een groot aantal gezinshuisouders benoemt dat het belangrijk is dat de biologische ouders toestemmen met de plaatsing. Verschillende gezinshuisouders gaven aan dat als de biologische ouder niet toestemt, dit grote gevolgen kan hebben voor het verloop van de plaatsing.

Omgang met existentiële loyaliteit bij de puber

Gezinshuisouders gaan op verschillende manieren om met de existentiële loyaliteit. Op verschillende manieren geven zij hier binnen een gezinshuis ruimte aan. Binnen alle acht de interviews kwam het ruimte geven aan de existentiële loyaliteit terug. Dit werd op verschillende manieren gedaan.

Bijvoorbeeld door naar het kind te benoemen dat de biologische ouders erg belangrijk zijn. Of door het kind de gezinshuisouder bij de voornaam te laten noemen, om zo verwarring te voorkomen.

Opvallend in de omgang met existentiële loyaliteit was, dat in zeven van de acht interviews de houding van meerzijdige partijdigheid terug kwam. In de interviews kwam terug dat het belangrijk is om ook de kant van de ouder te bekijken.

Dit om het kind te helpen om openlijk loyaal te kunnen zijn. Twee gezinshuisouders gaven op dit gebied een spanningsveld aan: hoe geef je het kind erkenning voor het onrecht wat zijn ouders hem aandoen aan de ene kant, en zorg je ervoor dat het kind loyaal kan blijven aan de biologische ouders aan de andere kant.

Het contact met de biologische ouders stimuleren wordt door de gezinshuisouders belangrijk gevonden: dit komt in zeven van de acht interviews terug.

Daarnaast geven verschillende gezinshuisouders aan het belangrijk te vinden dat de jongere om leert gaan met de biologische ouders. Dit komt in vijf van de acht interviews terug.

In de omgang met de puber geven gezinshuisouders aan het belangrijk te vinden om een bepaalde afstand te houden. Dit om de jongere de ruimte te geven. Hierin wordt het onderscheid gemaakt tussen een functionele en een emotionele band.

Omgang met bezoek van biologische ouders

Uit de analyse blijkt dat de bezoeksregelingen en de sturing van de gezinshuisouders per kind en per ouder verschillen. Verschillende gezinshuisouders haalden in het onderzoek aan, dat zij het belangrijk vinden dat het kind in de bezoeken centraal staat. De sturing hangt dan ook af van wat de jongere nodig heeft en van wat de jongere wil. Uit de analyse blijkt dat de voogd inbreng heeft in de bezoeksregelingen. De voogd wordt er bij gehaald als er moeilijke dingen besproken moeten worden. Daarnaast worden er met de voogd afspraken gemaakt m.b.t. de bezoeksregelingen. In twee interviews wordt er door verschillende gezinshuisouders benoemd dat het contact met de voogd niet altijd soepel verloopt.

Omgang door de gezinshuisouder met de biologische ouder

In vier van de acht interviews wordt benoemd dat een goede samenwerking met de biologische ouder van belang is. Een van de gezinshuisouders noemt, dat hij het idee heeft dat verschillende kinderen uitvallen, omdat het de volwassenen niet lukt om samen te werken. Hierbij doen gezinshuisouders verschillende manieren om de ouder zoveel mogelijk te betrekken. In twee van de acht interviews wordt hier iets over gezegd. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door de ouder uit te nodigen op oudergesprekken op school, of tijdens het afzwemmen.

Openheid wordt hierbij door een aantal gezinshuisouders als belangrijk genoemd.

In interview H noemde de gezinshuisouders dat de omgang met de biologische ouders, beïnvloed wordt door de soort plaatsing. Het kan verschil maken of een plaatsing gedwongen of vrijwillig is.

3.4 Conclusie en beantwoording deelvraag 2

Inleiding

In dit hoofdstuk hebben we aan de hand van de analyses antwoord gegeven op deelvraag 2: *Welke richtlijnen geven deskundigen als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit en hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?*

In deze laatste paragraaf wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste uitkomsten vanuit de analyses. Wat in deze conclusie niet wordt gedaan, is de uitkomsten vanuit het literatuuronderzoek en de interviews met elkaar vergelijken. Dit wordt in het volgende hoofdstuk gedaan.

Algemene conclusie

In het documentonderzoek, de interviews met de deskundigen en de interviews met de gezinshuisouders komt het belang van de band tussen de biologische ouder en het gezinshuiskind terug. Gezinshuisouders zijn zich bewust van het belang van de existentiële loyaliteit en houden hier in hun handelen rekening mee.

Documentonderzoek

Uit het documentonderzoek blijkt dat er binnen de methodiek van gezinshuis.com en JOOZT LSG-Rentray aandacht wordt besteedt aan de existentiële loyaliteit. In deze methodiek staan richtlijnen beschreven hoe gezinshuisouders om kunnen gaan met de existentiële loyaliteit. Hierin komt de houding meerzijdige partijdigheid terug. Deze houding komt zowel in het documentonderzoek, als in beide interviews terug.

Daarnaast wordt het belang van het betrekken van de biologische ouder beschreven. Dit om er in het belang van het kind, voor te zorgen dat het contact met de biologische ouder goed is.

In de methodiek staat ook beschreven dat de biologische ouder altijd op de eerste plek blijft staan. De gezinshuisouder moet weten dat hij de relatie tussen de biologische ouder en het kind niet kan evenaren.

Uiting loyaliteit

In de interviews met deskundigen en met gezinshuisouders komt terug dat het belangrijk is dat het kind de existentiële loyaliteit kan uiten.

Om er voor te zorgen dat een kind de loyaliteit kan uiten, worden er verschillende manieren genoemd. Deskundigen geven hier richtlijnen en manieren voor. Gezinshuisouders zorgen er op verschillende manieren voor dat het kind zijn existentiële loyaliteit kan uiten.

Verschillende manieren die de deskundigen noemen, komen in de interviews met de gezinshuisouders terug. Een voorbeeld van zo' n manier is dat kinderen de gezinshuisouders bij de voornamen noemen en niet als papa en mama. Het kind heeft op deze manier duidelijk dat de biologische ouders ook echt de ouders blijven. Een ander voorbeeld is dat een kind bepaalde rituelen en standaarden uit het biologische gezin kan en mag uiten.

Instemming biologische ouder met de plaatsing

Deskundigen zeggen dat het belangrijk is dat gezinshuisouders zich bewust zijn van de existentiële loyaliteit. In de interviews met de gezinshuisouders komt de existentiële loyaliteit verschillende keren terug, en geven gezinshuisouders aan dat zij deze loyaliteit op verschillende manieren herkennen.

In de interviews met deskundigen en met gezinshuisouders worden verschillende dingen gezegd over instemming van ouders bij een uithuisplaatsing. Beide partijen geven hier ook redenen voor. Er wordt gezegd dat kinderen niet open loyaal kunnen zijn, als ouders geen instemming geven voor de uithuisplaatsing. Een richtlijn die deskundigen geven, is dat er rekening gehouden moet worden met de biologische ouder. Gezinshuisouders geven aan dat zij instemming van de biologische ouders met de uithuisplaatsing als voorwaarde zien. Verschillende gezinshuisouders stellen dat een uithuisplaatsing kan mislukken als de biologische ouders geen instemming geven. Dit heeft gevolgen voor het slagen van de plaatsing. Gezinshuisouders halen n.a.v. dit onderwerp een ander onderwerp aan, namelijk de samenwerking tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder. Als het gaat om existentiële loyaliteit en de manier waarop gezinshuisouders hiermee werken, wordt er veel gezegd over de samenwerking tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder. Naast de instemming van de ouders is een goede samenwerking van belang.

Als het kind eenmaal in het gezinshuis is geplaatst, is het belangrijk dat er tussen de biologische ouder en de gezinshuisouder een goede samenwerking ontstaat. Dit in het belang van het kind en zijn/haar existentiële loyaliteit. Deskundigen hebben het over verbondenheid als het gaat om dit onderwerp. Een richtlijn is volgens deskundigen om verbonden te blijven met het oorspronkelijke systeem. De gezinshuisouders benoemen dit ook in de interviews. Zij noemen dat een goede samenwerking met de biologische ouders of het netwerk belangrijk is.

Meerzijdige partijdigheid

Wat een opvallend onderwerp is, bij zowel de deskundigen als gezinshuisouders, is de houding meerzijdige partijdigheid. Deskundigen geven in hun interviews hier richtlijnen voor. Door de houding meerzijdige partijdigheid staat de gezinshuisouder open in de situatie en geeft de gezinshuisouder geen oordeel. Zowel naar het kind, als naar de biologische ouder niet. Pinkepank gaf hier in haar interview een mooi voorbeeld van.

Deskundigen geven aan dat de houding meerzijdige partijdigheid een goede manier is van omgaan met existentiële loyaliteit. Dit komt terug in de interviews met de gezinshuisouders. Gezinshuisouders geven aan dat het goed is om niet alleen naar de kant van het kind te kijken, maar ook naar dat van de ouder. Op deze manier helpen zij het kind om openlijk loyaal te zijn.

Hoofdstuk 4: Consequenties voor het dagelijks handelen

In dit hoofdstuk worden de consequenties beschreven vanuit de literatuur, het documentonderzoek en de interviews met deskundigen voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. de existentiële loyaliteit. In de laatste paragraaf wordt de manier beschreven waarop we gezinshuisouders zien handelen m.b.t. existentiële loyaliteit.

4.1 Consequenties vanuit de literatuur

Inleiding

In deze paragraaf worden vanuit de literatuur de consequenties beschreven voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen. Hier wordt terug verwezen naar de literatuur. Vervolgens wordt de koppeling gemaakt naar de betekenis hiervan voor het dagelijks leven binnen gezinshuizen.

Een vaststaand gegeven: existentiële loyaliteit

Vanuit de literatuurstudie, blijkt dat de existentiële loyaliteit een vaststaand gegeven is. Een zijnsgegeven, wat niet ontkend kan worden. De band tussen ouder en kind bestaat en is onverbreekbaar. Binnen dit literatuuronderzoek, zijn ook de kritieken op Nagy beschreven. We besloten de visie van Nagy over existentiële loyaliteit toch als uitgangspunt te nemen voor ons verdere onderzoek (zie conclusie 2.1.4.). Nagy noemt dat het voor problemen zorgt, als een kind de existentiële loyaliteit niet kan uiten. Dat deze loyaliteit, hoe dan ook, een uitweg zoekt. Als het niet openlijk kan, dan ondergronds.

Dit heeft consequenties voor het dagelijks leven binnen gezinshuizen. Met deze loyaliteit moet rekening gehouden worden. Aan deze loyaliteit van de jongere moet ruimte gegeven worden.

Ontwikkelingen binnen de adolescentie

Vanuit de literatuurstudie blijkt, dat het ontwikkelen van een eigen identiteit, de centrale ontwikkelingstaak is in de puberteit. Het vormen van een identiteit, is kenmerkend voor de adolescentie. Het is de zoektocht naar het zelf die in deze periode centraal staat. Tijdens de adolescentie zijn jongeren op zoek naar erkenning en herkenning van belangrijke personen in hun omgeving. Van een puber in een gezinshuis vraagt dit meer, dan van een gemiddelde puber. Helemaal als deze puber op latere leeftijd in een gezinshuis terecht komt. Hij moet zijn eigen identiteit ontwikkelen, maar wordt uit zijn omgeving weg gehaald. Erkenning en herkenning van belangrijke personen in zijn omgeving zijn belangrijk, maar een jongere wordt uit zijn veilige omgeving gehaald. Aan de ene kant wil de jongere zich losmaken van zijn biologische ouder, aan de andere kant moet de jongere inburgeren in een gezinshuis. Dit is moeilijk en tegenstrijdige taak voor een jongere. Van een gezinshuisouder vraagt dit begrip voor deze situatie. Ook als een puber niet meewerkt, of als een puber een moeilijke tijd doormaakt. Een gezinshuisouder moet in staat zijn zich in te leven in de situatie van de jongere, en op gepaste wijze ruimte kunnen geven voor de ontwikkeling van de jongere.

Existentiële loyaliteit binnen de adolescentie

Tijdens de adolescentie veranderen de loyaliteiten in het leven van een jongere. Er ontstaan nieuwe balansen tussen puber en ouder.

In de adolescentie doen zich in toenemende mate loyaliteitsconflicten voor. Jongeren blijven niet langer afhankelijk van volwassenen. Ze gaan meer en meer zelf kiezen met wie ze verbonden willen zijn. De existentiële loyaliteit kan door meningsverschillen met ouders onder druk komen te staan. Pubers kunnen opstandig zijn naar hun ouders en tegen anderen negatief over hen praten.

De grenzeloze trouw van een puber naar ouders is dan niet zichtbaar. Aan de oppervlakte lijkt er dan weinig over van de onverbreekelijke trouw. Opvallend is dat de puber het alleenrecht heeft om negatief te praten over de ouder.

Doet een ander dat, dan zal de puber zijn ouders gaan verdedigen, of zich op een later moment tegen deze persoon keren. Dit zegt iets over het belang van de biologische ouder voor een puber in een gezinshuis.

Voor de houding van de gezinshuisouder heeft dit gevolgen. Het is belangrijk dat een gezinshuisouder niet negatief over de biologische ouders praat, maar de puber de ruimte geeft om over zijn ouders te praten. Ook als dit niet positief is.

Existentiële loyaliteit bij pleegkinderen

Uit het literatuuronderzoek naar existentiële loyaliteit bij pleegkinderen, kwamen verschillende belangrijke punten naar voren die voor de houding van een gezinshuisouder van belang zijn.

Er wordt genoemd dat het voor kan komen dat een kind in een loyaliteitsconflict komt tussen de biologische ouder en de pleegouder. In de literatuur staat beschreven dat dit loyaliteitsconflict zich sterker voor zal doen wanneer de omgang tussen de pleegouder en de biologische ouder moeizaam verloopt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het voor een goed verloop van een plaatsing, van belang is dat de biologische ouder en de pleeg/ gezinshuisouder goed met elkaar samen werken. De consequentie hiervan voor gezinshuisouders is, dat deze in staat moet zijn om een goede samenwerking te bevorderen.

In de literatuur wordt genoemd dat het altijd negatieve gevolgen heeft voor een kind als het niet openlijk loyaal kan zijn naar de ouders. Dan gaat de loyaliteit ondergronds en wordt deze onzichtbaar. Binnen een gezinshuis moeten gezinshuisouders zich hiervan bewust zijn in de omgang met de puber. Om deze loyaliteit ruimte te geven, zullen de gezinshuisouders goed samen moeten werken met de biologische ouders.

Hierbij is belangrijk dat pleegouders te allen tijde beseffen dat zij nooit de rol van de biologische ouder over kunnen nemen.

Daarnaast wordt genoemd dat een plaatsing het beste werkt wanneer de pleegouders hun pleegkind steunen in het vormgeven van zijn relatie met zijn ouders, en dus ook in het vormgeven van zijn loyaliteit met zijn ouders. Het kind gedijt het beste wanneer hij toestemming van zijn ouders heeft om bij zijn pleegouders te zijn en van hen te houden, en wanneer hij van de pleegouders toestemming heeft om loyaal te zijn met de ouders. De pleegouders helpen het kind als hij van hen handvatten krijg om te houden van zijn ouders, trots op hen te zijn en naar contactmomenten uit kan zien.

Een ander punt wat in de literatuur terug komt, is dat een plaatsing de meeste kans van slagen heeft in een klimaat waarin de ouders aan de top van de affectieve hiërarchie blijven staan. Dit vraagt van de pleeg/ gezinshuisouders een nauwe samenwerking met de biologische ouder.

Meerzijdige partijdigheid

In het literatuuronderzoek wordt beschreven dat meerzijdige partijdigheid een belangrijke basishouding is m.b.t. existentiële loyaliteit. Meerzijdige partijdigheid is een houding die begrip laat zien voor de investering van ieder persoon in zijn context. Door de houding meerzijdige partijdigheid wordt er aandacht besteedt aan het hele systeem en wordt hier met respect en begrip naar gekeken. Dit vraagt van de gezinshuisouder om ook te kijken naar wat een biologische ouder investeert in een kind en de biologische ouder niet te veroordelen. Door een houding van meerzijdige partijdigheid krijgt het kind ruimte om over zijn ouder te praten, zonder dat de gezinshuisouders hier negatief over praten. Ook over de moeilijke dingen.

Conclusie

Uit de literatuur blijken de volgende punten van belang in de houding van de gezinshuisouder met betrekking tot existentiële loyaliteit:

- Het is belangrijk dat de gezinshuisouder ruimte geeft voor de existentiële loyaliteit. Deze ruimte kan ontstaan als een gezinshuisouder kennis heeft over de existentiële loyaliteit, en inzicht heeft in de uitingsvormen van existentiële loyaliteit.
- Begrip voor de identiteitsontwikkeling die een puber doormaakt. Een gezinshuisouder moet in staat zijn zich in te leven in de situatie van de jongere, en op gepaste wijze ruimte kunnen geven voor de ontwikkeling van de jongere.
- Loyaliteiten veranderen in de puberteit. Pubers kunnen negatief over hun biologische ouders gaan praten. Het is belangrijk dat een gezinshuisouder niet negatief over de biologische ouders praat, maar de puber wel de ruimte geven om over zijn ouders te praten. Ook als dit niet positief is.
- Gezinshuisouders moeten in staat zijn om met de biologische ouder samen te werken, en deze biologische ouder een belangrijke plek te geven binnen het gezinshuis.
- Biologische ouders blijven aan de top van de affectieve hiërarchie staan. Voor gezinshuisouders betekent dit dat zij de ouder nauw betrekken en de mening van de biologische ouder zwaar laten wegen.
- Gezinshuisouders moeten beseffen dat zij niet de rol van de biologische ouder over kunnen nemen. Besef van de diepgang van de existentiële loyaliteit is belangrijk.
- Het kind gedijt het beste wanneer hij toestemming heeft van zijn ouders om loyaal te zijn naar zijn pleegouders, en van zijn pleegouders om loyaal te zijn naar zijn ouders. Het is belangrijk dat gezinshuisouders in staat zijn om deze omstandigheden te creëren.
- Gezinshuisouders moeten in staat zijn om meerzijdig partijdig te zijn. Begrip voor wat ieder persoon in zijn context geïnvesteerd heeft is hierin een sleutelbegrip. Dit vraagt van de gezinshuisouder om open te staan voor de biologische ouder en niet snel een oordeel klaar te hebben.

4.2 Consequenties vanuit het documentonderzoek

Inleiding

In hoofdstuk drie staat beschreven hoe er vanuit de methodiekbeschrijving richtlijnen worden gegeven voor de omgang met existentiële loyaliteit. In deze paragraaf worden de consequenties van deze richtlijnen voor het dagelijks handelen van gezinshuisouders m.b.t. de existentiële loyaliteit beschreven.

Contextuele benadering

Binnen de methodiek is aandacht voor de contextuele benadering. Wat hier vooral in terug komt is een houding van meerzijdige partijdigheid. Deze houding houdt in dat een gezinshuisouder rekening houdt met alle partijen. In de methodiekbeschrijving wordt deze houding genoemd als basishouding voor de gezinshuisouder. Het gaat er bij deze houding om dat een gezinshuisouder geen partij kiest en erkenning geeft aan iedereen die een positie in het systeem heeft. Voor het dagelijks handelen, vraagt dit van de gezinshuisouder om open te staan voor alle partijen en niet snel een oordeel klaar te hebben. Dit vraagt ook van een gezinshuisouder om soms zijn eigen ideeën aan de kant te zetten, en ruimte te geven aan de betrokken partijen. Door de houding van meerzijdig partijdigheid creëert de gezinshuisouder een sfeer waarin ruimte is voor de existentiële loyaliteit.

In de methodiekbeschrijving wordt het model "leven in twee families" gebruikt. Uitgangspunt hiervan is dat uithuisgeplaatste kinderen altijd een existentiële band hebben met hun biologische ouders. Voor gezinshuisouders is het van belang dat zij zich hiervan bewust zijn en zien hoe kinderen vorm geven aan deze existentiële loyaliteit.

Daarnaast beschrijft deze methodiek dat kinderen die uithuisgeplaatst zijn, een sterke overlevingskracht hebben. Deze overlevingskracht uit zich in nieuwsgierigheid en betrokkenheid.

Binnen de methodiek wordt beschreven dat het voor gezinshuisouders van belang is om zich op deze positieve gevoelens te richten om in contact te blijven met het kind. Daarnaast wordt er beschreven dat het belangrijk is om, om te kunnen gaan met de negatieve gevoelens die een kind heeft. Van de gezinshuisouder vraagt dit inlevingsvermogen om goed aan te kunnen sluiten bij het kind.

Contact biologische ouders

In de methodiekbeschrijving komt naar voren dat het belangrijk is dat de gezinshuisouders een goed contact onderhouden met de biologische ouders. Dit wordt belangrijk gevonden voor de ontwikkeling van het kind. Als richtlijn hierbij staat dat de gezinshuisouders de biologische ouders informeren over de ontwikkeling van het kind. Hierbij moeten de gezinshuisouders een actieve betrokken houding hebben en moeten ze een positief contact tussen ouder en kind stimuleren.

In de methodiekbomschrijving wordt benoemd dat het de taak van de gezinshuisouder is om een optimale betrokkenheid tussen het kind en het gezin van herkomst te bewerkstelligen. Van belang hierbij wordt gevonden dat de gezinshuisouder de binding tussen ouders en kind erkent, en ruimte biedt voor de manier waarop de biologische ouders het ouderschap in willen vullen. Het wordt belangrijk gevonden dat de gezinshuisouder te allen tijde een niet veroordelende houding heeft naar de biologische ouders, en de ouderrol respecteert.

Hierbij wordt genoemd dat het belangrijk is dat de, de gezinshuisouder naar het kind toe erkent dat positieve en negatieve gevoelens gepaard kunnen gaan met binding tussen ouder en kind.

De gezinshuisouder geeft dit een voor het kind hanteerbare plek, door emoties te benoemen en er over te praten.

In de methodiek staat beschreven dat de biologische ouder altijd op de eerste plek blijft staan. De gezinshuisouder moet beseffen dat hij de relatie tussen de biologische ouder en het kind niet kan evenaren.

Conclusies

Uit het documentonderzoek blijken de volgende punten van belang in de houding van de gezinshuisouder met betrekking tot existentiële loyaliteit:

- Een houding van meerzijdig partijdigheid: de gezinshuisouder houdt rekening met alle partijen, kiest geen partij en geeft erkenning aan iedereen in het systeem.
- De gezinshuisouder moet zich bewust zijn van de existentiële loyaliteit. Binnen de methodiek wordt beschreven dat dit een band is die er altijd is.
- De gezinshuisouder moet aan kunnen sluiten op de positieve gevoelens van een kind. Dit om in contact te kunnen blijven. Daarnaast moet een gezinshuisouder om kunnen gaan met de negatieve gevoelens. Inlevingsvermogen en het vermogen om aan te sluiten bij de kinderen is van belang.
- De gezinshuisouder moet een goed contact onderhouden met de biologische ouder. De gezinshuisouder moeten de biologische ouders informeren over de ontwikkeling van het kind en een positief contact tussen biologische ouder en kind stimuleren.
- De gezinshuisouder biedt ruimte voor de manier waarop de biologische ouder het ouderschap in wil vullen.
- De houding van de gezinshuisouder naar de biologische ouder moet te allen tijde niet veroordelend zijn naar de biologische ouder. Daarnaast is het belangrijk dat de gezinshuisouder de ouderrol van de biologische ouder respecteert.
- De gezinshuisouder moet beseffen dat hij de relatie tussen de biologische ouder en het kind niet kan evenaren.

4.3 Consequenties vanuit de deskundigen

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we de consequenties vanuit de praktijk voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. de existentiële loyaliteit. Consequenties die vanuit de interviews met deskundigen naar voren zijn gekomen.

Betekenis existentiële loyaliteit

Kennis van existentiële loyaliteit is van belang voor de omgang met existentiële loyaliteit. Het is belangrijk om de context van dit begrip te kennen. In de interviews komt naar voren dat het belangrijk is dat gezinshuisouders kennis hebben van het begrip. Om dagelijks rekening te houden met existentiële loyaliteit is deze kennis onmisbaar en van belang. Scholing over de contextuele theorie draagt bij aan het ontwikkelen van kennis over het begrip existentiële loyaliteit.

Houding meerzijdige partijdigheid

Voor de beantwoording van deze deelvraag is dit begrip onmisbaar. Het is een belangrijke houding in de omgang met de existentiële loyaliteit. Het is een houding waaruit begrip wordt getoond aan beide partijen, zowel het biologische systeem als het uithuisgeplaatste kind. Het is een manier van omgaan met existentiële loyaliteit. Deze houding heeft invloed op het dagelijks handelen. Als de gezinshuisouder met respect en liefde over het biologische systeem praat, dan toont de gezinshuisouder een houding van meerzijdige partijdigheid. Een gevolg hiervan is dat de puber zich op zijn/haar gemak voelt en zich veilig weet in een gezinshuis. Het kind krijgt op deze manier de ruimte om de existentiële loyaliteit te uiten in het gezinshuis. Dit komt terug in de interviews met de deskundigen.

Aandacht voor het netwerk

Een goede samenwerking tussen de biologische ouder en de gezinshuisouders is belangrijk. Doordat er een goede samenwerking is, kan een kind open loyaal zijn en zich veilig ontwikkelen. Daarnaast wordt er gezegd dat het goed is als betrokkenen met elkaar verbonden zijn. Als de betrokkenen met elkaar verbonden zijn, dan is er een kans op een succesvolle gezinshuisplaatsing. Aandacht voor het netwerk is een belangrijk aspect als het gaat om gezinshuisplaatsing. Voor de ontwikkeling van het kind is het belangrijk dat er oog is voor het oorspronkelijke systeem en dat het kind hierin erkend wordt. Het heeft consequenties voor het dagelijks handelen maar ook voor de ontwikkeling van het kind binnen het gezinshuis. De houding van meerzijdige partijdigheid is van groot belang in de omgang met het systeem.

Conclusie

Hieronder worden de punten uit deze paragraaf samengevat:

- Voor de omgang met existentiële loyaliteit is kennis van het begrip onmisbaar. Kennis over existentiële loyaliteit en de context ervan. Deze kennis kan worden overgedragen door scholing.
- Samenwerking tussen de biologische ouder en de gezinshuisouder is belangrijk voor de ontwikkeling van het kind. Door een goede samenwerking kan het kind open loyaal zijn. Het krijgt namelijk toestemming doordat het kind weet dat de ouders het onderling met elkaar kunnen vinden.
- Naast de samenwerking is het belangrijk dat de gezinshuisouder oog heeft voor het hele netwerk. Dit is de basis waar het kind vandaan komt en het is belangrijk dat hier aandacht aan wordt besteed.

- Meerzijdige partijdigheid is een belangrijke houding. Door deze houding toont de gezinshuisouder respect naar het oorspronkelijke systeem. Tevens toont het begrip voor alle betrokkenen. Een gevolg hiervan is dat het kind open loyaal kan zijn, omdat het kind weet dat de gezinshuisouder ruimte geeft voor de existentiële loyaliteit.

4.4 De visie op en het handelen met existentiële loyaliteit door gezinshuisouders

Inleiding

In deze paragraaf geven we kort de uitkomsten weer uit de analyse van de interviews met de gezinshuisouders. In de volgende paragraaf zullen we de conclusies van het literatuuronderzoek, het documentonderzoek, de interviews met de deskundigen en de interviews met de gezinshuisouders met elkaar vergelijken.

Bewustzijn existentiële loyaliteit

Uit de analyse van de interviews blijkt dat gezinshuisouders zich bewust zijn van de existentiële loyaliteit. Zij geven hier op verschillende manieren ruimte aan. Opvallend is dat de manieren waarop zij hier ruimte aan geven, terug te zien zijn in de interviews met de deskundigen en in het literatuuronderzoek.

Invloed binnen gezinshuis van biologische ouders

Gezinshuisouders zien op verschillende manieren hoe de gang van zaken in een gezinshuis wordt beïnvloedt door de biologische ouders.

Opvallend hierin is dat een groot aantal gezinshuisouders benoemt dat het belangrijk is dat de biologische ouders instemmen met de plaatsing. Verschillende gezinshuisouders gaven aan dat als de biologische ouder niet instemt, dit grote gevolgen kan hebben voor het verloop van de plaatsing.

Omgang met existentiële loyaliteit bij de puber

Gezinshuisouders gaan op verschillende manieren om met de existentiële loyaliteit. Op verschillende manieren geven zij hier binnen een gezinshuis ruimte aan. Binnen alle acht de interviews kwam het onderwerp ruimte geven aan de existentiële loyaliteit terug. Dit werd op verschillende manieren gedaan. Bijvoorbeeld door naar het kind toe te benoemen dat de biologische ouders erg belangrijk zijn. Of door het kind de gezinshuisouder bij de voornaam te laten noemen, om zo verwarring te voorkomen. Opvallend in de omgang met existentiële loyaliteit was, dat in zeven van de acht interviews de houding van meerzijdige partijdigheid terug kwam. In de interviews kwam terug dat het belangrijk is om ook de kant van de ouder te bekijken. Dit om het kind te helpen om openlijk loyaal te kunnen zijn.

Contact biologische ouder

Het contact met de biologische ouders stimuleren wordt door de gezinshuisouders belangrijk gevonden: dit komt in zeven van de acht interviews terug.

Daarnaast geven verschillende gezinshuisouders aan het belangrijk te vinden dat de jongere om leert gaan met de biologische ouders. Dit komt in vijf van de acht interviews terug.

In de omgang met de puber geven gezinshuisouders aan het belangrijk te vinden om een bepaalde afstand te houden. Dit om de jongere de ruimte te geven. Hierin wordt het onderscheid gemaakt tussen een functionele en een emotionele band.

Omgang door de gezinshuisouder met de biologische ouder

In vier van de acht interviews wordt benoemd dat een goede samenwerking met de biologische ouder van belang is. Een van de gezinshuisouders noemt, dat hij het idee heeft dat verschillende kinderen uitvallen, omdat het de volwassenen niet lukt om samen te werken.

Hierbij doen gezinshuisouders verschillende manieren om de ouder zoveel mogelijk te betrekken. In twee van de acht interviews wordt hier iets over gezegd. Zij doen dit bijvoorbeeld door de ouder uit te nodigen op oudergesprekken op school of tijdens het afzwemmen.

Openheid wordt hierbij door een aantal gezinshuisouders als belangrijk genoemd.

In interview H noemde de gezinshuisouders dat de omgang met de biologische ouders, beïnvloed wordt door de soort plaatsing. Het kan verschil maken of een plaatsing gedwongen of vrijwillig is.

Conclusies

- Gezinshuisouders vinden het belangrijk dat de biologische ouders instemmen met de plaatsing. Als biologische ouders instemmen heeft dit positieve gevolgen voor de plaatsing en kunnen moeilijkheden voorkomen worden. Conclusie die we hieruit trekken is dat gezinshuisouders zich over het algemeen, bewust zijn van de grote invloed die biologische ouders hierin op het kind uitoefenen.
- Binnen alle interviews kwam het ruimte geven aan de existentiële loyaliteit terug. Dit werd op verschillende manieren gedaan. In zeven van de acht interviews kwam hierin een houding van meerzijdige partijdigheid terug. Wij concluderen hieruit dat gezinshuisouders zich over het algemeen, bewust zijn van het belang om ruimte te geven voor de existentiële loyaliteit. Er wordt door gezinshuisouders over nagedacht hoe zij hier het beste ruimte voor kunnen geven.
- Het stimuleren van het contact met de biologische ouders wordt door de gezinshuisouders belangrijk gevonden. Dit komt in zeven van de acht interviews terug.
- Gezinshuisouders vinden het belangrijk dat het kind om leert gaan met de biologische ouder. Dit komt in vijf van de acht interviews terug. Dit doen zij op verschillende manieren.
- Gezinshuisouders vinden het belangrijk om een bepaalde afstand te houden naar de jongeren. Dit om ruimte te geven voor de existentiële loyaliteit.
- In vier van de acht interviews komt de samenwerking met de biologische ouder naar voren. Deze gezinshuisouders zijn van mening dat samenwerking belangrijk is. In de andere interviews zijn hier geen uitspraken over gedaan.

4.5 Conclusies en beantwoording deelvraag 3

In dit hoofdstuk keken we naar de consequenties vanuit de literatuur, het documentonderzoek en de interviews met deskundigen voor het dagelijks handelen van gezinshuisouders. In de laatste paragraaf gaven we de belangrijkste punten weer vanuit de analyse over de omgang met existentiële loyaliteit door gezinshuisouders. In deze conclusie vergelijken we de uitkomsten.

Bewustzijn existentiële loyaliteit

Gezinshuisouders gaven aan het belangrijk te vinden om aandacht te geven aan de existentiële loyaliteit van de gezinshuiskinderen. Dit ten aanzien van de ouder en de ontwikkeling van het kind.

In het documentonderzoek en in het literatuuronderzoek zien we terug dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan de existentiële loyaliteit. Voor gezinshuisouders is het van belang dat zij zich hier bewust van zijn en zien hoe kinderen vorm geven aan de existentiële loyaliteit. In het document onderzoek en in de interviews met deskundigen, wordt aangegeven dat de kennis van existentiële loyaliteit van belang is. Door kennis ontstaat er inzicht. Als er geen kennis is van het begrip, dan zijn gezinshuisouders zich niet bewust van existentiële loyaliteit.

Houding meerzijdige partijdigheid

Opvallend is dat er een aantal aspecten terug komen bij de deskundigen, gezinshuisouders en vanuit het document en literatuuronderzoek.

De houding meerzijdige partijdigheid is een begrip wat verschillende keren terugkomt. In de literatuur is dit een houding die terugkomt.

Ook in het documentonderzoek wordt deze houding benadrukt. Deskundigen benadrukken dat dit begrip belangrijk is in de omgang met existentiële loyaliteit. De gezinshuisouders geven aan dat het belangrijk is om neutraal te staan naar de biologische ouders toe, en neutraal over hen te praten tegen de kinderen. Zij benoemen hierbij dat de kant van de ouders belangrijk is en dat hier aandacht voor moet zijn. Alle partijen benoemen deze houding als een belangrijke houding in de omgang met een puber m.b.t. existentiële loyaliteit.

Een aantal gezinshuisouders noemt nog een belangrijke manier van omgang met existentiële loyaliteit. Zij geven aan dat ze als gezinshuisouders bij de voornaam genoemd willen worden. Dit omdat ze op deze manier het onderscheid laten zien tussen gezinshuisouder en biologische ouder. Daarnaast laat deze manier van omgaan zien dat de gezinshuisouder ruimte geeft aan de existentiële loyaliteit.

Samenwerking

Samenwerking tussen de biologische ouders en de gezinshuisouders is tevens een opvallend aspect. Ook dit aspect komt in verschillende keren terug. Zowel deskundigen als gezinshuisouders geven aan dat dit belangrijk is. In de literatuur en in het document onderzoek komt dit ook terug. In de literatuur wordt genoemd dat een goede samenwerking invloed heeft op een goed verloop van de plaatsing. We concluderen hieruit dat het een aandachtspunt is als het gaat over de omgang met existentiële loyaliteit. De samenwerking is belangrijk omdat het kind hierdoor open loyaal kan zijn. Het krijgt als het ware instemming om de existentiële loyaliteit te uiten. Uit het documentonderzoek en uit de paragraaf van gezinshuisouders komt terug dat de biologische ouders de regie moeten houden. Hier moet door de gezinshuisouder aandacht aan worden besteed. De biologische ouder blijft de biologische ouder, die staat aan de top. Ook in de omgang met de biologische ouder is dit een belangrijk aspect.

Instemming

In het literatuuronderzoek en in de paragraaf over de visie en het handelen van existentiële loyaliteit door gezinshuisouders wordt de instemming extra benadrukt. Instemming van de ouders heeft invloed op de existentiële loyaliteit van het kind. Als het kind geen instemming heeft van de ouder, dan kan het kind niet open loyaal zijn. Dit heeft vervolgens invloed op het verloop van de plaatsing. In het literatuur onderzoek wordt beschreven dat het voor problemen zorgt als het kind de existentiële loyaliteit niet kan uiten.

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusies

In dit hoofdstuk formuleren we de conclusies. Vanuit deze conclusies doen we aanbevelingen voor het uiteindelijke resultaat van het grotere onderzoek. We beschrijven de conclusies per deelvraag.

5.1.1 Deelvraag 1

Wat zegt de literatuur over de existentiële loyaliteit en wat betekent dit voor de betrokkenen?

De literatuur zegt over existentiële loyaliteit dat dit een zijnsgegeven is. Iets wat niet ontkend mag worden. Als een mens niet de ruimte krijgt om deze loyaliteit te uiten, zorgt dit voor problemen.

De volgende conclusies kunnen op grond van de literatuur getrokken worden:

- Het is belangrijk voor een uithuisgeplaatst kind om ruimte te krijgen om loyaal te zijn aan de biologische ouders. Pleeg/ gezinshuisouders moeten er rekening mee houden dat zij een kind met een eigen achtergrond in huis krijgen.
- Het is belangrijk voor een uithuisgeplaatst kind om instemming te krijgen van zijn ouders om in een pleeggezin/ gezinshuis te mogen wonen.
- Pleeg/ gezinshuisouders kunnen een kind helpen als zij ouders een belangrijke plaats geven en goed contact met hen onderhouden.
- Een plaatsing heeft de meeste kans op slagen als de biologische ouders aan de top van de affectieve hiërarchie blijven staan. Dit betekent dat de gezinshuisouder, de biologische ouder een belangrijke plek geeft in de opvoeding en de biologische ouder belangrijke beslissingen laat nemen.
- Pleeg/ gezinshuisouders helpen een kind als zij laten zien wat ouders hebben gegeven. Dit helpt een kind om vertrouwen op te bouwen in zijn biologische ouders, en helpt het een kind om op een positieve manier naar zichzelf te kijken. De mogelijkheden die iemand heeft om te verkennen waar zijn wortels liggen, heeft rechtstreeks invloed op zijn vermogen om te zien dat de wereld zijn vertrouwen waard is.

Voor gezinshuisouders ligt een taak op het gebied van existentiële loyaliteit. Het is belangrijk dat hier ruimte voor wordt gegeven door gezinshuisouders en dat het kind geholpen wordt bij het verkennen van zijn wortels.

Voor instellingen ligt er de taak om gezinshuisouders hiervan bewust te maken en hen hierin te begeleiden.

5.1.2 Deelvraag 2

Welke richtlijnen geven experts als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit en hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?

Deskundigen geven de volgende richtlijnen als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit:

- Voor de omgang met existentiële loyaliteit is kennis van het begrip onmisbaar. Kennis over existentiële loyaliteit en de context ervan. Deze kennis kan worden overgedragen door scholing.
- Samenwerking tussen de biologische ouder en de gezinshuisouder is belangrijk voor de ontwikkeling van het kind. Door een goede samenwerking kan het kind open loyaal zijn. Het kind krijgt toestemming om open loyaal te zijn, doordat het weet dat de ouders het met elkaar kunnen vinden.

- Naast de samenwerking is het belangrijk dat de gezinshuisouder oog heeft voor het hele netwerk. Dit is de basis waar het kind vandaan komt en het is belangrijk dat hier aandacht aan wordt besteed.
- Meerzijdige partijdigheid is een belangrijke houding. Door deze houding tonen gezinshuisouders begrip en respect naar het oorspronkelijke systeem.

De volgende punten noemen gezinshuisouders over werken met existentiële loyaliteit in de praktijk:

- Gezinshuisouders vinden het belangrijk dat de biologische ouders instemmen met de plaatsing. Als biologische ouders instemmen heeft dit positieve gevolgen voor de plaatsing en kunnen moeilijkheden voorkomen worden. Conclusie die we hieruit trekken is dat gezinshuisouders zich over het algemeen, bewust zijn van de grote invloed die biologische ouders hierin op het kind uitoefenen.
- Binnen alle interviews kwam het ruimte geven voor existentiële loyaliteit terug. Dit werd op verschillende manieren gedaan. In zeven van de acht interviews kwam hierin een houding van meerzijdige partijdigheid terug. Wij concluderen hieruit dat gezinshuisouders zich over het algemeen, bewust zijn van het belang om ruimte te geven voor de existentiële loyaliteit. Er wordt door gezinshuisouders over nagedacht hoe zij hier het beste ruimte voor kunnen geven.
- Het stimuleren van het contact met de biologische ouders wordt door de gezinshuisouders belangrijk gevonden. Dit komt in zeven van de acht interviews terug.
- Gezinshuisouders vinden het belangrijk dat het kind om leert gaan met de biologische ouder. Dit komt in vijf van de acht interviews terug. Dit doen zij op verschillende manieren.
- Gezinshuisouders vinden het belangrijk om een bepaalde afstand te houden naar de jongeren. Dit om ruimte te geven voor de existentiële loyaliteit.
- In vier van de acht interviews komt de samenwerking met de biologische ouder naar voren. Deze gezinshuisouders zijn van mening dat samenwerking belangrijk is. In de andere interviews zijn hier geen uitspraken over gedaan.

5.1.3 Deelvraag 3

Wat zijn de consequenties vanuit de literatuur en praktijk voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. existentiële loyaliteit?

De volgende punten komen vanuit de literatuur en de interviews als belangrijk naar voren in het dagelijks handelen van gezinshuisouder m.b.t. existentiële loyaliteit:

- Een houding van meerzijdige partijdigheid naar het kind en naar de biologische ouder toe. Deze houding is belangrijk voor een goede omgang tussen gezinshuisouder, biologische ouder en kind. Deze houding zorgt ervoor dat een kind openlijk loyaal kan zijn naar zijn biologische ouder. Daarnaast zorgt deze houding ervoor dat een kind zijn verhaal kan doen bij de gezinshuisouder over de biologische ouder, zonder dat de gezinshuisouder de biologische ouder veroordeelt. Deze houding zorgt er ook voor dat de biologische ouder respectvol benaderd wordt.
- Samenwerking met de biologische ouder is belangrijk. Door de samenwerking wordt de ouder betrokken en kan een kind loyaal blijven. De biologische ouder krijgt een belangrijke plek. Het is belangrijk dat gezinshuisouders aansluiten bij de biologische ouder en respect hebben voor de manier waarop deze ouder de ouderrol in wil vullen.
- Toestemming van de biologische ouder met de plaatsing is heel belangrijk. Als het kind geen toestemming heeft van de biologische ouder om bij de gezinshuisouder te wonen heeft dit vaak negatieve gevolgen voor het verloop van de plaatsing.

5.2 Antwoord op de hoofdvraag

Hoe gaan professionele opvoeders binnen gezinshuizen om met de existentiële loyaliteit in de relatie tussen de puber met gedragsproblemen en zijn/haar biologische ouders?

Naar aanleiding van de interviews concluderen we dat er binnen gezinshuizen veel aandacht is voor de existentiële loyaliteit bij jongeren. Gezinshuisouders zijn zich bewust van de existentiële loyaliteit. Vanuit de aansturende organisaties worden gezinshuisouders hierin gestimuleerd en wordt het belang hiervan onderkend. Ook binnen de methodiek is er aandacht voor de omgang met existentiële loyaliteit.

Gezinshuisouders geven hier op verschillende manieren ruimte voor. De houding meerzijdige partijdigheid werd hierin belangrijk genoemd. Dit om recht te doen aan de jongere en de jongere de ruimte te geven om loyaal te zijn. Dit ook om recht te doen aan de biologische ouder en het geven van de biologische ouder te zien.

5.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden er naar aanleiding van dit onderzoek aanbevelingen gedaan. Er worden twee soorten aanbevelingen gedaan: aanbevelingen voor vervolgonderzoek en aanbevelingen voor de dagelijkse gang van zaken binnen gezinshuizen.

5.3.1 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Er is nog niet eerder onderzoek gedaan naar de combinatie pubers binnen gezinshuizen en existentiële loyaliteit. Dit zorgt ervoor dat dit onderzoek uniek is en dat er binnen dit onderzoek verschillende onderwerpen naar voren kwamen die interessant zijn voor vervolgonderzoek.

Binnen dit onderzoek spraken we geen pubers. Het is niet bekend hoe zij binnen gezinshuizen de ruimte ervaren, of hebben ervaren, om loyaal te zijn aan hun biologische ouders.

Voor vervolgonderzoek is het nuttig om hier met pubers over te praten. Vanuit dit onderzoek blijkt dat het van belang is dat pubers deze ruimte ervaren en dat het negatieve gevolgen heeft als zij deze ruimte niet krijgen. Door pubers hierover te interviewen, kan onderzocht worden hoe pubers dit zelf ervaren. Hierdoor wordt de kant van de pubers zelf ook betrokken en ontstaat hier een compleet beeld over. Dit kan grote gevolgen hebben voor het welzijn van pubers binnen gezinshuizen.

Daarnaast zijn er binnen dit onderzoek een beperkt aantal deskundigen gesproken. Hierdoor kan er geen generaliserend beeld worden gegeven van de begeleiding die gezinshuisouders krijgen m.b.t. de omgang met existentiële loyaliteit. Voor vervolgonderzoek kan het nuttig zijn om hier wel een compleet beeld van te schetsen.

In dit onderzoek kwam naar voren dat de instemming van de biologische ouder met de plaatsing van een kind binnen een gezinshuis, van cruciaal belang is. De vraag is voor hoeveel gevallen dit de oorzaak is van het feit dat een kind uit een gezinshuis geplaatst wordt. Dit is interessant voor vervolgonderzoek. Er kan in kaart gebracht worden in hoeveel gevallen dit daadwerkelijk het geval is. Op basis hiervan kunnen vervolgstappen genomen worden.

5.3.2 Aanbeveling voor de gang van zaken binnen gezinshuizen

Ouders moeten achter de plaatsing staan.

Uit het onderzoek blijkt dat het ontzettend belangrijk is dat de biologische ouders achter de gezinshuisplaatsing staan. Ook blijkt dat dit niet altijd het geval is.

Uit de interviews wordt duidelijk dat dit onderwerp speelt onder de gezinshuisouders. In vijf van de acht interviews hebben gezinshuisouders dit onderwerp aangedragen, zonder dat hier expliciet naar gevraagd werd.

Deze gezinshuisouders gaven aan de toestemming door de biologische ouder belangrijk te vinden. Ook komt er in de interviews naar voren dat het negatieve gevolgen heeft als de biologische ouders niet instemmen met de plaatsing. Er wordt genoemd dat een plaatsing weinig kans van slagen heeft, zonder instemming van de biologische ouder.

Duidelijk wordt dat het regelmatig gebeurt dat de biologische ouders niet achter de plaatsing staan. Verschillende gezinshuisouders hebben hier negatieve ervaringen mee. Een aantal gezinshuisouders hebben zelf manieren bedacht om dit te voorkomen. Bijvoorbeeld door de biologische ouder, in het bijzijn van de jongere, openlijk te laten instemmen met de plaatsing. Hier werd ook de negatieve kant van genoemd: als een kind dit niet als waarheid voelt, heeft het alsnog geen effect.

Het belang van instemming door de biologische ouder komt ook in het literatuuronderzoek terug. Hier staat beschreven dat een kind het best gedijt als de ouders instemmen.

Een aanbeveling voor de organisaties is om hier meer aandacht aan te geven in de begeleiding van de gezinshuisouders, en in de begeleiding van de biologische ouders. Dit om het belang van instemming door de biologische ouder onder de aandacht te brengen en hiermee de kansen te vergroten dat de biologische ouders instemmen met de plaatsing. Dit kan de kans dat plaatsingen slagen vergroten.

5.4 Discussie

Resultaten dekkend

Binnen dit onderzoek zijn interviews afgenomen met twee partijen. Interviews met gezinshuisouders en interviews met deskundigen. In ons onderzoek zijn te weinig deskundigen gesproken om de informatie te generaliseren. Totaal hebben we vier deskundigen gesproken. Meer was niet mogelijk vanwege het beperkte tijdsbestek.

De gezinshuisouders zijn gesproken in focus interviews. In acht interviews zijn circa 35 gezinshuisouders gesproken. De focusinterviews zijn door verschillende personen afgenomen. Hierdoor is er op verschillende manieren doorgevraagd. Daarnaast zorgden deze vorm van interviewen ervoor dat niet alle gezinshuisouders over alle onderwerpen aan bod konden komen. Dit zorgt ervoor dat er naar aanleiding van deze focusinterviews geen generaliserende uitspraken gedaan kunnen worden. Deze data kan wel gebruikt worden om een beeld te schetsen van de stand van zaken.

Context onderzoek

Dit onderzoek is gedaan voor het lectoraat jeugd en gezin binnen de Christelijke Hogeschool Ede. Het lectoraat doet een groot onderzoek wat in september is gestart en wat ca. 2 jaar duurt. Ons onderzoek is een deelonderzoek van dit groter onderzoek. Hierdoor zijn we gedurende ons onderzoek afhankelijk geweest van de fases waarin het groter onderzoek zich bevond. We spraken geen pubers voor ons onderzoek. We focusten ons op de gezinshuisouders en op deskundigen. In een later stadium van het grote onderzoek wordt er met de pubers gesproken.

We richtten ons niet op existentiële loyaliteit bij volwassenen of kinderen. We onderzochten de existentiële loyaliteit binnen de puberteit. Binnen dit onderzoek wordt er niet ingegaan op andere professionele opvoeders. Dit onderzoek is specifiek gericht op de context van de gezinshuizen.

5.5 Evaluatie

Evaluatie op het resultaat

Vooraf aan het onderzoek stelden wij de volgende producten als einddoel:

- Literatuuronderzoek naar existentiële loyaliteit en de betekenis hiervan voor de betrokkene.
- Een beschrijving wat er door gezinshuisouder en deskundigen wordt verstaan onder existentiële loyaliteit en hoe hiermee om wordt gegaan binnen gezinshuizen en organisaties die deze vorm van jeugdzorg organiseren.

- Een analyse en conclusie van de consequenties voor het dagelijks handelen binnen gezinshuizen m.b.t. existentiële loyaliteit.

Aan het eind van ons onderzoek concluderen we dat we deze doelstellingen behaald hebben. Literatuuronderzoek is uitgevoerd en de uitkomsten hiervan zijn beschreven. Over ons literatuuronderzoek zijn we tevreden. We lazen veel relevante literatuur.

We schreven een analyse over wat gezinshuisouders en deskundigen verstaan onder existentiële loyaliteit. Ook schreven we een analyse over de manieren waarop gezinshuisouders omgaan met existentiële loyaliteit. Vanuit deze analyses beschreven we consequenties voor het dagelijks handelen van gezinshuisouders. Vanuit deze consequenties konden weinig aanbevelingen geschreven worden over de manier waarop gezinshuisouders omgaan met de existentiële loyaliteit. We concluderen dat gezinshuisouders zich over het algemeen bewust zijn van de existentiële loyaliteit en ernaar streven om hier ruimte aan te geven. Zelf vinden we een goede samenwerking tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder erg belangrijk. We zijn van mening, dat je als gezinshuisouder, het kind daardoor in je handelen laat zien dat de biologische ouders belangrijk zijn. Naar ons idee is hier aandacht voor onder gezinshuisouders en doen zij dit op mooie manieren, bijvoorbeeld door de ouders naar tien minuten gesprekjes te laten gaan op school of de ouder samen met het kind naar zwembles te laten gaan.

Verder vinden we het goed om te zien dat de houding meerzijdige partijdigheid bij de deskundigen en bij de gezinshuisouders verschillende keren wordt genoemd. We denken dat het ontzettend belangrijk is dat gezinshuisouders positief over de ouder praten. Op deze manier geven ze het kind de ruimte om loyaal te zijn naar de biologische ouder.

Een mooi voorbeeld vonden wij dat gezinshuisouders zich door de kinderen bij de voornaam laten noemen, en geen papa en mama. Zij deden dit bewust om op deze manier de ruimte te geven aan de existentiële loyaliteit en de biologische ouder op de eerste plek te laten staan. Dit vinden wij een goede manier. We zijn van mening dat het kind hierdoor recht gedaan wordt en er ruimte wordt gegeven aan de biologische ouder.

Terugblik op belangrijke beslissingen

Tijdens onze afstudeerperiode namen wij een aantal keer beslissingen die van invloed waren op ons eindproduct.

Tijdens ons literatuuronderzoek liepen wij vast. Dit omdat we op de hogeschool niet voldoende relevante literatuur konden vinden. Wij kozen er voor om in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag ons literatuuronderzoek voort te zetten. Dit kostte ons veel reistijd. Uiteindelijk zijn we blij dat we hiervoor kozen. Dit omdat we anders minder relevante literatuur hadden gelezen. Daardoor was ons literatuuronderzoek van lagere kwaliteit geweest.

Daarnaast maakten we de keuze om iemand te interviewen die kritisch tegen het contextuele gedachtegoed aankijkt. Dit heeft voor extra werk gezorgd. Dit zorgde er ook voor dat we de keuze moesten onderbouwen om wel of niet ons afstudeeronderzoek vanuit het contextuele gedachtegoed te schrijven. Achteraf zijn we blij dat we dit interview afnamen. Hierdoor konden we een compleet beeld weergeven en hebben we buiten het contextuele gedachtegoed gekeken.

In eerste instantie was ons plan om gezamenlijk alle interviews af te nemen. Uiteindelijk hebben we ervoor gekozen om individueel te interviewen. Hier zijn we blij om. Dit heeft tot gevolg gehad dat we vier deskundigen hebben geïnterviewd. Als we niet de keuze hadden gemaakt om individueel interviews af te nemen, hadden we niet voldoende tijd gehad om deze vier deskundigen te interviewen.

Leerrendement

Beiden leerden we verschillende dingen van de afgelopen periode. Voor de uitgebreide beschrijving hiervan, verwijzen we naar ons procesverslag.

Voordat we aan dit onderzoek begonnen, hadden we geen ervaring met het doen van groot onderzoek. We merkten dat het belangrijk is om een goed plan van aanpak als start te hebben.

Toen wij begonnen met dit onderzoek, liepen we hierin vast. We hadden een vraagstelling die niet uitvoerbaar was. Dit zorgde ervoor dat we in het begin van dit onderzoek hier nog tijd aan kwijt waren. De volgende keer zorgen we ervoor dat we een helder plan van aanpak hebben, voordat we beginnen met het onderzoek.

Als professionals leerden we de afgelopen weken veel over de gang van zaken binnen gezinshuizen, over existentiële loyaliteit en over de existentiële loyaliteit bij pleeg en gezinshuiskinderen. Dit onderwerp is voor ons meer gaan leven. Dit voegt iets toe aan onze professionaliteit. In ons werkveld zullen wij ons bewust zijn van het belang van de existentiële loyaliteit.

Afgelopen periode leerden we om een onderzoek op te starten, uit te voeren en een onderzoeksverslag te schrijven. Verschillende keren kregen we feedback op taalgebruik. We merken dat hierdoor onze schrijfvaardigheden en taalbewustheid gegroeid is. We kijken terug op een leerzame periode.

Bibliografie

- Baat, M., Berg-le Clercq, T., & van der Steege, M. (2012). *Wat werkt in gezinshuizen?* Nederlands Jeugdinstituut
- Besten den, G. (2007). *Niet zonder ons... Gezinshuizen aan het begin van de 21e eeuw*. Deventer: De gezonde balans.
- Delfos, M. (2005). *Ik heb ook wat te vertellen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP Amsterdam.
- Delfos, M. (2012). *Psychologie van de Adolescentie*. Amsterdam: Pearson Benelux bv.
- Dillen, A. (2004). *Ongehoord vertrouwen, ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi- Nagy*. Antwerpen / Apeldoorn: Garant uitgevers B.V.
- Eerenbeemt van, E. M. (2007). *De liefdesladder*. Amsterdam: De arbeidspers.
- gezinshuis.com. (2009, februari). *Stand van zaken gezinshuizen*.
- gezinshuis.com, & rudolphstichting. (2012). *Continuïteit in gezinshuizen*. De Glind.
- gezinshuis.com, & rudolphstichting. (2011). *Factsheet Gezinshuizen*. De Glind.
- Hoet, J. (2012). *Het onzichtbare geven van adolescenten*.
- Jagersma, M. (2012). 'Zicht op loyaliteit'. *Practise based onderzoek naar hoe adolescenten loyaliteit vormgeven en de rol van de contextueel hulpverlener hierin*. Masteronderzoek Contextuele Hulpverlening: Christelijke Hogeschool Ede.
- Janssens, M. H. (2005). *Het contextuele denken*. Leuven: Acco.
- jeugdinstituut, N. (februari 2012). *Wat werkt in gezinshuizen?*
- Jongepier, N. (2012). *Methodiek gezinshuizen*. De Glind: gezinshuis.com; LSG Rentray.
- Krasner, B. N., & Nagy, I. B. (1973). *Invisible Loyalties*. Amerika: Medical Department.
- Kummeling, J. (1990). *Uit huis geplaatst.... En dan?*. Baarn: H. Nelissen B.V. .
- Kummeling, J. (1995). *Afstandelijke betrokkenheid*. Baarn: Nelissen B.V.
- Kummeling, J., Kolk, H., & Nieuwenbroek, A. (1985). *Kinderbescherming kan ook anders*. Baarn: H. Nelissen B.V. .
- Lieshout van, J. (1984). *Gezinshuizen model & methodiek*. Amsterdam: Sociaal agogisch centrum het burgerweeshuis.
- Michielsen, M. (2010). *Leren over leven in loyaliteit*. Den Haag: Acco.
- Michielsen, M., van Mulligen, W., & Hermkes, L. (2010). *Leren over leven in loyaliteit*. Den Haag: Acco.

- Nagy, I. B. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts .
- Onderwaater. (2003). *De theorie van Nagy*. Steenwijk: Swets & Zeitlinger B.V. Lisse.
- Schlüter, D. (1990). *In het voetspoor van Ivan Nagy*. Amsterdam : Phaedon.
- Slot, W., & Aken, v. M. (2010). *Psychologie van de adolescentie*. Baarn: ThiemeMeulenhoff.
- van der Pas, A. (2009). *Parentificatie - wat doen we ermee?*, (p. 11). Eindhoven.
- Vries de, A. (2011). *Geschiedenis van gezinshuizen. Artikel geschreven door Annemieke de Vries van Gezinshuis.com waarin de geschiedenis van gezinshuizen beschreven staat*. Gezinshuis.com.
- Weterings, A. (1998). *Pleegzorg in balans*. Leuven/ Apeldoorn: Garant .
- Weterings, A., & van den Bergh, P. (sd). *De stem van het pleegkind*.
- Wit, d. J., Slot, W., & Aken, v. M. (2004). *Psychologie van de Adolescentie*. Baarn: HBuitgevers.

Inhoudsopgave Digitaal Bronnenboek

Inhoud

Deel 1	4
Bijlage 1 Transcript Marjolein Lauteslager.....	4
Bijlage 2 Transcript Iris Pinkepank	25
Bijlage 3 Transcript Alice van der Pas	44
Bijlage 4 Transcript Jan van Lieshout	60
Bijlage 5 Transcript gezinshuisouders A.....	65
Bijlage 6 Transcript gezinshuisouders B.....	92
Bijlage 7 Transcript gezinshuisouders C.....	130
Bijlage 8 Transcript gezinshuisouders D.....	180
Bijlage 9 Transcript gezinshuisouders E	239
Bijlage 10 Transcript gezinshuisouders F	282
Bijlage 11 Transcript gezinshuisouders G	332
Bijlage 12 Transcript gezinshuisouders H	399
Deel 2	459
Bijlage 13 Fragmenten en labelboek Marjolein Lauteslager	459
Bijlage 14 Fragmenten en labelboek Iris Pinkepank	468
Bijlage 15 Fragmenten en labelboek Alice van der Pas	475
Bijlage 16 Fragmenten en labelboek Jan van Lieshout	482
Bijlage 17 Labelboek interviews gezinshuisouders.....	486
Bijlage 18 Fragmenten interview A.....	492
Bijlage 19 Fragmenten interview B	495
Bijlage 20 Fragmenten interview C	497
Bijlage 21 Fragmenten interview D.....	500
Bijlage 22 Fragmenten interview E	506
Bijlage 23 Fragmenten interview F	513
Bijlage 24 Fragmenten interview G.....	519
Bijlage 25 Fragmenten interview H.....	526

Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst interviews Lauteslager en Pinkepank

Bijlage 2: Topiclijst interview Alice van der Pas

Bijlage 3: Topiclijst Jan van Lieshout

Bijlage 4: Krantenartikel

Bijlage 1 Topiclijst Lauteslager en Pinkepank

Topiclijst interviews met deskundigen die gezinshuisouders begeleiden. (Pinkepank, Lauteslager)

Doel interview; Tot beantwoording te komen van de volgende deelvraag:

Welke richtlijnen geven experts als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit en hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?

Kennismaking

- Uitleg ons onderzoek en onderwerpen.
- Opleiding.
- Werkervaring met doelgroep. (gericht op onderwerp)
- Hoe lang werkzaam nu?

Contextuele theorie

- Theorie m.b.t. existentiële loyaliteit terug in de praktijk.
- Knelpunten hierin.
- Rol van loyaliteit in de puberleeftijd. Is dit anders dan in de kinderleeftijd?

Richtlijnen

- Belangrijk in begeleiding van uithuis geplaatste pubers m.b.t. existentiële loyaliteit. (door gezinshuisouders) (Wat is belangrijk)
- Richtlijnen aan gezinshuisouders m.b.t. existentiële loyaliteit. (welke vormen/manieren)
- Handelingsverlegenheid bij gezinshuisouders m.b.t. pubers en existentiële loyaliteit.
- Aanbevelingen m.b.t. begeleiding van pubers op gebied existentiële loyaliteit door gezinshuisouders.

Literatuur en afsluiting

- Tips m.b.t. literatuur. (pubers en loyaliteit)
- Heel erg bedankt voor uw medewerking.

Bijlage 2 Topiclijst Alice van der Pas

Doel interview; Tot beantwoording te komen van de volgende deelvraag:

Welke richtlijnen geven experts als het gaat om de hantering van existentiële loyaliteit en hoe werken gezinshuisouders met existentiële loyaliteit in de praktijk?

Kennismaking

- Uitleg onze opleiding, ons afstudeer onderzoek en het onderwerp.
- Welke opleiding heeft u gevolgd?
- Wat is uw werkervaring met pubers?
- Hoe lang bent u werkzaam nu?

Contextuele theorie

- Hoe denkt u over verschillende loyaliteiten? Is het besef van verantwoordelijk zijn te vergelijken met loyaliteit?
- Gelooft u erin dat existentiële loyaliteit een zijnsgegeven is wat niet ontkend kan worden? Of heeft u hier een andere visie op?
- Hoe denkt u dat loyaliteit eruit ziet bij pubers, en krijgt loyaliteit een andere positie in de puberteit t.o.v. de kindertijd?
- Hoe ziet loyaliteit eruit bij pubers die niet bij hun biologische ouders wonen?
- Wat is belangrijk voor uithuis geplaatste puber m.b.t. hun existentiële loyaliteit?

Richtlijnen

- Wat denkt u dat belangrijk is in de houding van gezinshuisouder naar puber m.b.t. existentiële loyaliteit?
- Kan deze existentiële loyaliteit in de relatie tussen gezinshuisouder en puber voor problemen zorgen?
- Heeft u aanbevelingen m.b.t. begeleiding van pubers op gebied existentiële loyaliteit door gezinshuis/ pleegouders?

Band puber/ gezinshuisouder

- In hoeverre is het mogelijk voor een pleegouder/ gezinshuisouder een band met een puber op te bouwen? (onder welke voorwaarden lukt dit)
- Wat voor soort band kan dit worden?

Literatuur en afsluiting

- Heeft u literatuurtips over het onderwerp pubers en loyaliteit?
- Heel erg bedankt voor uw medewerking.

Bijlage 3 Topiclijst Jan van Lieshout

Kennismaking

- Welke opleiding heeft u gevolgd?
- Wat is uw werkervaring met pubers?
- Hoe lang bent u werkzaam geweest binnen gezinshuizen?

Contextuele theorie

- Wat ziet u in de praktijk terug van de contextuele theorie m.b.t. existentiële loyaliteit? (zijn er knelpunten?)
- Hoe ziet loyaliteit eruit in de puberteit bij een normale ontwikkeling?
- Verschilt dat met de kinderleeftijd, en hoe?
- Hoe ziet loyaliteit eruit bij pubers die niet bij hun biologische ouders wonen?
- Op welke manier is de contextuele benadering behulpzaam voor pubers, gelet op de ontwikkeling die zij doormaken in de puberteit?

Richtlijnen

- Wat is belangrijk voor uithuisgeplaatste pubers m.b.t. hun existentiële loyaliteit?
- Hoe kunnen gezinshuisouders/ pleegouders het beste omgaan met de existentiële loyaliteit van pubers?
- Hoe worden gezinshuisouders hierin begeleidt? (trainingen o.i.d.?)
- Ziet u handelingsverlegenheid bij gezinshuis/ pleegouders m.b.t. pubers en existentiële loyaliteit?
- Wat zijn valkuilen voor gezinshuisouders/ pleegouders m.b.t. de existentiële loyaliteit van pubers?
- Heeft u aanbevelingen m.b.t. begeleiding van pubers op gebied existentiële loyaliteit door gezinshuis/ pleegouders?

Bijlage 4 Krantenartikel

Omgang met existentiële loyaliteit door gezinshuisouders

Ede. Twee studenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening van de Christelijke Hogeschool Ede, Aukelien van Stam en Mary van Dorland deden de afgelopen vier maanden een onderzoek. Zij onderzochten hoe gezinshuisouders omgaan met de existentiële loyaliteit van de puber naar de biologische ouder.

Het begrip existentiële loyaliteit duidt op de onverbreekelijke band tussen ouder en kind.

Zij deden dit onderzoek in opdracht van het lectoraat Jeugd en Gezin van de CHE.

Dit onderzoek is een deelonderzoek van een onderzoek wat het lectoraat gedurende twee jaar uitvoert. In september 2012 is dit onderzoek gestart. Dit onderzoek wordt gedaan naar pubers met gedragsproblemen die in een gezinshuis wonen.

Uit het deelonderzoek naar de omgang met existentiële loyaliteit door gezinshuisouders, kwamen verschillende punten naar voren.

Uit het onderzoek blijkt dat het ontzettend belangrijk is dat er door gezinshuisouders ruimte wordt gegeven voor de existentiële loyaliteit van kinderen die niet meer thuis wonen. Als zij dit niet openlijk kunnen uiten, zorgt dit voor problemen. Uit het onderzoek blijkt dat gezinshuisouders hier op een goede manier mee omgaan. Zij zijn zich bewust van het belang van de existentiële loyaliteit en nemen dit mee in de omgang met de puber.

Verder blijkt uit dit onderzoek dat het belangrijk is dat er tussen de gezinshuisouder en de biologische ouder, een goede samenwerking bestaat. Het kan negatieve gevolgen hebben voor het slagen van een plaatsing, als er geen goede samenwerking tussen de betrokkene is.

Belangrijk in de houding van de gezinshuisouder is meerzijdige partijigheid. Meerzijdige partijigheid is een houding waarbij geen partij gekozen wordt. Het belang van deze houding kwam in verschillende onderdelen van dit onderzoek naar voren: binnen het literatuuronderzoek en vanuit de interviews. Zowel de gezinshuisouders als de deskundigen noemde dit als een belangrijke basishouding. In zeven van de acht focus interviews, gehouden met gezinshuisouders, kwam dit naar voren.

Uit het onderzoek blijkt het van groot belang dat de biologische ouders instemmen met de plaatsing van hun kind in het gezinshuis. Deze instemming is cruciaal voor een goed verloop van een plaatsing binnen een gezinshuis. Ook dit kwam in de verschillende onderdelen van dit onderzoek naar voren.

Wat uit dit onderzoek geconcludeerd wordt, is dat er bij gezinshuisouders besef is van het belang van existentiële loyaliteit.

